

11 1965

planinski vestnik

VSEBINA:

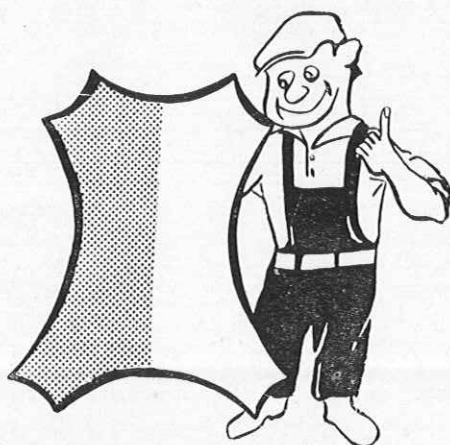
ZORKO JELINČIČ — IN MEMORIAM Dr. Vladimir Bartol	481
EKSPEDICIJA — BREZNO 1964 Vanč Potrč	483
DOLGI HRBET Tone Skarja	487
ZIMSKE IN POMLADNE POTI 1965 Tonček Strojín	492
NMAV ČEZ IZARO, GOR ČEZ GMAJNICO Stefan Jerebic	495
NA KOČEVSKI ROG Lojze Zupančič	499
V OBJEMU MEGLE Anton Suster	501
STEZE Z GORA	503
DRUŠTVENE NOVICE	506
IZ PLANINSKE LITERATURE	511
RAZGLED PO SVETU	514
PRISPEVEK K BIBLIOGRAFIJI O NAŠIH GORAH	520
TUJA ČLANKA O SOŠKI DOLINI	522
POSVETOVANJE PROSVETNIH DELAVCEV	522
OBCNI ZBORI	524
PRVENSTVENI VZPONI	528

NASLOVNA STRAN:

OBRAZ OB POTI ČEZ KOMARČO K SED-
MERIM JEZEROM

Foto: Leitgeb Martina — Jugobanka

Priloga: Velo polje — Foto Ferdo Premru
— Ljubljana

STANDARD KRANJ

PROIZVAJAMO

STANDARD

GORNJE IN SPODNJE USNJE

STANDIT

KEMIČNI IZDELKI ZA ČEVLJARSKO
INDUSTRIJO

VIST

UMETNO PENJENO USNJE ZA
LESNO, TAPETNIŠKO,
GALANTERIJSKO, OBLAČILNO,
ČEVLJARSKO IN DRUGO
INDUSTRIJO

PLASTICIRANJE

KOVINSKIH PREDMETOV, KOT SO
RAZNE KOŠARE
ZA SAMOPOSTREŽNE TRGOVINE,
MREŽE ITD.

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slo-
venije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor.
Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik:
Tine Orel. Revija izhaja dvajsetkrat na leto. Član-
ke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza
Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slo-
venije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon
32-533 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo
dva meseca po izidu številke), naročnina, hono-
rarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee iz-
deluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna
naročnina je din 1200.—, ki jo morete plačati tudi
v štirih obrokih po din 300.— (naročnina za inozem-
stvo din 2000.—) / Tekoči račun revije pri Narodni
banki 600-14-608-10 / Spremembo naslova javljajte na
Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite
poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po mož-
nosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo
pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi
do 1. decembra za prihodnje leto.

poština plačana v gotovini

planinski vestnik

november • letnik 65.

Zorko Jelinčič — in memoriam

Dr. Vladimir Bartol

»17. VII. (1924)... Zorko primahal, vso noč je hodil. On je držal besedo brez obljub...«

Klement Jug, iz zapiskov nekaj tednov pred smrtjo v severni triglavski steni.

O Zorku Jelinčiču je dejala neka najina znanka v Trstu: »Zorko je tako dober, da človeka kar srce zaboli.«

Leta 1921 ali 1922 me je v filozofskem seminarju opozoril nanj Klement Jug: »Ga ne poznaš? To je Zorko Jelinčič, Goričan, eden od mojih najboljših soplezalcev. Fest fant in odličen tovariš. Ne govori veliko, toda nanj se lahko zaneseš kot na skalo.«

Jug je bil filozof, globok introspektivni psiholog, ki si je v zadnji dobi svojega življenja zastavil nalogo, da izvrta zakone človeške vesti, dobrega in zlega. Nakanil je napisati knjigo o materialni (se pravi: normativni) etiki, ki naj bi bila nekakšen pendant k Vebrovi »Etiki«, ki jo je Jug imenoval »formalno«. Njegovi zapiski, njegove intuitivne domislice so se nam ohranile in več let sem bil jaz njihov varuh. Prav o tej zapuščini govori zadnje Jelinčičevo pismo, ki mi ga je iz Trsta pisal nekaj mesecev pred smrtjo, letošnjega aprila.

V nasprotju s Klementom Jugom je bil Zorko Jelinčič praktičen organizator, čeprav je bil tudi samostojen mislec, o čemer pričajo prenekateri njegovi spisi z raznih področij. Toda Jug je stopil predenj z že formirano filozofijo, ki se je morala zdeti Jelinčiču uporabna za njegovo organizatorno, prosvetiteljsko, pa tudi za njegovo poznejšo borbeno revolucionarno delo na Primorskem. Prezgodnja smrt Klementa Juga je bila zanj, kakor za nas vse, zlasti za naš narod na Primorskem, prava tragedija. Zamislimo si samo, kakšna sila bi bila takšna dvojica, eden ideolog, drugi praktičen organizator, v borbi proti fašističnim zatiralcem.

Skrb za Klementovo zapuščino je Zorka mučila vse do pred smrti. Kajti domneval je, da se je je nekaj, zlasti Klementova disertacija o vrednotenjih, ki jo je imenoval profesor Veber epohalno delo, izgubilo.

V svojem poslednjem pismu letošnjega aprila mi piše Zorko, ko me vprašuje, če imam kaj od Klementove zapuščine ter mi daje napotke, komu naj jo oddam, če jo imam:

Triglavska soseščina s primorske strani, mogočno ostenje Kanjavca in Vršaca Foto Viktor Soštarič

»...poskušajmo rešiti ostanke!«, ter nadaljuje:

»Kot si pač bržkone slišal, sem jaz tako nekako v zaključni fazi s svojim zdravjem. Posledice... Eden pač mora kot prvi za Klementom. Še dolgo se je vleкло...«

Odpisal sem mu takoj in uredil po njegovih željah.

Zorka Jelinčiča je postavila usoda v eno najtežjih obdobij slovenske zgodovine. Borba za pravice slovenskega naroda na Primorskem mu je bila samo po sebi umeven etični imperativ. Vdano in brez pridržkov je sprejel ta klic in ga izpolnjeval do smrti. Kakor da bi Jugov etični voluntarizem živel naprej v njem, se je vrgel v organizatorno delo, najprej s prosvetljevanjem; ko pa je dokončno spoznal, da je edini cilj fašizma na naši zemlji uničenje slovenskega naroda na Primorskem, se je vrgel v podtalno delo in v borbo z orožjem. Bil je eden od vodilnih pri ustanovitvi tajne borbene organizacije »TIGR« (Trst, Istra, Gorica, Reka), ki se je z orožjem v roki uprla fašističnemu terorju. Na drugem procesu zoper bazoviške junake je bil obsojen na dvajset let ječe, od katerih jih je odsedel devet. Mučenja in trpljenje v zaporih so mu izpodkopali njegovo nekoč železno zdravje in povzročili njegovo prezgodnjo smrt. Kajti pri prvem sojenju je ležal v mavcu, ker si je pri padcu v planinah, ko je reševal dve dekleti, ki sta plezali z njim, spet ves Jelinčič, poškodoval hrbtenico.

Začetke svojega planinstva je Zorko Jelinčič prelepo opisal v 7. številki lanskega letnika Planinskega Vestnika v članku »Po Baški grapi in Pečeh«, kjer je pretresljivo upodobil lik svojega očeta, učitelja, narodnega buditelja, planinca in lovca. Opisal je v raznih člankih tudi nekatere druge svoje plezalne ture. Sam sem plezal z njim čez triglavsko severno steno (1925) v novi varianti iz slovenske smeri. Takratne zapiske hranim in o priliki bi morda to turo opisal Jelinčiču v spomin, zlasti ker je bila v zvezi s prvim Jugovim tečajem na Krnu, ki ga je vodil prav Zorko in katerega sem se s predavanjem udeležil tudi sam.

Po dveh desetletjih sva se z Jelinčičem spet srečala v Trstu pri kulturno-prosvetnem delu. Da je bilo svidenje po tolikih letih za oba pretresljivo, mi ni treba posebej praviti. Videl sem ga, delavnega kot mravlja, pri najbolj raznolikem delu. Obudil je v življenje Slovensko planinsko društvo v Trstu in mu

ostal predsednik vse do smrti. Obenem je zbiral etnografsko, narodno blago, iskal že skoraj pozabljena domača imena ne samo za razne kraje in vrhe, marveč tudi za vsako njivo in njivico. Na žalost ni utegnil več sam izdati knjige z rezultati tega svojega vestnega in nadrobnega dela, ki pa bo morala prej ali slej iziti. Vodil je tudi plezalne tečaje in še sam plezal, kolikor mu je dopuščalo zdravje. Bil je izredno mnogostranski in zasluge, ki si jih je pridobil, bodo prihajale šele postopoma na dan. V nekem članku ob njegovi smrti ga je nekdo imenoval »legendo«. V resnici, če pogledamo nazaj na njegovo burno življenje, na njegovo raznovrstno dejavnost, se nam njegov lik resnično prikazuje legendarno ožarjen. Slava njegovemu spominu.

Zorko Jelinčič je bil rojen 5. marca 1900 v Logu pod Mangrtom, kjer je bil njegov oče učitelj. Pozneje se je z družino preselil v Podmelec. Dokončal je realko v Idriji zadnje leto prve svetovne vojne. Leta 1919 se je vpisal na filozofsko fakulteto ljubljanske univerze, kjer je poslušal zlasti predavanja prof. Franceta Vebra. Nekaj let za tem je šel za Klementom Jugom v Padovo, kjer je poslušal predavanja prof. Vittoria Benussija iz eksperimentalne psihologije. Leta 1924 je moral prekiniti študij zaradi prezgodnje očetove smrti. Tedaj se je ves predal organiziranju prosvetnega življenja na Primorskem. Toda fašizem je brutalno zadušil prosvetno življenje na Primorskem. Od tedaj začenja Jelinčičeva podtalna borba proti fašizmu, ki jo je kot dober organizator zmerom bolj širil in stopnjeval. Po drugi svetovni vojni se je ves predal kulturno-prosvetnemu delu, vodil je celo vrsto kulturno-prosvetnih društev, se udeleževal tudi kot znanstvenik etnograf. Umrl je 13. julija letos v Trstu, pokopali pa so ga z vsemi častmi v Gorici. Op. pisca.

Primorska planinska društva so 10. X. t. l. v Podbrdu sklenila, da se bo nova kočna na Crni prsti imenovala »PLANINSKI DOM ZORKA JELINCICA«. Op. ur.

Ekspedicija — Brezno 1964

(V opomnjo na IV. speleološki kongres)

Vanč Potrč

V človeku je brezmejna sla za odkrivanjem nepoznanega. Danes je nastopila era, ko se človeštvu odpirajo vrata v vesolje, toda na drugi strani je ostalo še mnogo predelov na zemlji, kamor še ni stopila človeška noga. Tudi pri nas sta nižinski in višinski kras še vedno raziskovalno torišče naših in tujih spe-

leologov. Leto za letom se spuščajo v njegov tihi podzemni svet, v katerem je voda v dolgih letih izoblikovala fantastične skulpture. Še pred nekaj desetletji so ta raziskovanja opravljali posamezni entuziasti. Pri tem so se posluževali primitivnih konopljenih vrvi in bakel, s katerimi so se svetili v podzemlju. Zato tudi niso kaj preveč dosegli, kolikor jim ni bilo naklonjeno podzemlje s svojim lahkim pristopom. Globoka brezna so gledali le od vrha. V njihovo globino pa se je človek lahko spuščal le v svojih sanjah. Za naše prednike so bila takšna brezna prebivališče škratov, vil, duhov in podobnih bitij, ki so burkala človekovo domišljijo, kar lahko vidimo iz bogate zakladnice naših pravljič in bajk. To ni nič čudnega, saj notranost nekaterih jam s svojo dovršeno lepoto presega še tako bogato okrašene dvorce preživelega viteštva. V teh jamah naleti človek na predele, ob katerih mu v trenutku, ko jih osvetli z lučjo, zastane dih pred deviško arhitekturo matere narave.

V Sloveniji obstaja že nekaj desetletij precej močna skupina jamarjev, ki je v prilično kratki dobi uspela raziskati preko 2000 jam in brezen. Začetno torišče njenega raziskovanja je predstavljal predvsem nižinski kras, toda v zadnjem obdobju je že krepko posegla v brezna visokogorskega krasa Julijskih in Kamniških Alp, kjer jo čaka še ogromno delo. Skoraj ne mine leto, da ne odkrije kakšno novo brezno, katero zahteva prav temeljite priprave, preden se lahko spuste v njegovo dno, tako da lahko že govorimo o »speleoloških ekspedicijah«. Kajti takšna brezna se zavzemajo v etapah z razmeroma veliko skupino ljudi. Tehnika prodiranja je precej podobna oni pri zavzemanju himalajskih vrhov, le da gremo tukaj v globino. Jamar, ki se poda v takšno brezno, mora biti precej entuziasta, po drugi strani pa mora biti oborožen z vsemogočimi pripravami, ki mu jih je dala v roke doba tehnike. Brez te bi se največja drznost končala v dnu kakšnega brezna.

Eno doslej najzanimivejših in najglobljih brezen visokogorskega krasa je naše z ledom okovano Triglavsko brezno. Vanj se je spustilo že nekaj odprav, med katerimi so bile tudi skupine iz inozemstva. Vsi ti jamarji so prispeli okrog 100 metrov globoko in so se vedno vračali v dolino z občutkom, da bo treba še poskušati.

Še največ uspeha je požela leta 1962 slovensko speleološka odprava, ki je delala pod

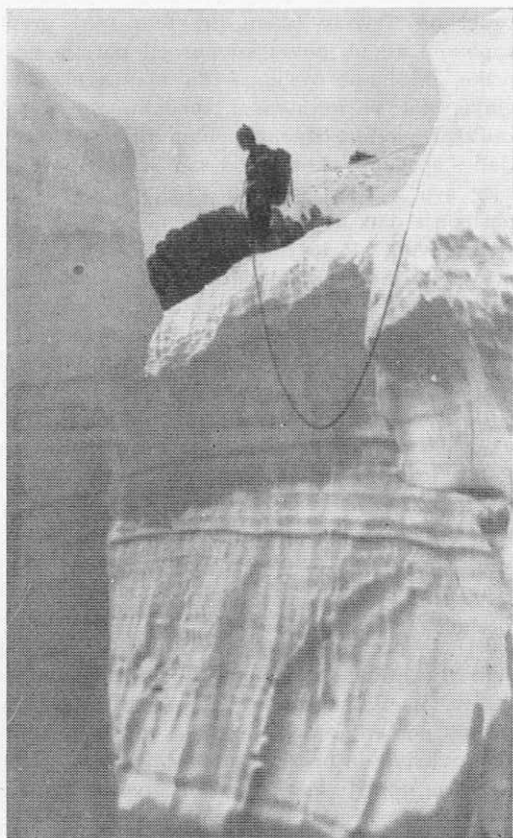
geslom »Dno«. Njeni člani so dosegli doslej rekordno globino 285 metrov, ko so se zaustavili na ledeni ploščadi. Nazaj so se vrnili z željo, da bo še prišel dan, ko se bo odprl mogoče sčasoma kakšen nov prehod skozi led. Med novinarji se je ustalil za to brezno še en naziv »Skrivnostno brezno«.

Za vsako skrivnost pa je znano, da nosi v sebi kal magične privlačnosti. In tako je prišlo tudi v ušesa angleških jamarjev, da obstaja tam pod očakom Triglavom silna skrivnost, ki ji pravijo »Triglavsko brezno«. Hitro so tudi našli ključ, ki bi naj odprl vrata skrivnosti. To je bil po njihovem mnenju »ledeni zamašek«, ki je zapiral nadaljnje prodiranje v globino. Odločili so se, da ga pokončajo z ognjem in kladivom, z najsodobnejšim orožjem sodobnih jamskih vitezov. Začele so se velike priprave, organizirala se je angleško-slovenska speleološka ekspedicija »Brezno 1964«.

Angleški jamarji so bili po večini zelo mladi ljudje. Bilo jih je 18. Slovenski jamarji smo bili že ob samem rojstvu te odprave malce skeptični, zato smo pridejali za sam začetek bolj simbolično zasedbo jamarjev. Ta pa bi se v primeru ugodnih razmer za prodiranje preko doslej raziskane globine 285 metrov poljubno povečala. V glavnem smo bili to stari znanci iz prilično uspešne ekspedicije »Dno« v letu 1962: Dr. Gams, Pucov Andrej, moja malenkost ter mlad nadobuden jamar Metod di Batista.

Bilo je že prve dni junija 1964, ko me je Pucov Andrej ob bežnem srečanju v avli kina Komuna ponovno zasnubil za Triglavsko brezno. Ob obujanju starih spominov iz te prelepe luknje si nisem mogel kaj, da mu ne bi prikimal. Stara ljubezen ne zarjavi, posebno, če je očuvana v hladilniku, kot je Triglavsko brezno. »Dana je bila roka, dano srce«, kot pravi naša narodna. In res okrog pasjih dni se je silna mašina ekspedicije premaknila. Poti nazaj ni več bilo. Angleži so že zapuščali svoje »kraljestvo«. Iz štaba našega jamarstva se je začela prav živa korespondenca. In tako je eno teh pisem, prispelo tudi na moj naslov. »Žena, tam gori v tisto luknjo bom zopet malo pogledal. Tovarišev vendar ne morem pustiti na cedilu,« sem dejal in pokazal pravkar prispelo priporočeno pismo iz Ljubljane. Njej čas ni dopuščal, da odide zraven, bila pa je že 1962 v odpravi »Dno« in je dobro poznala našo jamarsko družbo, zato mi je lahko želela le srečno pot tja in nazaj.

Predobro je vedela, da se za nas jamarje tudi v hladnem ledu skriva strast, ki ji ni zapreke. Nekako v tem času so kakor kapljice dežja pred nevihto začeli kapljati angleški jamarji čez našo mejo. Skoraj deset dni je preteklo med prihodom prvega in zadnjega člana angleške odprave. Res prava demokracija. Neverjetno, kako so znali združiti športni užitek avtomobilskih dirk z resnostjo dela, ki jih je čakalo tam v breznu. V glavnem so bili iz Londona, nekaj pa celo iz Avstralije in Nove Zelandije. Tisti, ki so bili z ženskami jamar-kami, so vozili nekoliko počasneje, v skladu z zakonsko treznostjo, oni drugi samci pa so zaradi dirk dali cesti krvni davek v obliki enega moža odprave. Tukaj se z naše strani ni dalo nič pomagati. Za bodoče delo v breznu pa sva z Andrejem sklenila, da bodo prispeli vsi srečno iz luknje. Saj človeško življenje končno ni tako malo vredno. Koliko truda je s takšnim jamarjem, preden sploh pride na svet, da o njegovih tegobah pri doraščanju sploh ne govorimo. Sklenili smo, da storimo vse preventivne in kurativne ukrepe za zaščito naših jamskih prijateljev, še posebno, ker je bilo med njimi nekaj obetajočih mamic, baza bodočega jamarskega naraščaja združenega kraljestva bi rekel. Med ženskami je bila vidna krepka Joselina, ki je po svoji spretnosti veljala za nekaj navadnih jamarjev skupaj. Andrej je že prve dni lepo skrbel za angleške jamarje. Najprej jim je nudil po svoji privatni liniji malo počitka v Martuljku. Ko so se pa nekoliko opomogli, je vodil skupino za skupino na Kredarico, kjer so se namestili v svojem kotičku. Tam v Radovni, dolini slovenskih nosačev, se je organiziral transport jamarske opreme, ko je odpadel privatni plan Angležev, da bi se metala iz aviona na ledenik in to brez padal, da bi bilo ceneje. Če bi držala ta njihova varianta, bi se z opremo vred razbila tudi celotna ekspedicija. Tako pa so vzeli stvar v roke priznani nosači iz Radovne, ki so na hrbtih svojih konjičkov prenesli vso opremo do Kredarice. Mislim, da ne trdim preveč, če rečem, da so dobri konjički pod vodstvom starega nosača Lojza opravili levji delež transporta in to delo so opravljali tiho in skromno brez vsakega rezgetanja. Kar dva slavna novinarja od londonskega časopisja sta bila tam, pisala o ekspediciji, toda na kljuseta se ni nihče spomnil, le naš stari Lojz jim je stisnil nekaj več pšenice v zobe. Medtem ko je Andrej igral tolmača in vodnika angleškemu delu

*Ta slika ni s triglavskega ledenika ali brezna. Predstavlja našega alpinista v soseščini Mt. Blanca
Foto B. Krivic*

odprave in je bil že glavni del opreme z Angleži vred na Kredarici, se je še pokrovitelj slovenskega dela odprave dr. Gams usedel v svojega »spaka«, v katerem ni manjkalo naše jamarske opreme, in odbrzel v dolino Vrat. Njegova odločitev, da gre v Vrata namesto po poti ostalih jamarjev, ni bila naključje. Njegov načrt je bil, odkriti, če ima voda, ki teče iz ledenika v brezno, kakšno zvezo z izviru Bistrice v dolini Vrat. Ob izviru Bistrice bo postavil moža, ki bo vsake toliko časa vzel vzorec vode, ob času in še potem, ko bo on spuščal v brezno barvilo fluorisan. Če bo voda ob izviru obarvana, bo ugotovljena povezava in takrat se odpro nove možnosti za globinski rekord brezna, seveda, če bo Triglav zaenkrat naklonjen. Z Gamsom in njegovim pomočnikom smo se po dogovoru še isti dan sestali v Aljaževem domu, kjer bi bil pravi greh, če bi se nekoliko ne ustavili ob Tiničinih paprikah. Takšna je pač navada ustaljenih gornikov. Hribovec, ki se je po-

vzpel na Triglav in ni pri tem vsaj pred vzponom ali ob povratku naročil porcije paprike, mi lahko verjame, da ni zavzel Triglava, kot se možakarju spodobi. Saj gora zahteva svoje. Pozno popoldan smo se zapeljali s spačkom skoraj pod sam izvir Bistrice, kjer sva z Gamsom zapustila moža, ki bo naslednji dan po dogovoru jemal vzorce bistriške vode. V ta namen mu je Gams pripravil cel zabojček stekleničk. Njegova naloga bo pisanje datumov in to natančno, kdaj in kje bo vzel vzorec. Gamsov spak si je očitno oddahnil, ko sva ga razbremenila svojih nahrbtnikov, njegove vzmeti so veselo poskočile. Z Gamsom sva se krepko zagrizla v našo staro znanko, pot čez Prag. Nastopil je čas, ko se je bilo treba zopet enkrat opreti na svoje mišice. Res, nahrbtnika sta bila težka, toda občutek, da ne živimo na račun konjskih žuljev, je imel svojo vrednost. Ko sva pozno v noč prispela na Kredarico, sva lepo odložila nahrbtnike in se sproščeno ozrla nazaj na prehojeno pot, kot kmet po napor-nem oranju na zorano ledino. Pogled nama je splaval na Kriške pode. Tam se je pred leti zaradi pomanjkanja opreme končalo začeto delo odkrivanja brezen, katerih nekatera nam še znajo odkriti marsikaj zanimivega. Že takrat smo v kratko odmerjenem času odkrili nekaj čudovitih podzemskih biserov. Jamar, ki je bil v dobrih 100 metrov globoki jami in se mu je odprlo od tam naprej novo brezno, v katerega pa ni mogel zaradi pomanjkanja lestev, začuti nenadoma globok, neusmiljen nemir, ki ga ne bo zapustil, dokler ne vidi, kaj je naprej. Seveda če ga kakšna višja sila ne opomni, kakor se je nama skoraj zgodilo pred leti z Drašlerjevim Mikcem, ko sva dobila nekaj šodra na glavo. Toda kljub tistemu kamenju sem prepričan, da bova še nekega dne z Mikcem ponovno povohala v tisto luknjo, dokler ne stopimo na njeno pravo dno, čeprav bi se to dno končalo v samem peklu. V koči smo se rokovali z že prispelimi člani angleške odprave, le Andreja ni bilo od nikoder. Angleži so nama pojasnili, da je šel v dolino po novo grupo njihovih jamarjev. Brez Andreja pač ni šlo, saj pot v dolino Krme je dolga celih 7 ur in še nekaj ovinkov ima vmes. Angleži so to dobro vedeli. Poleg tega pa se je Andrej izkazal praktičen za vsako delo, celo s konji se je znal pogovarjati, da jim je lajšal breme. Več truda je imel z angleščino, kajti vsak Anglež je imel svoj poseben dialekt. Tam na površju zemlje se je

še dalo kaj dopovedati, toda na telefonskih relejih v samo brezno se je Andrej krepko prepričal, kaj se pravi majhen nesporazum. Že nekaj dni pred mojim in Gamsovim prihodom je napeljeval telefon do kristalne dvorane, čez najbolj neprijetno mesto, ledeno cev, imenovano »tobogan«. Bil je že precej globoko v cevi, ko mu je varovalna vrv začela popuščati. Tulil je Angležem, naj ga malo potegnejo navzgor, oni pa so mislili, da morajo vrv popustiti. In tako je bil lep čas odvisen od svojih že prilično utrujenih rok, s katerimi se je držal za lestev, preden se je onim tam zgoraj posvetilo, da bi bilo dobro, če ga malo potegnejo ven iz luknje. No, konec dober, vse dobro, mi je dejal s Shakespearom, ko mi je kasneje pripovedoval ta neprijetni dogodek. Vodja angleškega dela odprave Bruce je že dal prenesti nekaj opreme do vhoda brezna. Tam se je postavila baza I — šotor, v katerem se je kuhalo in se je naprezal telefonist za zvezo s podzemljem. Tudi knjigovodja ni manjkal. Vsak delček opreme, ki se bo od tukaj naprej spuščal v brezno, se je zapisal v posebno debelo bukvicu. To je sicer vzelo nekaj časa, toda Angleži so delali, kot da čas ni noben problem. Mogoče je bil temu kriv tudi njihov rešpekt pred breznom. Oni so ga gledali z drugega vidika kot mi, saj nam je bil ta del že znan. Do globine 285 metrov bi naj šlo vse po starem ustaljenem principu, kot smo ga bili vajeni iz odprave »Dno«. Toda za Angleže je bilo to nekaj novega. Oni so šele »odkrivali« brezno. Delali so počasi in previdno, kot se spodobi pri prvih raziskavah. Andrej pa jim je sproti dajal navodila, kako se naredi s to in ono stvarjo, da je teklo vse v najlepšem redu. V kritičnih primerih pa je tudi sam vzel vso stvar v roke kot npr. napeljavo telefonske žice skozi tobogan, ki jim je delal precej preglavic. V toboganu nas je čakala majhna neprijetnost: Slap ledeniške vode, s katerim nas je krstil očak Triglav, preden smo stopili v njegovo podzemno svetišče. Toda za nas jamarje ta mokrota ni bila preveč prijetna, počutili smo se sicer počašчени, toda čez nekaj dni že kar prilično prehlajeni. Za bo-lezen tukaj ni bilo prostora. Ekspedicijski zdravnik nam je dajal tablete penicilin, ki smo jih jedli kot bonbone. Tu in tam smo zavili h Kredarici na dva deci kuhanega vina. To nas je lepo ogrelo, in sicer manj vino kot njegova cena. Vzporedno s časom, ko se je utirala pot do dna Gigantskega brezna, pa je

dr. Gams izvršil svoj zanimivi poizkus z barvanjem ledeniške vode. Že naslednji dan je prišla iz doline dobra in zanimiva novica, da se je ob izviru Bistrice pojavila pobarvana voda. Na obrazih jamarjev je zažarel žarek upanja v zmago nad globino. Člani angleškega dela odprave so si zadovoljno meli roke. Njim je torej fortuna naklonjena kot še nobeni odpravi pred njimi. Sedaj se je še sam Gams na hitro spustil na dno gigantskega brezna. Na površje je telefoniral, da se je dno od leta 1962 precej spremenilo, saj se je odprlo od njega navzdol nekoliko novih rovov. Toda kam držijo ti rovi? V slepo ali se končujejo v ledeni skali, v grušču ali pa se bo odprla nova perspektiva za nove metre globine. Tu je bilo sedaj kupček vprašanj. Angleži so začeli z veseljem naročati vino na Kredarici, da proslave ta edinstveni trenutek sreče v odpravi. Poskusili so tudi zapeti nekaj veselih, pa ni nič prav šlo iz grla, saj je bilo vino že krepko krščno. Tako so si vsaj mačka prihranili. Tudi slovenski delček odprave je bil malce »trezno pijan«. Nastopil je trenutek, ko je šlo za ugled našega jamarstva. Meteorolog Tonček je spustil skozi eter v Ljubljano prav resen poziv za okrepitev slovenskega dela odprave. In že naslednji dan se je potilo nekaj utrjenih in preizkušenih jamarjev po najbližjih stezicah, ki drže na Kredarico. Vsi smo krepko še enkrat pljunili v roke in v dobrih dveh dneh se je do globine 285 metrov spravilo nekaj 100 kg opreme za nadaljnje prodiranje. Na samem dnu se je postavil šotor, kjer si lahko dobil ob vsaki uri dober požirek krepkega angleškega čaja. Metod di Batista, nada našega jamarstva, ki je med prvimi prispel v jamsko taborišče, se cele tri dni ni mogel ločiti od čaja in je ob tem skoraj ne vede dosegel za svoja mlada leta razmeroma rekorden čas bivanja v ledenici. On je bil tudi tisti, ki je skupaj z Angleži sondiral mnogo obetajoče rove. Pa zaman. Vse se je končalo v slepih jaških, kateri so se zaključili s skalo ali pa z ledom. Rovi z ledenim zaključkom so Angležem vllili zopet nekaj novega upanja. Že tam v Angliji so računali tudi na takšno oviro. Nastopil je trenutek, ko bi se naj uporabil njihov prav za brezno skonstruiran izum »metalec plamena«, priprava, ki bi naj pod pritiskom gorečega bencina talila vsako ledeno oviro. Že nekaj dni popreje so nam demonstrirali silno moč tega »pljuvalca plamena«. Pred Kredarico so usmerili njegov ognjeni jezik

na apnenčaste skale, ki so se v nekaj trenutkih segrele do razbeljenosti. Pred nami se je delalo iz Triglava živo apno, na katerega si samo pljunil, pa je bilo že »mrtvo«. O jakosti te ognjene pošasti ni bilo kaj pripomniti, še posebej, ker je imela kar 200 litrov bencina za hrano. Toda pojavilo se je novo vprašanje, vprašanje posledic toplote, ki bi se razvila v breznu in porušila prirodno ravnotežje težkih, visečih sveč na stropu brezna. Saj so se že od toplote, ki jo je povzročilo kuhanje čaja, odlepili nekateri ledeni kapniki, ki so potem s peklenjskim truščem zgrmeli nad taborišče v dnu. K sreči ni še nobenemu nič padlo ravno na glavo. Toda stvar nam je dala razmišljati. V ospredje so stopili preprosti matematični računi, ki so pokazali, da se spušta ekspedicija s tem gorivom v precej nevaren položaj. Ogenj bi požrl precej zraka, nastopila pa bi tudi nevarnost nezgorelih strupenih plinov, med katerimi je ogljikov monoksid grozil, da lepo, neopazno poduši konico ekspedicije, takorekoč cvet jamarstva. Tveganje je bilo preveliko tudi za Združeno kraljestvo (United Kingdom). Ekspedicijo je čakal le še samo časten umik. Brezno pod Triglavom je pokazalo še enkrat svoje zobe. Ni še nastopil tisti trenutek, ko se vržejo vse karte. Še vedno čuva nekaj močnih adutov, ki jih hrani za hazarderje močnih živcev, pa tudi za fataliste je pustil nekaj skrivnostnega, neodkrita in lepega. Še bo treba kdaj poskusiti.

Dolgi hrbet

Tone Škarja

Enakomerne udarce kladiva prekine oster kovinski zvok.

»Sveder; zlomil se je.«

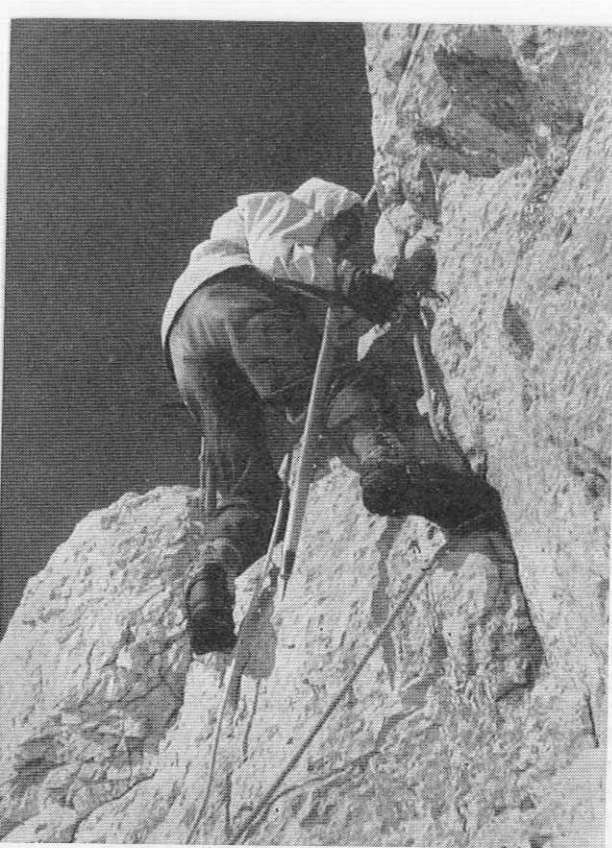
Majhna nesreča. Potem šele se mi počasi zavrtja v glavo skrb in strah. Kam pa zdaj?

Pavle še vedno ne more verjeti in začudeno gleda ostanek svedra v svoji roki.

»Pa tako sem pazil na udarce!«

Zamenjam nogi v stremenih, da ne omrtvita.

Visim na dveh svedrovcih v navpični, beli

Ni videti težko, pa je

plošči. Nad glavo previs, obe vrvi pa se stene sploh ne dotikata, ko kažeta na ozko polico sto metrov pod nama. Na desni, le petnajst metrov daleč, se pričenja plitva zajeda. Le še vprašanje časa, sva mislila. Pa je odletel sveder. Levo navzdol se vleče rahlo začrtana zajeda. Vidiva nekaj včerajšnjih klinov, ki le napol zabiti štrle iz plitvih špranj. Ko sva danes zjutraj nadaljevala, sva si bila edina v tem, da je vsak umik nemogoč.

»Razmisliiva!«

Prva razpoka je petnajst metrov daleč; na desni. Tudi z nihanjem ne bi nič opravila, ker se prične šele vstric naju. Navzdol? Spet nič, spustiti bi se bilo treba sto metrov, potem bi šele prišla v kolikor toliko normalno steno — za normalne spuste.

Smolo imava. Že takoj zjutraj se je Pavletu odvezala ena vrv in lep šopek klinov z vponkami vred je odžvižgal v grušč. Toda še več nama jih je pa ostalo. Jutranje mnenje o umiku morava spremeniti, drugače ne gre. Sedaj varuje Pavle. Plezam navzdol. Nerodno je to, ker moram iti poševno proti levi. Večino klinov sva izbila in več nihajev je treba, če se hočeva obdržati v smeri. Pavle se potem

spušča po eni vrvi, z drugo pa ga jaz vlečem v levo. Niti najmanj se nama ne mudi. Vsa pozornost velja redkim klinom. In še nekaj opaziva. Kolikor bolj se spuščava proti levi, bolj se nama bliža polica. Imava srečo, kar hitro se dviga proti levi.

Zajaham majhen, majav zob pod previsom. Moj bivak. Pavle je spal pol raztežaja nižje na ozki lašti. Nikjer ni bilo prostora za dva, še tako so bila stremena glavna opora.

S plezanjem v levo je konec. Petnajstmetrske krušljive zajede s plezanjem nikoli ne bi zmogla — še navzgor je skoraj nemogoča, tako daleč v levo, da bi dosegla Pavletovo poličko, pa tudi ne bi mogla zanihati.

S pomožno vrvico se priveževa na kline, obe vrvi pa počasi spuščava v globino.

»Drži fige!«

Vrvi ne dosežeta poličke, vendar morata biti tik nad njo. V žep nekaj vrvic, če bi ravno ne mogel do poličke, in že visim čez rob. Oba klina zgoraj sta videti dobra, vendar me je strah. Kje so skoki, ki jih delamo pri spuščanju v Starem gradu! S koleni, čevlji, z vsakim delčkom telesa skušam drsati po gladki steni in razbremeniti klina. Nobenega sunka, nobenega hitrega giba.

»Se klina dobro obnašata?«

»Dobro, tudi eden se ne zamaje.«

Potem pridrsam čez kratko streho in mučnega drgnjenja ob steno je konec. Zadnjih dvajset metrov gre samo po zraku. Približno meter nad poličko, ali bolje, vrhom tanke luske, se vrvi končata. Nekoliko zaniham in hitro popustim. Kot maček zgrabim za oster skalni rob. Hitro klin v razpoko in že sem z vrvco privezan k steni.

»Naprej! Če je mene zdržalo, bo tudi tebe.« Tudi Pavletu le počasi drsi pekoča vrv okrog telesa. Z vrvjo ga potegnem na poličko. Še zadnja negotovost: se vrvi ne bosta zataknila? Pa se nista in za konec dobiva še trd udarec padajoče vrvi.

Le tretjina spusta je za nama, vendar naju več ne skrbi. Čeprav je stena še zelo strma, pa ima dovolj stojišč, koder bova lahko pristajala.

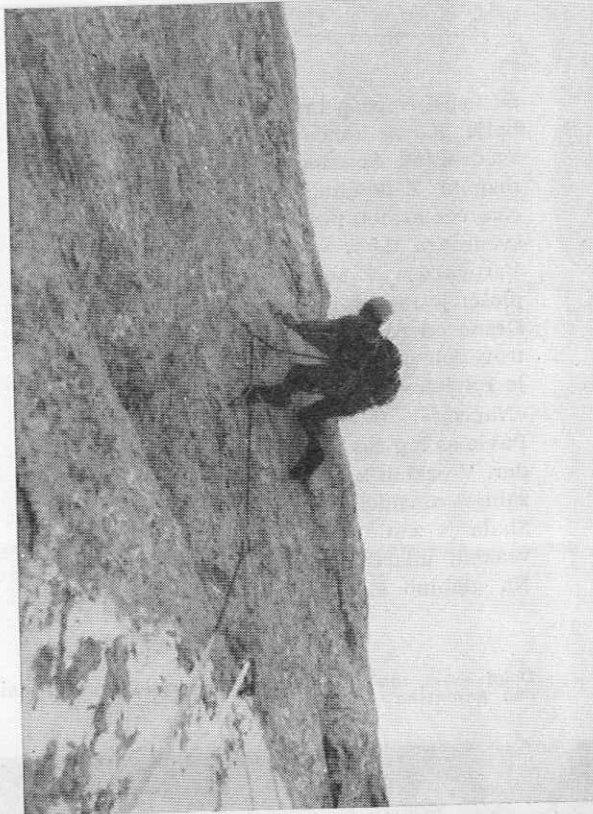
Za vsa jutranja razočaranja s klini in svedrom se nama je usoda lepo oddolžila. Poleg srečnega sestopa sva našla še karabince, čeprav nekatere zaradi padca precej zvite. Zapodiva se po grušču proti Žrelu. Za nama pa

se dviga gladka stena, vsa bela v jesenskem soncu. Pa drugo leto!

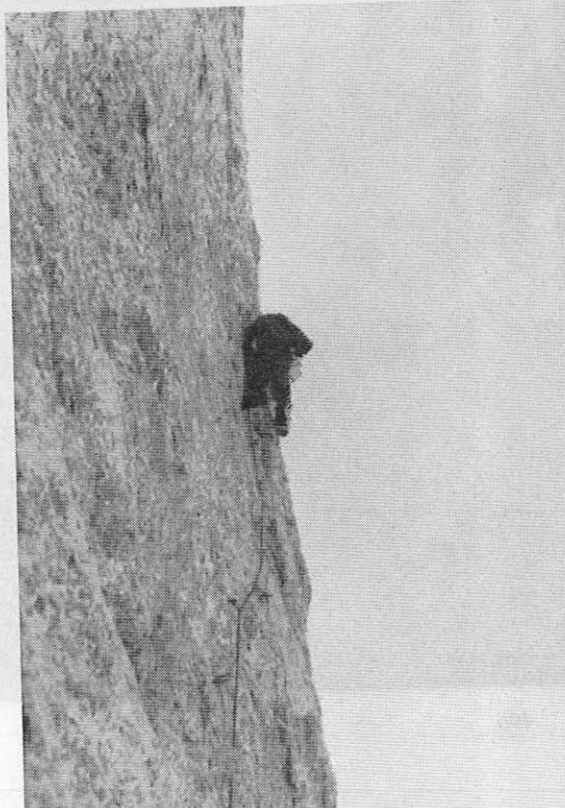
Votlina, kjer sva jeseni vstopila, je še globoko pod snegom in vstopni previs je za polovico krajši. Morala pa sva do sem že plezati z vrvjo zaradi ledu po nagnjenih plateh. Vsak vodi iste raztežaje, kot jih je že pri prvem poskusu. Vstopni previs in navpična poč nad njim sta Pavletova. Lepa, prosta telovadba. Ob velikem previsu se umakneva nekoliko v desno in po počeh in skozi kamin prideva na nekoliko lažji, zato pa toliko bolj krušljiv teren nazaj nad previs. Po skrotju doseževa poličko, ki se vzpenja v levo pod gladek bok belega stebra. Po drobnih, vedno manjših in redkejših razčlembah zlezeva na najvišjo poličko, ki je videti, kot bi jo vlili v livarno. Nad njo je le še lepa razpoka za varovalni klin, potem pa lep čas ničesar več.

Tako je bilo jeseni, ko sva dolgo gledala v nemogoče plati in skoraj že obupala. Sedaj je drugače. V desno nama pomaga nekaj že zarjavelih svedrovcev. To je Pavletov raztežaj in hitro je pri ozki razpoki, ki vodi strmo proti desni. Jezi se, ker sva jeseni izbila skoraj vse kline in mora ponovno iskati primerno razpoko. Ta je sicer ena sama in visoka cel raztežaj, vendar le na redkih mestih uporabna. Ko se vrv v pasu napne, je Pavle šele na prvem večjem stopu.

Ves sem prepoten, ko si izmenjujema opremo. Ta raztežaj je moj znanec. Nekoliko sem presenečen, težave so se v spominu sčasoma omilile, stena pa se ni niti najmanj spremenila. Brez klina ne gre. V plošči le najdem po nekaj brezuspešnih poskusih razpoko, ki je vredna zaupanja. Kako naprej? V desno vodi pod previsom gladka, komaj opazna zajeda. Nekaj hitrih preprijemov in še preden me izguba ravnotežja prevrne navzdol, zdrsimo nazaj in se obesim za klin. Drugače bo treba. Spet poizkusim. V drobljivo skalo zabijem klin in se obesim nanj. Previden prestop. Klin škrtne in se premakne. Še polovica ga je v špranji. Za povratek je prepozno. Ne morem se spustiti, da bi popravil klin. Naprej! Že sem pod previsom. Rešilna luska. Izdajalka: jeseni si zdržala. Dva metra dobesedno zaplavam, ko udari odlomljena luska pod steno. Na majhnem roglju se ustavim. Šele ta drži. Moj jesenski bivak. Vpnem klin, od koder sva se spustila. Tu bom varoval. Moram se spočiti. Obraz, prste, noge, vse mi obliva pot strahu in brezumnega napora.

To dvojce pa nič ne skriva, da je šlo za las

Še krušljiv prag in pod previsom sem. Tu bo bolje. Ko se konča razpoka, mi ponudi roko svedrovček. Še eden in še eden. Spet sem pri razpoki. Z dolgimi, solidnimi klini se pretolčem čez kratek previs. Razpoke je konec. Dva svedrovca tičita v neusmiljeno gladki plošči. Varovališče v stremenih. Plitva luknjica v plošči je mesto, kjer se je lani zlomil sveder. Desno od nje ni ničesar več, le petnajst metrov bele plošče, potem pa plitva zajeda. To je Pavletova zadeva.

»Naprej!«

Pavle se lep čas pripravlja. Potem zapoje sveder. V ozkem kotu plitva špranja omogoči, da zabije navaden klin. In spet poje sveder. Skala je zanič, v tankih luskah odletava pri vsakem udarcu. Spet razpoka, tokrat dobra. Na globino sva se že navadila. Včasih za-

menjam nogi, ki v istem položaju počasi mrtvita, včasih se obrnem v stremenih. Če se pri zabijanju svedrovcev skala ne bi krušila, bi bilo dolgčas.

Oster pok. V istem trenutku zategnem vrvi, ko se Pavle ujame za streme. Nekaj sekund akrobatike in že je spet pri predzadnjem klinu. Zadnji klin, svedrovec, se je iztrgal z luknjo vred. Le plitva, rumenkasta vdolbinica ostane v beli plošči.

Pesem svedra je končana. Zajeda je dosežena.

»Kako je videti?«

»Zanič. Brez razpok. Krušljivo.«

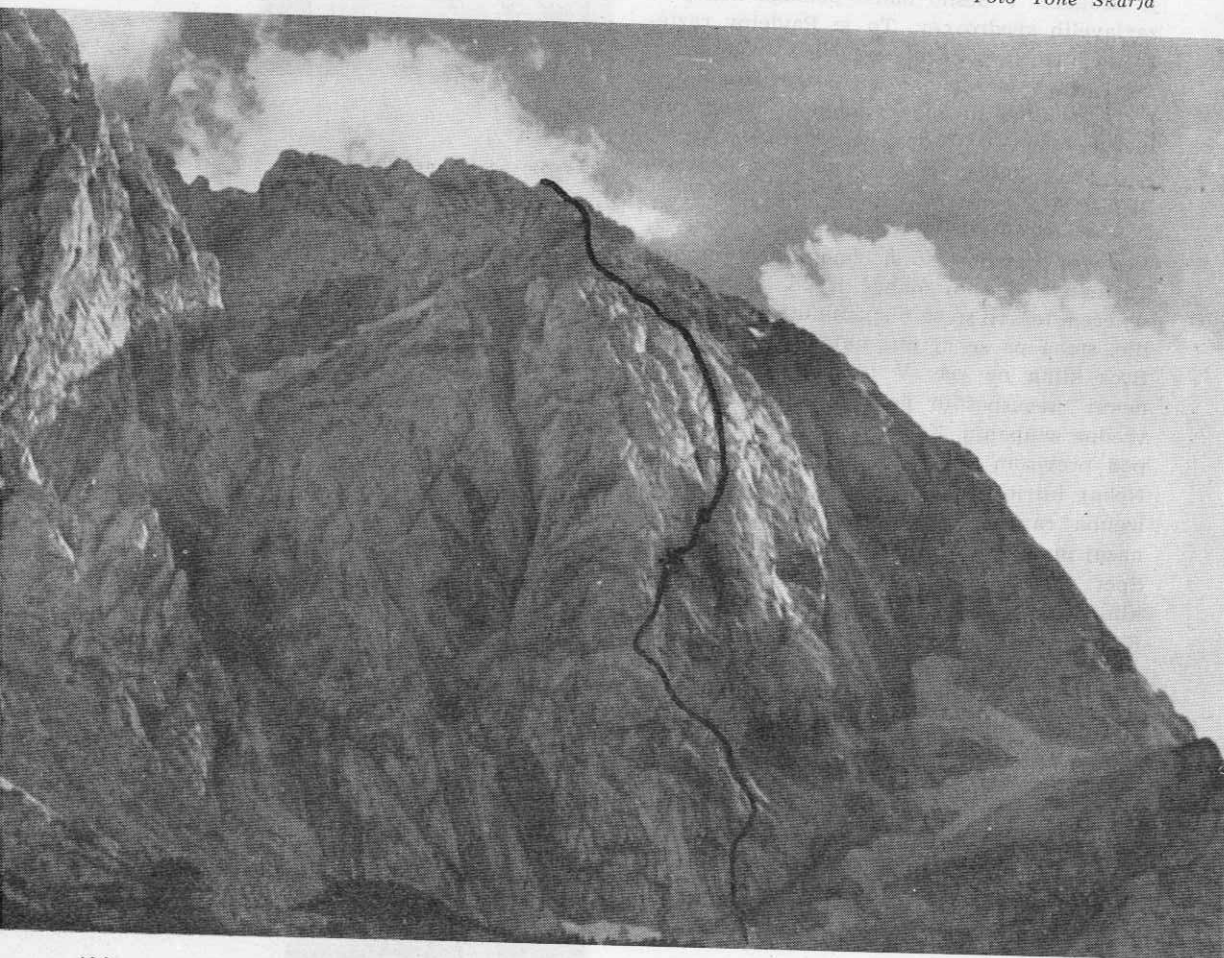
Dva klina brez vsakega zvena obtičita v zajedi.

»Pazi, le zato sta, da držita vrvi.«

Ne vidim Pavleta; čutim le drgetanje vrvi, ko drsi čez rame, in slišim vršanje kamnov

*Dolgi hrbet, mogočna stena nad jezersko dolino, vabi plezalce. Vrisana smer kaže vzpon, ki sta ga oprava-
vila kamniška plezalca Skarja in Simenc*

Foto Tone Skarja

skozi zrak. Na sredi zajede nekje poskuša zapeti klin, pa se mu zven izgubi v pokanju skal.

»Naprej!«

Tri ure visenja v stremenih je bilo dovolj, da so mi noge otrpnile. Prvi prestopi so prav začetniško nerodni.

Potem sem pri zadnjih dveh klinih. Zabita sta za moralo. Ko se napne vrv, se eden izpuli. Strah me je vstopiti v previsno, krušljivo zajedo. Vendar je treba.

»Drži!«

Izpnem zadnji svedrovec, drugi klin za moralo mi ostane sam v roki, in le napete vrvi me še držijo v steni.

»Vleci, vleci!«

Zajeda je taka, kot bi si jo bil Dolgi hrbet sposodil pri Rzeniku. Sredi gladkih, belih plati ogabna rdečkasta kamenina. Še nekaj navez in postala bo kamin, tako leti kamenje iz nje. Ko izbijam klin, leti kamenje zaradi tresljajev samo od sebe v globino. Čez zadnji bolvan si sam skoraj ne morem pomagati. Maje se mi, le napete vrvi preprečijo, da ga ne spravim iz ležišča. Sunek in na vrhu sem. Plitvo, koritasto stojišče. Sploh si ne morem predstavljati, kako je Pavle zlezel ta raztežaj. Tudi sam ne ve, kako je šlo.

Sonca ni več, vendar je najtežji del stene za nama. Prenosišče bova že našla.

Desno navzgor gladke trebuhe reže globoka, kaminu podobna zajeda. Lotim se je čisto narobe in ko za las uidem padcu, zlezem nazaj. Navsezadnje, za danes je dovolj. Škoda, da ne bova mogla posvetiti proti Češki koči, kot sva obljubila Andreju. Le en raztežaj nama manjka, da bi videla čez ramo, ki se vzpenja iznad Žrela.

Prostor ni prirejen za dva in drug drugega spodrivava z ozkega sedišča. Žeja nama noči nič ne skrajša. Veliki voz se zelo počasi vrti nad Karavankami. Luči na Jezerskem je vedno manj. Kje je še dan!

Druga polovica noči je krajša, utrujenost nama je le pomagala do spanca. Zjutraj bi rad še polenaril, pa Pavle že nabira vrvi in dvigniti se moram.

Stena počasi popušča; nekaj gladkih plati in kratkih previsov so le še zadnji takti, ki jih dirigira stena.

Rob gladkega dela stene. Gruščno polico izkoristiva za kratek počitek, potem si navijeva vrv okrog ramen in jo ubereva na grebenček.

Iz objestnosti in nerodnosti podreva kak majhen stolpič, da zgrmi čez steno, kdaj pa kdaj se morava še malo potruditi in nenadoma sva pri skrinjici na vrhu. Tega nisva pričakovala. Izstop točno na vrhu, niti metra stran. Ura je komaj osem.

Na Mlinarskem sedlu se srečava z Androm in Acom. Steklenica kisle vode in steklenica piva sta v trenutku prazni. Čez pol ure bova spet žejna, pa saj do Češke kočice ni daleč.

»Srečno!«

Za smučarje, ki vijugajo po snežiščih nad Češko kočico, se je dan pravkar pričel.

Tehnični del:

Dolgi hrbet — severna stena: smer Šimenc — Škarja.

Prva plezala: Pavle Šimenc in Tone Škarja, AO Kamnik, 6.—7. VI. 1964.

Dostop: Po poti od Češke kočice proti Vodinam do vrha Žrela, nato desno navzgor proti steni. Pod steno desno po gredini nekako do njene polovice (gredina se konča z značilno ramo); 2 uri.

Opis:

Vstop desno od velikega previsa, ki se dviga kakih 50 m nad gredino. Iz značilne votline (spomladi pokrita s snegom) na levi strani čez kratek previs (V—) in po navpični poči (IV) do desnega roba velikega previsa. Rahlo proti desni navzgor v smeri razčlemb po mestoma gladki skali na poličast teren v kotu pod skokom. Levo čez prag na polico (vrh podstavka). Levo navzgor po prekinjeni polici in v smeri luskastih razčlemb. Pod gladko steno dobro varovališče. Desno po gladki plošči (kk) do razpoke. Po njej (A₁, A₂, kk) do konca raztežaja. Desno navzgor po krušljivi zajedi pod trebušastim previsom (VI, kk), nato čez tri previsna mesta (A₁, kk) do bele plošče nad previsom (varovališče v stremenih, kk). Desno 10—15 m (A₁, kk) nato po zelo krušljivi previsni zajedi (VI, 20 m) in čez majav bolvan na poličko. Po veliki zajedi (III—IV, 100 m), ki poteka desno navzgor, na veliko gruščnato polico. Levo in po krušljivem grebenčku na vrh Dolgega hrbta.

Ocena: VI, višina 500 m, čas plezanja 15 ur (prvi vzpon). Orientacija ni zahtevna. Vsi klini svedrovci (25) so ostali v steni.

Zimske in pomladne poti 1965

Tonček Strojín

Prva nedelja v novem letu. Slivnica.

Sneži. Gazim v enakomernih stopih. V obraz mi tuli veter. S snežinkami priplava mrak. Kje je vendar koča? Smreke molče pod belim bremenom. Končno... luč!

Razkošen dom in prijetna družba. Toplota ognjišča razveže besedo. Koordinacijski odbor planinskih društev zaseda pozno v noč. Zunaj pa s snegom bajajo čarovnice v viharo zimsko noč.

»Jutro nas dvigne, ko sonce zasine, urno na noge pa hajdi na smuk.« Ne tako kot poje pesem — blagor planinske organizacije je prvo! Odborniške glave se spet staknejo skupaj. Tako vse do opoldne. Potem na vrh in širok razgled v belem. Nepozabno.

Nedeljsko jutro v Ljubljani. Megla. Pa me popoldne zvabi na Šmarno goro. Do sedla je zgaženo, a proti Grmadi...? Tihota zimskega gozda. Zdaj tu zdaj tam se veja sprosti snežnega bremena. Na piramido se je obesilo ivje.

Grintavci in Storžič so ognjeni zublji nad meglenim morjem. Z zahoda se približuje snežna nevihta. Pohiteti moram, da me ne ujame noč.

Spet so me zamikali Julijci. Moj Tamar. Smuči hrstajo v belino. Med potjo večkrat postanem. Smuška opojnost le ni vse. Tišina, ena sama tišina. Smreke — beli stalaktiti, ujeti v ledene kristale. Gore snežno bele. V grapah včasih zarohni, ko sonce premaga led. Nebo — globoko, plavo, neskončno...

In jaz? Naj v tem miru smučam, ali naj sedem na smuči in strmim. Sklenem kompromis. Opoldne sem lačen kot... kot... ni primere. Pred kočo je snega, da se zapeljem navzdol na hodnik. Pogled na uro. Zakaj nazaj, nazaj na vlak? Pod klančkom, kjer se zadnjič vidi Jalovec, postanem, da se še enkrat ozrem nanj, da še enkrat doživim lepoto trenutka. Pridi spet, čutim njegov klic. Sonce pa tone za Rateške Ponce. Goro še obstreljujejo sončni žarki, kot strele po pobojnih Vitranca in Ciprnika lezejo navzgor, dokler ta dan še poslednjič ne zažare na ostenjih Travnika in Mojstrovke. Planiško vasico ovija meglica iz jezerca.

Janče v snegu. Gorski stražarji zborujejo. Lepi so ti zasavski grički v snegu. Tako prešerni, polni sonca so. Rad jih obiščem. Nasvidenje! jim kličem.

Spet Šmarna gora. Ne morem brez tebe. Odpravljam se k tebi preko Rašice. Posamevam na Dobenu. Veter in zimski gozd sta mi tovariša. Na rašiskem stolpu postanem. Zimske gore in srebrna vijuga Save me začarata. Ne

SAT je našim dolomitskim potnikom, ki jih je zaradi vedno večjega števila avtomobilistov vsako leto več, znana kratica in pomeni trentsko alpinistično združenje (Società Alpinista Trientina). Laní smo poročali o desetih smernicah UIAA, ki naj bi uredile predvsem etična vprašanja, kar se jim seveda ni posrečilo in so iz raznih vzrokov ostale brez odmeva (prvo zapoved »mehr sein als scheinen« sem videl zapisano tudi na sovražnem bodalu v muzeju NOB v Slovenj Gradcu). Italijanska SAT pa je l. 1964 izdala bolj preproste zapovedi, seveda jih je tudi desetero. Nekatere so že stare, prave stalnice v planinstvu, v nekaterih pa se odražajo novi časi. Glasi se: 1. Gore so šola za življenje, ne pa arena za častihlepne in nepremišljene prireditve. 2. Nikar si preveč ne domišljuj na svojo moč; misli na to, da so gore polne čarov, pa tudi nevarnosti in zased. 3. Nobene ture se ne loti brez potrebne opreme in brez dobre fizične kondicije. Zaupaj gorskim vodnikom in osebam, ki jih zastopajo. 4. Kdor nadomešča izprašanega vodnika, prevzame tudi težo njegove odgovornosti. 5. Pojdi drugim na roke, če te vprašujejo za svet ali pomoč; dolžnost vsakega planinca je, da takoj in rad pri-skoči na pomoč. 6. Pazi na planinske kočje; postavili so jih planinci in se s planinskim denarjem vzdržujejo, da bi tebi in drugim obiskovalcem gorskega sveta nudile gostoljubje. 7. V vpisne knjige na vrhovih in po kočah vpisuj samo svoje ime in zahtevane podatke. Kdor paca po knjigah razne neslanosti, si piše vanje svoje ubožno spričevalo. Vpiši tudi vselej, kam greš. 8. Bodi v besedah in kretnjah vselej dostojen, zmeren pri jedi in pijači, ravnaj se vselej po hišnem redu. 9. Na kočah te postrežejo po razmeroma nizkih cenah, ki jih nadzoruje CAJ; zato nikar ne nosi s seboj cele kredence. Če si kupuješ okrepčilo na koči, pri-spevaš k njenemu vzdrževanju. 10. Prizanašaj kašipotom, kaj šele rožam. Nikar ne lučaj kamnov v prepade.

morem in ne morem s stolpa. Postajam sestavni del teh planin — sam sredi razgleda. Sestopam proti Gameljnam po mladinski ljubljanski transverzali — Štuparjevi poti. Ta del je posvečen njemu, načelniku planinske mladine. Zdaj spi v prezgodnjem grobu pod Šmarno goro. Ob povratku z gore posamevam pri njem. Na grobu leži cvetje. Odprti cvetovi odslavlajo dan, napili so se sonca, večer pa jim bo natočil žalosti in jih zaprl.

Ob 20-letnici osvoboditve kurimo kres na Šmarni gori. Tenje zubljev plešejo po obzidju šmarnogorske cerkve. Tako prešerno lepo je. Tisoče lučk migota v Ljubljani, na tisoče jih je v naših srcih.

Pa nas požene v Julijce. Nočna hoja v snegu na Vršič. Grozeča stena oblakov sili iz juga, pa jim sonce ne da čez sedlo. Sprememba vremena se obeta. Mesečina trepeče po Pri-sojniku. Prijatelji so samo premikajoče sence v svetlikajočem se snegu. Prenočimo v koči na Gozdu.

Drugo jutro — gore, sneg in nebo — ena sama svetloba! Gaziva s prijateljico na sveže. Toliko veselja in moči je v naju. Pred Erjavčovo kočjo naju sprejme veter. Kako vrši v macesnih!

Zbor načelnikov mladinskih odsekov pod Storžičem. Stara družba, čeprav mnogo novih obrazov — novih znancev. Pozno v noč debata, spomini in šale. Drugo jutro, proti dolžnosti, hoja v dvojce na Malo Poljano. Prva letos gaziva to pot. Ona govori, jaz poslušam, tako da skoraj zaidem. Tako mi je bilo, tako vse opojno, da nič ne ločim.

Mala Poljana je tiha in bela. Za bajto odkrijeva zaveten prostor na soncu. Nato še pogovor zamre. Prisluhneva zvonjenju v dolini, prisluhneva miru v najinih srcih.

Lubnik, ti znamenje prešernosti, ti. Vsakokrat, ko te gledam iz vlaka, mi žugaš svoj memento. Zakaj? Gora in jaz veva in dobri znanci tudi. Človek je kdaj tudi preveč vesel. Ne štejem ti tega v zlo in ti ne meni.

Mežakla. Videli so višje gore, pa so šli dalje. Jaz pa sem te poznal, z nedeljskimi koraki sem se usmeril k tebi.

Letos si nas prijazno sprejela. V majskem zelenju, s svežimi zaplatami snega pod smrekovim drevjem. Na razglednem vrhu smo počivali v soncu. Visoko nad razpotjem dolin, ki vodijo v osrčje očaka. Sestopili smo na planino, ki nosi ime po tebi. Planina Mežakla. Na tvojih cvetnih livadah smo se napili studenčnice in ti obljubili obisk v jeseni.

Pa so prišle na vrsto Kofce. Kraj, ki je lep in tiho ubran, ko prično rdeti ostenja Košute v večernem soncu, dokler ne umre luč za triglavskim pogorjem. Na zelenih tratah smo preživeli prešerno popoldne, dokler se nismo izgubili v dolino pod ljubeljskimi strminami. Vsako leto poromam na Storžič. V njegovih strminah sem užil že toliko lepega. Vodil sem skupine nanj, eno najrazličnejšo od druge. Na vsako od njih mi je ostal spomin. Vsako pot lahko prehodim v spominu.

Vrsto let sem romal iz tržiške strani. Zadnja leta ne tako. Odkril sem Kališče.

OLŠEVA ŠE ENKRAT: To pot gre za članek S. Walcherja, znanega planinskega publicista, ki od časa do časa poskrbi za kako informacijo o našem planinstvu v »Bergsteigerju« ali v »Österreichischer Alpenzeitung«. Pisec po svojem 61. letu sistematično obiskuje vrhove v Vzhodnih Alpah, ki jih dotlej še ni utegnil obiskati. Govca, zapadni vrh Olševe (1929 m), je bila med temi vrhovi. Piscu seveda ne more iti v glavo, da je Olševa že ves čas po vojni tako »zakrita«, saj je najmanj 1000 m od meje, torej daleč zunaj 100 m pasu (tega ne pove, da gre steza 100 m pod vrhom natanko po meji). Prišel je preko Pohorja, sestopil v Slovenj Gradec, nato pa preko Šmartnega ob Paki z avtobusom prišel zvečer v Solčavo, kjer je izkoristil ostanke vojaške nemščine iz časov Franca Jožefa v solčavski gostilni in povprašal je Raduha krajevnim ljudem komaj kaj znana gora. Naslednji dan je po Klobaši ali Globači odšel na Grohat, da si od tam ogleda Olševo. Ker se je preveč zanesel na markacije, je zašel v levo proti Olševi, Grohat pa mu je ostal na drugem bregu. Pri nekem kmetu (verjetno pri Prodniku) je pobaral za pot na Olševo in nato doživel, tako pravi, najbolj zapuščeno, najbolj strmo pot v breg proti grebenu Olševe. Primerjal jo je poti iz doline Cimoliana proti »Bivacco fisso Greselin« v vnožju Cima dei Preti. Prišel je na Lepi vrh (1809 m), vzhodni vrh Olševe. Pred njim se je črtal 2½ km dolgi greben Olševe in tam v daljavi Govca, zapadni vrh. Zamišljenega je s klicem »stoj, stoj, ruke v vis« ustavil graničar, stari Walcher pa je zrl v usta puškine cevi, ne da bi se spomnil, kaj mora storiti z rokami. No, to mu je z eno roko pokazal vestni graničar in pisec je — tako pravi — dvignil roke prvič v življenju. Ni se bal puške, bal se je le, da ne bo prišel na vrh. Nato je prišel še drugi graničar in »avantura Olševa« se je začela. Nič ni pomagal »Dobar dan«,

Iz razgledne terase je pogled najlepši. Ko luč večera zamira nad gorenjsko ravan, še ostanemo na terasi. In Storžič postaja pepelnato siv pod svetlimi zvezdami na črnem gorskem nebu...

Jutro nas najde na vzhodnem grebenu. Zdaj levo, zdaj desno se smukamo okoli njega.

Vrh. Vidiš ga, pa ne verjameš, da je pravi vrh.

Razgled. Prebogato si mi oko, da bi ga opisal. Pogled mi poboža ljube znanke, letošnje in iz prejšnjih romanj. Smehljam se, spominjam se vseh. Ne pozabim nikogar, pregloboko so v mojem srcu. Spet sestopamo na Javornik, pa na Veliko in Malo Poljano. Da se zlekne pod košatimi macesni na planini in prisluhnemo žuborenju studenca v koritu. Na prisojni strani, čeprav na sedlu, je vroče. Soparica žehiti iz močvirnih tal. Pobegnemo — in smrekov gozd nas potopi na transverzali do Doma pod Storžičem.

Kadar ugledam rjavo impregnirane zidove pod sivim krovom sredi smrek, mi je kot bi ugledal znanca iz prejšnjih let. Kam bi se usedli? Na klopi poleg balinišča ali v prostorno jedilnico? Izberemo senco pred domom. Za uro ali dve, čaka nas spust čez Jese-nje do ceste. Potok klokoče spomine. Pri Gra-hovšah padejo prve kaplje. In tako vse do Tržiča. Blažeče padajo na opečeno kožo na vratu. V Tržiču, na starem mestu prijatelji! Kje ste bili, kako je bilo? Nato pesem v avto-busu do Ljubljane.

Nedeljo kasneje — Sedmera jezera. Nočna hoja čez Komarčo. Narasla Savica buči. Vrhove ovija megla. Ni zvezd, ni upanja na vedro vreme. Drug drugemu svetimo pod noge v nočni mir. Za kočo, v nočni temi iz jezu grozeče šumi voda. Navlečemo odeje nase in usnujemo v zaslužen sen.

Drugo jutro izlet k četrtemu jezeru. Po gladini še plavajo kosi ledu. Voda je temna in grozeča. Oblaki leže nizko nad Zelenico in Špičjem. V bližino rebra udari grom. Ko pridemo do jezu, padejo prve kaplje.

Ustavilo si se mi pero... v bolniški postelji. Zastalo si kot nekoga noga v mavcu. Še bi rado pisalo o mladoletju v poletju. Še bi rado slikalo v spominu, kot slikar s paletu, potezo za potezo, stavek za stavkom...

Utrgalo pa si si čas, ki bi ga sicer ne bilo. Zdaj si napisalo te vrstice za Planinski Vest-nik. Moje planinsko srce si položilo vanje.

Planinska zveza Slovenije bo 6. in 7. no-vembra t. l. s pomočjo Fotokino zveze Slovenije priredila kino amaterski te-čaj. Planinci, ki hodite po gorah s sne-malno kamero, pozanimajte se o pro-gramu tečaja pri svojih društvih! Vabimo vas, da se tečaja udeležite.

Mariborska založba »Obzorja« pripravlja prevod Kugyjeve knjige »Delo, glasba, gore« in znane Buhlove knjige o osem-tisočakah.

moral je dati dokumente v prepis in vse listine v pregled. Končno je prišel na dan odrešilni »Dobro, dobro«. Nato so pokadili »pipu miru« — da so prižgali, so se morali objeti —, potem sta graničarja po vojaško pozdravila in izginila prav tako nenadno, kakor sta se pojavila, to pot s smehom, ki je odpiral piscu prosto pot na Govco. Tu je našel zadnji jugoslovanski vpis 1. maja 1963. Mesec dni ni bilo na Olševi nobenega obiska!

S. Walcher je kulturni planinec. Naša imena zapiše vsa skrbno v naši grafiki, pri nekaterih v oklepaju zapiše nemško verzijo. Globačo = Klobašo je zapisal Glabača, kar pomeni, da je skušal tenko prisluhniti solčavskemu govoru. Svojemu opisu je dal naslov »Avantura na Olševi«. Za nas je njegov obisk poučen. Njemu ni bilo pretežko dobiti posebno dovoljenje za vzpon na Olševo, medtem ko se našim izletnikom zdi Olševo zaradi obmejnih predpisov zaprta gora. Ali ne bi bilo prav, da bi na Olševo organizirali skupinske izlete? Naš je ta svet in dolžni smo, da ga poznamo in spoznamo.

ALPE, ŠOLA HUMANIZMA, torišče sodobnega humanizma, tako pravi Germaine Veyret — Vernerjeva v svojem članku, ki je izšel v februarjski »La Montagne et Alpinisme«. Svojo tezo utemeljuje takole: »V predzgodovini alpinizma, to je pred l. 1850, so Alpe človeku malo dale in še za to se je moral človek težko boriti. Nato pa so v enem stoletju ljudje ukrotili hudournike, zgradili mogočno industrijo v alpskih dolinah, alpinisti pa so stopili na vse vrhove Alp in pretaknili vse stene. Tam, kjer je tisočletja vladala samo gorjanska avtarkija in osamelost, revno in trdo življenje, odkoder se je moral velik del prebivalstva odseljevati, tam se danes razvijajo veliki turistični centri, ki jih je pričarala čarovnija železnic, vila »Elek-trika«, industrializacija in alpinistični vzponi. Stara gorjanska civilizacija se ni mogla upi-rati niti dolinski agrikulturi niti miku lažjega življenja v dolini. Gorski svet je izgubljal svoje

Nmav čez izaro, gor čez gmajnico

Štefan Jerebic

Zamislite si pobočje, obširno pobočje, posuto z milijoni velikih belih cvetov, ki jih vzvalovi najlahnejši veter. Bela preproga se gubi, v gozdu za njim pa se nad dolino dvigajo deviško beli vrhovi divjih oblik. Potem zaprete oči in se obrnete in pojavi se rahlo valovit svet, ki ga reže temno modra reka in iz zelenih gozdov zre plavo jezero, katerega blesk se čudovito ujema z belino okrog vas. Med gozdovi posejana naselja mežikajo v soncu vse tja, ko se nad holmi boči venec gora, ki se gubi v sinji daljavi pod oblaki.

Cvetje pa valovi, valovi, dobivate občutek, da jadrate po sinjem jezeru, lahko zibaje se na valovih pod belimi jadri. Zazdi se vam, da plava od nekdorobran glas ubranega zvočenja in se pozibava nad valovi; vse se zliva v čudovito simfonijo tako, da zahrepenite: »Nmav čez izaro, gor čez gmajnico...«

Taka je pomlad na Golici, na narcisnih poljih, ko se opojna belina poljublja z zelenilom pobočja in plavo sinjino doline pod njim. S čudovito lepo, vabljivo in hkrati otožno hrepeneco sinjino Korotana. Vrnil sem se s trdnim namenom prepotovati ves ta kraj, vse tja do venca gora na obzorju. Skoraj pozabljen, a najlepši kos slovenske dežele, zibelko slovenstva, kjer vas le mehka govorica in otožna pesem spominja, da ste še med domačimi ljudmi, ki so imeli vsega, razen sreče. Prepotovati počasi, zaživeti s samim krajem, navezan samo nanj, občutiti ga kot tistikrat vrh Golice.

*

Megle se še vlačijo po dolinah Obirščice, Borovnice, Remšenika, Lepene in Bele, ko že občudujem razgled, zares veličasten. Pot z Obirske je lepa, tiha in drži skozi gozd po nekem starem kolovozu. Više gori krene levo preko pobočja do zapuščene planine. Spet gozd, tišina, dokler ne ugledamo zastave nad kočo avstrijskega turističnega kluba »Železna kapla« — še pol ure in smo na vrhu.

Nekaj zaradi radovednosti in zaradi žiga sem stopil v jedilnico. Ko sem vprašal za žig, so številni gosti kar zazijali in nihče ni trenil. Prijela me je trma, pa sem kar naprej spraševal v slovenščini, dokler se ni nekdo oglasil v lepi podjunščini. Ko sem odhajal, jih je že polovica razumela slovensko.

Vrnimo se k razgledu vrh Obirja. Pogled se pase na ljubkih temnomodrih jezerih v nepo-

hribovce, ki so odhajali v dolino, v mesta. Sprejele so jih tovarne, nekaj se jih je ustavilo v gorskih turističnih središčih, ostanek pa je odšel od Alp. Po prvi svetovni vojni se je zdelo, da bodo Alpe povzele svoje staro življenje, vendar po l. 1930 ni bilo za to nobenega znamenja več. Turistični tir se je naravnal proti goram, ceste, železnice, avtomobili so šli v naš skok. Po l. 1940 je v planinsko civilizacijo vdrla nova imigracija, smučarski naval, z njo pa zapadnoevropska urbanizacija. Sneg, ki je nekoč pomenil zimo, strah in trepet, je zadržal gorjansko mladino in povzročil priseljevanje. Mesta v dolini so bila neizčrpen rezervoar ljudi, ki so se hoteli vračati k naravi. V dvajsetih je ta sezonska selitev dosegla vrh, kaže pa, da je to šele začetek. Alpe, ki so nekoč iz svojih hribovskih selišč dajale ljudi mestom, ki so kasneje postale rezervoar kilovatov, nato pa »svet za razvedrilo Evrope«, so zdaj dosegle svojo drugo usodo: V njih se razvija novi humanizem, moderni humanizem. Ta se v Alpah nekoč ni mogel razcveteti, življenje je bilo tu na nizki ravni. Revščina alpskih selišč je zgovorna priča za to. Materialna civilizacija, ki jo je ustvaril tehnik 20. stoletja, ne more živeti brez duhovne kulture. Dve svetovni vojni, nagli napredek znanosti, specializacija in vrsta drugih modernih pojavov je ogrozila človeka in njegovo naravno bistvo. Človek je začel iskati protisredstvo zoper zlo tehnizacije in ga našel v gorski naravi, v Alpah. Narava mu še vedno nudi prostran svet za opazovanje, samoto, v kateri lahko razmišlja in se oddahne, nepogrešljivi mir, gora mu nudi priložnost za sproščeno razvedrilo pozimi in poleti. V naravo modernemu človeku kažejo pot tudi sociologija, etnologija, demografija, urbanizem in mik ruralnega življenja. V naravo mu kaže pot tudi ekonomika s problemi in metodami proizvodnje in potrošnje. Gorska narava pa je modernemu človeku nepogrešljivo dopolnilo življenja, kjer lahko kljub odčaranemu svetu še vedno občuduje in popravlja fizično in moralno zdravje, preizkuša svojo voljo, potrpežljivost in fizične moči. Kaj je neki

sredni bližini. Takoj za robom vidimo del Grebinjskega jezera, za njim med Dobro vesjo in Škocjanom biser Podjune — Klopinksko jezero obdano z gozdovi in vilami. Levo v dolini Borovnice se temni akumulacijsko jezero elektrarne, nad Šmarjeto se za Gurami sveti drugi biser Koroške — Vrbsko jezero obdano s pisanim trakom naselij s Celovcem v ospredju. Pred Velikovcem se je Drava razlila v veliko zbirno jezero nove hidroelektrarne in pogled nam uhaja preko širokih hrbtov Svinje in Golice vse do Graških Alp v ozadju. Tostan pa obronki Pohorja, Uršlja, Peca, divji grebeni Skute, Grintovca, Kočne, skromnejši Storžič, za Košuto in Stolum Julijci od Triglava do Montaža; spet ljubko valovita dolina Roža z Dobračem nad Ziljo in preko zvonikov žihpoljske cerkve vračamo oči na bližnjo okolico Kort, Sel, Pristovškega Storžiča. Divja soteska do Kort nima para v vseh Karavankah in je zaščiten.

Še pozdrav V. Kleku, ki kima iz daljave, in poslovimo se od lepega razgleda z Obirja.

Iz Železne Kaple prispemo po lepi cesti do Žitare vasi. Tu se začne Podjuna, najbolj kmečki in zato tudi najbolj slovenski kraj koroških nižin. Ime je od stare rimske naselbine Jueuna — Juna. Ker je naselje nad dolino, ji rečemo pod-juna in se razteza od Pliberka do Velikovca in Grabštanja, med Gurami, Obirskim, Peco, Strojno, Svinjo in Celovsko kotlino. Nižina je mestoma pretrgana z nizkim hribovjem. Obširne gozdove delijo ljubke vasi s polji in sadovnjaki. Njive

cvetoče ajde, za njimi pa jezero v zelenem oklepu — kako podoben prizor tistemu z narcisnih poljan.

Turizem se je polastil Klopinja, sosednjih vasi Škocjana, Dobrle in Sinče vasi, v novejšem času tudi Grebinjskega jezera. Veliko je manjših jezer (Goseljsko, Zablatniško), pa se vsa zamočvirijo. Na severu čez Dravo najdemo slovenski živelj, vse do Djekš in Puštrice, medtem ko je sosednja Lavantinska in Labotska dolina dobila svoj delež germanizacije, tako da razen krajevnih imen in priimkov najdemo malo slovenskih sledov kot povsod po Koroškem blizu narodne meje.

Cerkev in naselje sta ležala še v senci, ko je mlado sonce poljubilo okna Krnskega gradu. Knežji prestol, ograjen in obdan z drevjem, sameva na močvirnem travniku ob cesti, ki pelje v Št. Vid in dalje preko Grobniškega polja in Brež v zgornjo dolino Mure. Meglena koprena, ki se vleče po dolini ob Glini, se gubi ob vzpetinah Šentlenske gore in Sv. Petra na Gori. Tak je bežen pogled na Gospo-svetsko polje, Gospo Sveto, Krnski grad in ves ta zgodovinski, Slovencem tako pomembni kraj ustoličenja karantanskih vojvod. In prav tu je germanizacija naredila vse, kar je mogla. Bližnji Celovec je glavni vzrok, da se tod sliši zelo malo našega jezika. Peščica pri-tepencev, ki je imela oblast vsa dolga stoletja od razsula karantanske kneževine, je skrbela, da je mesto na Vrbskem jezeru vkljub temu, da je bilo središče slovenstva, postalo zelo zgodaj smrt za vse, kar ni bilo nemško. Tako

moderni humanizem, če ne ureditev prostora, v katerem človek živi in dela, v katerem je človek centralno bitje, to se pravi človek, ki gospodari, proizvaja in troši, a tudi človek, ki misli in modruje, človek kot družbeno bitje s svojimi kulturnimi in športnimi potrebami, človek s svojim delom in razvedrilom?

Kako naj se Alpe vključujejo v ta moderni humanistični pogled na človeka? Veliki turistični centri, ki se pred našimi očmi razvijajo kar prehitro in brez strogega urbanističnega nazora, še ne pomenijo humanističnega gospodarjenja z Alpami. Preveč strežejo tistim, ki imajo denar. Pravico do zimskega veselja imajo vsi, zato smo dolžni množiti obvezne smučarske šole, ki mladini omogočajo tudi čudovito delovno izkušnjo ob prostem času, pouk, ki združuje delo in razvedrilo, sožitje z naravo, ki je za mestnega otroka nepogrešljiv. Druga stvar, ki bi jo morali pospeševati, so šole v hribovskem svetu, ki v učnem načrtu združujejo gradivo osnovnih šol, smučarski pouk in se usmerjajo v prirodoslovje. Ti »liceji« bi morali imeti odlične profesorje, ki bi pomenili kulturna ognjišča v majhnih centrih. Tak licej ima Villard de Lans 30 km od Grenoblea. Važen bi bil socialno-kulturni pouk v mladinskih taborih in v centrih socialnega turizma, ki združujejo domačine in tujce, potrebni bi bili zavodi, ki bi raziskovali in učili predvsem to, kar je bistveno v gorah. Nacionalni parki bi v zvezi s tem poukom in izobrazbo šele dobili svoj pravi pomen. Zakaj posegamo s temi predlogi in bodočnost? V gorsko naravo danes zahaja ogromna množica izobražencev. Najsposobnejši med njimi, a tudi ljudje povprečnih sposobnosti prihajajo v gore, da razmislijo o svojem delu, da pridejo do delovnega navdiha in da tu vzpostavijo »hieranhijske resnične vrednote«. Drugi razlog je ta, da je naval v gore vedno bolj množičen, civilizacija razvedrila spremlja današnje kulturno življenje najširših množic. Treba je iti za njimi, jih dobiti tam, kjer so rade, jim odpirati oči, jih izobraževati. Tretji razlog so gorjanci,

lahko z žalostjo gledamo lepa mesteca ob Vrbskem jezeru, ki v službi turizma kažejo izključno nemško podobo, medtem ko v gozdnatih Osojskih Turah najdemo še sledove slovenskega jezika in so Gure na južni strani Vrbskega jezera bolj slovenske od Roža pod Karavankami. Če se prikradete neopazno v bližino kakšne naselbine, lahko slišite čudno mešanico slovenščine z nemškimi popačenkami; malo boste razumeli, saj so ti kraji že tako dolgo odrezani od vsega slovenskega, prepuščeni sami sebi. Če boste vprašali po domače, bodo le skomignili z rameni in vas zvedavo ogledovali — govorili bodo pa le nemško. Koliko takih primerov sem doživel po Rožu, na Zilji, nad Vrbskim jezerom. Edino, če si pridobite zaupanje, jih lahko slišite v domači govorici govoriti, ta pa je tako otožno mehka, kot bi se v njej ohranilo vse trpljenje in ljubezen, s katero so jo skrivali in prenašali z rodu v rod. Neko mlado dekle mi je v Rožu vneto zatrjevalo, da oni niso pravi Slovenci, da so le »Kärntnerische Slovenen« — Vindišarji. Ko se je razvnela, je govorila samo nemško, slovensko se bodo pa otroci naučili tako mimogrede, ona jih ne bo učila — tudi nje niso, je pristavila.

Edino tako lahko razumemo, da se je področje slovenskega jezika tako skrčilo. Prepričali so jih, da je to le nepomembno narečje, ki ni vezano na noben jezik, da je osamljeno in zgubljeno. Čutil sem se v neki čisto slovenski vasi v Rožu. Obirali so krompir in pomagala jim je neka priseljenka iz doline Bele, od-

koder so se zaradi plazov in težkega življenja po strmih pobočjih Visokih Tur preselili v dolino pod Karavankami. Kadar koli je bila med njimi, so se pogovarjali v nemščini, čim je odšla, pa ni bilo slišati drugega razen mehkega narečja, ki pa je v Rožu precej bogato s popačenkami. Pojasnjevali so mi, da jih je zadela nesreča in da morajo biti dobri z njimi, da ne morejo pričakovati, da bi se oni priučili njihovi govorici, ko pa z njo nikamor ne prideš.

Takoj nad Beljakom, ko se pobočje Dobrača in Osojščice nadaljujejo v mnogih vrhovih, se svet spremeni. Nič več sanjavih jezer in polj cvetoče ajde. Pokrajina dobiva planinski značaj in človek pozablja na vse — tudi na to, da se nam je po teh pobočjih in dolinah go-dilo največ krivice. Vendar nas slovenska imena spremljajo vse tja do Sv. Krvi in slovenskega Matraja pod Velikim Venedigerjem. Le-ta nas vedno znova vračajo v zgodovino; kadar pa se dvignemo nad dolino, ostane samo lepa, pestra planinska narava, ki je vsem enaka, do nikogar krivična. Tedaj je tudi izlet v te kraje lep in nepozaben.

Noč v dolini Bele je zelo temna, saj jo obkrožajo visoki hrbti Tur in Kreuzeckove skupine. Utrujen od kolesarjenja sem se zrinil v nek senik, blizu ceste. Vsa dolina Bele je polna takih senikov. Dišeče, nedavno pokošeno seno in oddaljen, pojemajoči šum ceste, spodaj pa Bela, ki šumi in poje zmeraj isto in vedno prijetno pesem.

ki so še ostali v svojih seliščih. Ti razumejo velike spremembe v Alpah in so pripravljeni stopiti v tok kulturnega in socialnega turizma. Naj omenim Bourg d'Oisans, kjer grenobelska univerza prireja redne stike z domačini. Ta univerza je dobila svoj posebni značaj prav s svojim smislom za raziskovanje Alp in ljudi v njih. Morda je prav ta univerza poklicana, da bo pri tem odigrala najvažnejšo vlogo. Ureditev Alp in njihova pametna izraba za človeka je oblika in naloga modernega humanizma. V družbi, v kateri šport in razvedrilo ne bosta privilegij enega razreda, bo treba z novimi metodami urediti alpski prostor, če nočemo žrtvovati človeka, kulturo in vrednost gora«.

Germaine Veyret — Vernerjeva je posegla v bodočnost, to je res. Spričo turistične industrije, ki je zavzela Alpe razvitih držav, njeni pogledi niso utopijski ali vsaj ne bi smeli biti.

MUMMERY je sloviti Grépon imenoval najprej nepristopen vrh, nato najtežji vzpon v Alpah, za tem pa lahek vzpon za ženske. Isti vrh je prestal vse tri štadije in ostal tak, kakršen je. Ali je vsak vzpon na tem, da se tako razveljavi, devalvira? Poročali smo že o tem, kako na ta problem gleda Robert Paragot, kako Dominique Leprince — Ringuet. Njuna tehtna razmišljanja o zagati sodobnega alpinizma in izhod iz nje so vzbudila precejšnjo pozornost in tudi sprožila javen odgovor, žal anonimni in to na nevtralnem švicarskem ozemlju. Odgovor se v kratkem glasi takole: »Glede uporabe klinov bo vedno tekla beseda že zaradi različnih sposobnosti alpinistov. Dober alpinist bo prosto izplezal smer, kjer bo povprečen že precej zabijal. Ni prav, če bi nekatere smeri ne smeli ponavljati slabši alpinisti, češ da bi z zabijanjem klinov nehoti razvrednotili take smeri. Zakaj bi ne smel doživeti veselja nad vzponom, čeprav je po sposobnostih povprečnejak? Tudi v glasbi igrajo velike kompozicije ljudje, ki niso virtuoz, in bog ne daj, če takih ne bi bilo med ljubitelji glasbe! In koliko velikih alpi-

Počitka je bilo konec in spet sem se pognal naprej po cesti proti Vogličam (Winklerunu) in Sv. Krvi pod Velikim Klekom.

Ne bom opisoval večera nad Pastirico, ko je mesec zatonil za ledenim robom V. Kleka. Omenil bom le, da me je nenadoma prišlo tako domotožje, da sem sklenil takoj spet odriniti v kraje, kjer bom slišal lepo domačo govorico. Zanimal sem se za pot na vrh pa me je vodnik v hotelu pikolovsko vprašal, v katerem jeziku naj mi razloži. Rekel sem mu, da v slovenskem, pa ga je takoj zmanjkalo.

Kleku sem obljubil, da ga prihodnje leto spet obiščem, tedaj tudi na vrhu, potem sem se spustil po čudoviti cesti proti Sv. Krvi, Dolam in se po polnoči vzpenjal po serpentinah nad Vogličami, proti Iselbergu na meji med Koroško in Tirolsko. Ni me mikal niti Lienz, niti Windische Matrei, temveč sem jo jadrno ucvrl proti Zg. Dravogradu. Dovolj mi je bilo razočaranj, dovolj samotnega potovanja, ko se vedno znova ukvarjaš z istimi mislimi.

Zg. Dravograd, stisnjen med pobočja Kreuzeckove skupine, Lienških Dolomitov in Ziljskih Alp je ostal v temi, ki je proti jutru še posebno gosta, kot bi se hotela upreti novemu dnevu, novemu življenju. Kmalu zatem sem z Ziljskega sedla opazoval sončni vzhod. Mogočno se je dvignila žareča obla in obsijala vse vrhove Dolomitov in Karnijskih Alp onstran Mute, okrog mejnega prehoda Ploče. Niže doli nad Zgornjo Ziljo pa sem ugledal že znane vršake Koritnikov, Krniških skal, za njimi pa daleč na obzorju sinji vrh Poli-

škega Špika, Viša in Mangrta. Kako čudovit pogled nad senčnimi globinami dolin Zilje, Kanala, Tilmenta, ki jih slutiš pod pozlačenimi vrhovi, ki so tukaj spet beli, pomešani z zelenimi gozdovi osprednjih pobočij. Kakšna razlika med Turami, ki so do mnogo višjih pobočij obrasle s travo in je njih skalovje tako temno, strah vzbujajoče, in temi razdrpanimi vrhovi, ki silijo drug čez drugega, kot trop porednih ovac. Kako lahko je človeku pri srcu, ko iz tistega mračnega veličastva stopi v to ljubko pestrost barv, ki ne grozijo, nasprotno vabijo, da bi vstal in kar hodil, hodil v neskončnost.

Ziljska dolina je ime, ki se izgovarja s posebno ljubeznijo. Stisnjena med nemškim in italijanskim pritiskom se je s svojimi lepimi običaji ohranila Slovencem vse do današnjih dni. Žal zadnje čase hitro napreduje nemški jezik, kot bi se zavedal, da je sedaj poslednji čas, da se polasti najlepšega dela te doline. Če se to dokončno zgodi, zgubimo nekaj najlepšega, kar imamo. Odpor, ki ga nihče ne podpira, naglo slabi in vasi so vse bolj nemške. Tudi v cerkvah je že večinoma vse nemško. V tem pogledu je Rož veliko na boljšem, kjer je služba v cerkvi še slovenska. Kako presenečen sem bil v neki cerkvi, kamor sem stopil pogledat, ko sem slišal organista, ki je pel v slovenščini, nič slabši od ljubljanske. Bilo je v močno ponemčenem kraju ob turističnem jezeru.

Tako se borijo Korošci za svojo materinščino. To je več kot borba Davida z Golijatom —

stov je pri svojih začetkih komaj zmagalo kako veliko smer in si s tako klavrno zmago odprlo pot do velike kariere, npr. Louis Lachenal v Gréponu. Seveda je klin dvorezno orožje. Za tega je varovalno sredstvo, za onega le moralna opora, za tretjega spet tehnično sredstvo za vzpon onstran vertikale. Prav zato ga je še težje a priori obsoditi.

Ce pa privolimo v klasične kline, ni razloga, zakaj ne bi privolili tudi v svedrovce, v lestvice in stremena. Nesmisel je upirati se napredku, četudi ta alpinizmu jemlje nekaj poezije. Pravila, ki jih predlaga Leprince — Ringuet, napredka tudi ne morejo zavreti. Večina plezalcev hodi v stene zaradi realnih idealov in zdrave čustvenosti, ne pa zaradi ničemurne slave. Čemu jim stopati na prste tam, kjer bi utegnili doseči najdragocenejše uspehe?«

Odgovor je na prvi pogled jasen, ni pa utemeljen in še dolgo ne tako pretehtan kot trditve Paragota in Leprince — Ringueta. Alpinizem je predvsem šport in šport mora imeti svoja pravila. Če bo v alpinizmu vse dovoljeno, bo popolnoma odčaran svet, v katerem bi radi še doživljali človekove prvobitne skrbi pri odkrivanju narave.

PLANINSKA FOTOGRAFIJA ima svoje posebne težave, posebno v kompoziciji in gradnji slike. Če horizont razpolavlja sliko, ni v njej nobene napetosti, to pa pomeni, da je slika enolična. Če je neba več, vzbuja to občutek prostora in moči. Malo neba, torej visok horizont, poudarja bližino. Človek na sliki daje pokrajini merilo. Če hočete dobiti dinamično sliko, morate paziti na diagonalno linijo, le tako bo slika živa in napeta. Če je slika statična, izraža mir, večkrat celo dolgčas, saj njene likovne komponente potekajo samo vodoravno in navpično. Vrednost slike pa zavisi v prvi vrsti od njene ideje in vsebine. Če še tako obvladate tehniko, ne boste naredili dobrega posnetka, če nimate zraven še občutka za snemano gradivo in njega smiselno oblikovanje.

je podzavestna zvestoba veliko lepši, a zgubljeni preteklosti. Lepo zasajen s cvetjem opozarja spomenik, da je tu bila zaustavljena slovenska invazija in da je demarkacijska črta plebiscitnega ozemlja postala pretekla nevarnost za nedeljivo Koroško. Za to demarkacijsko črto pa je ostala vse lepa slovenska Zilja z Zahomcem, Ziljico, Čajno, Bistrico, Brdom in tolikimi naselji pod podnožjem Dobrača, Ojstrnika, Poludnika in Krniških skal ter raztresenih sledov vse do Višprijskega vrha.

Lepi so ti kraji, zato bi bilo toliko lepše, če bi se tod pokazal tudi slovenski planinec, saj je tu Zahomška planina začetek planinstva na slovenskem Koroškem, ko bo zgrajena koča SPD pod Jepo, pa bo ta lepi planinski svet še bolj dostopen.

In spet se vračamo v kraje, odkoder smo prišli. Spodnja Zilja se konča ob samih bregovih Baškega jezera. Tu lahko posedimo in zahrepenimo z avtorjem pesmi »Njav čez izaro, gor čez gmajnico...« — ker preko jezera se za otokom vidi pisana pokrajina od Marije na Zilji do Rožeka. Sedaj smo v kraju Miklove Zale, saj do Št. Jakoba in Podrošice ni daleč. Tu je spet pisani Rož, tu so Gure nad Dravo in desno se nad dolino dviga Golica.

Na Kočevski Rog

Lojze Zupančič

Kočevski Rog je bil že šestokrat opisan z zgodovinskega in geografskega pogleda, toda v planinski literaturi ima precej skromno mesto. Res je neznan po svoji višini, vendar najde ljubitelj naših gora tudi na Rogu dovolj prirodnih lepot in drugih zlasti zgodovinskih zanimivosti.

Kočevski Rog je obsežen hribovit predel, ki ga na severovzhodu obdaja dolina reke Krke in potoka Črnošnjice. Na zahodu meji na Kočevsko polje in deloma na planotasto Suho krajino. Roško višavje se vleče v dinarski

smeri od Suhe krajine do Poljanske gore, ki se nadaljuje do Kolpe. Površinsko lice je precej razgibano, tu in tam ima planotast značaj z mnogimi kraškimi pojavi. Vse ozemlje je apnenčasto in brez potokov. Številne suhe doline, kotanje, vrtače in vmesne vzpetine so poraščene z nepreglednimi gozdovi. Pobočja višavja so položna, le na vzhodni strani so bolj strma in sam Rog tik pod vrhom. Najvišji vrh Rog (1100 m) ima precej središčno točko in se dviga kakor osamel hrbet iznad planotastega višavja. Več okrog 900 m visokih vrhov se dviga v severozahodnem obrobju: Pečka 912 m, Vrh nad Rdečim kamnom 912 m, Sv. Peter 889 m, Lučka gorica 897 m in Podgorelec 822 m. Višavje proti jugovzhodu je zelo razgibano in ima nekaj tisočakov: Starološka gorica nad Golobinjemkom 1037 m, Gače 1027 m in Mirna gora 1048 m. Vsi našeti vrhovi razen Roga imajo kopasto obliko ter so poraščeni z gozdom do vrha.

Roški gozdovi so danes prepreženi z vrsto cest in potov, zato je z vseh strani lahko dostopen. Že proti koncu letne sezone sem se odločil za obisk Roga. Sončnega dne sem rad sedel na »železnega konjička«, ki me je odnesel iz Novega mesta. Pot me je vodila mimo Straže, ki se iz agrarnega spreminja v industrijsko naselje. Dolenjske Toplice se ponasajo z novim odprtim bazenom s toplo vodo. Do Podturna je še dva kilometra. Iz vasi se vzpenja Roška cesta, ki teče mimo Podstenic, Žage na Rogu proti Kočevju. Od te se na tretjem ovinku v višini 480 m odcepi Červanova cesta. Še dva km vožnje pa sem bil pri kažipotu za Bazo 20. Od Podturna po cesti do tu je 5 km in še km gozdne poti do baze. Motor sem pustil ob cesti pod smreko in se napotil peš v bazo.

Svoječasno je bila ta pot strogo konspirativna, danes pa je povsem izhrojena, kar priča o velikem številu obiskovalcev kraja. Čez dobrih deset minut sem bil že na cilju. Pred mano je pravo naselje barak pod varstvom mogočnih stoletnih jelk in bukev. Baza leži na majhni strmini, takoj pod vrhom na levi strani. Vrh menda nima imena — partizani so ga imenovali Sokolski vrh (717 m). Škoda, da nima razglednega stolpa, od koder bi bil prav gotovo edinstven razgled, ki ga zdaj ovira drevje.

Nato sem si ogledal Bazo 20, ki je bila ustanovljena spomladi leta 1943. Konec marca istega leta se je na Rogu spet zbralo vodstvo slovenskega naroda in ostalo tukaj skoro dve leti. V tem času je baza doživela velik grad-

beni napredek. Zgrajenih je bilo okoli 25 lesenih objektov, v katerih je bilo stalno naseljenih okoli sto ljudi. Vse barake so bile dobro grajene in oskrbovane z električno lučjo. V prvi baraki ob takratnem vходу je bil dežurni, na desni baraka zaščitnega bataljona, na levi pa baraka Ivana Mačka-Matije. Malo dalje je baraka tovariša Luke in nekoliko niže v vrtači stara baraka CK. Petrova, kjer je delal pokojni Boris Kidrič, leži višje. Od te se vidi nova baraka CK, ki je bila menda zgrajena zadnja. Onkraj čudovitih kraških skal in jam stoji baraka »Ljudske pravice« Izvršnega odbora in predsedstva SNOS. Sredi naselja je dolga miza, njej nasproti je baraka Agit-propa, plenuma OF, AFŽ in mladinskega vodstva, v kotanji pod jelko pa je bila kuhinja in obednica. Ko sem sedel na klopi in gledal dobro ohranjeno naselje, so se mi v mislih vrstili spomini, ki so danes že zgodovina. Po ogledu sem odšel navzgor mimo skal in radiooddajne in sprememne postaje, ki je tik pod koto 717, na vrh. Na vrhu sem se orientiral in skozi drevje, ki zastira pogled, sem proti zapadu videl Rog, moj današnji cilj, jugozapadno pa Kragulji vrh, kjer je bila baza glavnega štaba in zavezniških vojaških misij. Severozahodno v smeri proti Podstenicam pa sem slutil globel, v kateri je partizanska bolnišnica Jelendol. S Kote 717 sem se spustil preko in mimo skal v dolino, da dospem na markirano stezo, ki drži z baze v Jelendol. Gozdno tišino je motilo le moje lomastenje navzdol in malo nad grobiščem sem dosegel pot. Zunanji bunker je bil na potu. Ker ga poznam, sem stopil dalje do lepo urejenega grobišča Jelendol. »Torej tu ste mrtvi junaki, ki počivate v zavetju roških gozdov in sanjate o svobodi, ki je niste dočakali«. Malo dalje na desno v globeli so dobro ohranjene barake bolnišnice Jelendol. Bolnišnica je delovala od maja 1943 do aprila 1945. Ves čas obstoja je sovražnik ni motil, čeprav je sprejela na stotine ranjencev. »Javka« za bolnišnico je bila v pol ure oddaljenih Podstenicah. Pot na Podstenice je markirana, toda jaz sem se le nekaj časa držal markacij, nato sem krenil čez drn in strn na Roško cesto, ki sem jo dosegel tik nad Cinkarsko potjo. Do kože gozdnih delavcev pri »Jurcelnu« (Štufna) sem imel še slaba dva km. Ko sem stopal po cesti zatopljen v svoje misli, sem nepričakovano zagledal trideset metrov od ceste stalnega prebivalca roških gozdov medveda. Prvi trenutek me je obšla

misel, kako bi se umaknil na drevo. Toda ker ni bilo nič primernega v bližini, sem začel kar se da miroljubno in ponižno pogledovati rjavega kosmatinca. Ker tudi njegovo ogledovanje ni bilo grozeče, sem se počasi pomiril. Končno sva se oba obrnila in odšla vsak na svojo stran, jaz seveda s precejšnjim pospeškom, da čimprej pridem iz nič kaj simpatičnega medvedjega območja. Čeprav je medved že aklimatiziran prebivalec Roga, še ni bilo slišati, da bi napravil kakršnokoli škodo, razen nepotrebnega strahu. Kljub vsemu pa je imelo srečanje z medvedom zame dober učinek, da še nikdar v življenju nisem bil tako hitro pri »Jurcelnu«, dasi sem to pot že večkrat prehodil. Pri koči gozdnih delavcev sem se pošteno oddahnil in istočasno ogledoval, s katere strani bi naskočil vrh. Končno sem se odločil za klasično pot po cesti do 20 minut oddaljene Žage Rog. Žaga Rog leži na višini 824 m in tvori danes logarsko-gozdno naselje. Od Žage do vrha Roga je še 276 m vzpona. Takoj pri logarski hiši zavije pot mimo vodnjaka desno v gozd. Steza je slabo izhojena in ni markirana, zato je treba paziti, da ne zaidemo. Pot se lahko dviga po levi rebri do komaj opaznega prevala, kjer se desno odcepi steza doli proti Jurcelnu, levo pa na vrh. Takoj po odcepu se pot preko male ravni strmo dvigne na skalnat greben visok okoli 1000 m. Nato malo navzdol preko jase poraščene z redkim drevjem, spomladi pa z izredno gostim plaščem zvončkov (veliki zvonček ali norica) na zapadno stran grebena. Za botanika je tam okoli zelo zanimiva skoraj nedotaknjena narava — roški pragozd. Nad jaso preide pot v strmino, velike skale štrlijo nad redkimi drevesi. Steza se naglo dvigne v nekaj vijugah na vrh Roga — 1100 m. Hoja od Žage do vrha ni naporna in traja nekaj več kot pol ure. Razgled je deloma zakrivalo drevje, vendar se pregledno vidi ves Rog od severnega obrobja preko Pečke, Pogorelca, Daleč hriba, Kraljevega kamna, Kope tja do Gač in Mirne gore. Na vzhodu se obzorje razširi preko Novomeške kotline do Lisce, Bohorja tja v Hrvaško Zagorje. Gorjanci so kar blizu in so videti razvlečeno hribovje. Proti jugu se pokaže Klek nad Ogulinom, rahlo Bjelolasica in vrhovi Gorskega Kotarja, na zahodu pa moji dobri znanci Risnjak, Snežnik in Krim. V ospredju je kraško Kočevsko in Ribniško polje z Veliko goro v ozadju. Severno obzorje ima v ospredju Dolenjsko gričevje s Kumom v ozadju, Čemšeniško in

Menino planino ter vrhovi Kamniških Alp. Vsekakor je razgledni relief pri višini 1100 m obsežen in poučen.

Za povratek sem si zbral krajšo pot po gozdni vrzeli, suhi »riži« navzdol in v petnajstih minutah sem bil pri Jurcelnu. Do Podstenic sem pešahal po cesti. Pot je dolga nekaj manj ko štiri km. Podstenice, ki so znane iz NOB, je okupator popolnoma uničil. Danes je obnovljena le logarska in hiša gozdnih delavcev. Po krajšem počitku sem krenil dalje proti Daleč hribu. Pot mi je bila znana, zato se nisem vedno držal ceste in poti ter v eni uri prispel v logarsko hišo na Daleč hribu, ki je tudi znan iz NOB. Ker nisem bil utrujen, sem nadaljeval pot v smeri Baze 20 oziroma Červanove ceste. Po lagodni hoji, ki je po roških gozdovih v jeseni edinstvena, sem se kmalu znašel na Červanovi cesti tik pod bazo. Motor me je še čakal v senci, da me ponese domov. Mimogrede sem bil v Dolenjskih Toplicah, kjer se nisem mogel odreči kopanju, ki mi po večurni hoji zelo prija. Kako sem vozil v Novo mesto, pa za planinca ni več zanimivo. Tako sem zadovoljen končal svojo roško pot. S Kočevskim Rogom sem za to leto zaključil sezono. Ali samo za to leto! Prihodnje tudi vi obiščite Rog in lahko boste tudi sami spoznali njegovo lepoto.

V obsegu megle

Anton Suster

Ne verjamem, da je še kje človek, ki ni videl megle. Vsaj v Ljubljani ga najbrž ni. In pričam sem, da je vsak, ki je bil v megli v planinah, občutil, kako neprijetno je otipavati mokre skale, če vidiš komaj ped pred nosom. Do sedaj sem bil trikrat na Triglavu. Za planinskega vajenca je to že kar precej, vendar »očaka« ne morem ravno pohvaliti, da me je prijazno sprejel. Vsakokrat, ko sem se mu približal, se je zavil v meglo. Najbrž se mu še nisem zdel vreden, da mu od blizu pogledam v obličje in da si z njegovega temena ogledam svet pod seboj. Posebno njegovega prvega sprejema ne bom zlepa pozabil...

»Tri do Mojstrane, drugi razred, prosim!« To je bil uvod v naše planinsko potepanje, v moj pravzaprav prvi planinski podvig. Na vlaku smo bili potem vsi trije, Metod, Jože in jaz, prav po dolinsko glasni. Kmalu je ves vagon vedel, da gremo na Triglav. In kdo ne bi bil razposajen? Radio je že več kot teden dni obetal lepo vreme, in za turo smo se dobro pripravili. Saj mi kar slabo pride, če se samo spomnim, koliko prošanj je bilo treba, da sta me Jože in Metod vzela s sabo. Sele potem, ko sem v enem popoldnevu dirjal dvakrat s Save na Sveto goro in nazaj, sem zaslužil milost v njunih očeh. Potem pa še, kaj je treba vzeti s seboj, kako se je treba obleči... Še vezalke na čevljih sem najmanj petkrat pregledal, če so v redu. Seveda, Metod, čeprav najmlajši, je bil že dvakrat na Triglavu, tudi Jože je bil že star planinec, jaz pa nič. Bil sem popoln zelenec. Moj najvišji vzpon je bila zasavska Sveta gora s svojimi 849 metri.

Ko smo bili že vsi pošteno siti, mi trije vožnje, sopotniki pa nas, nas je sprevodnik s klicem »Mojstrana!« napodil z vlaka.

Zdaj je šlo za res. Pot pod noge, saj je do Aljažvega doma »samo« dobri dve uri, naprej do Kredarice pa še pet ur. Nahrbtniki so bili sicer kar precej težki, posebno moj, ki je bil skladišče obvezne, pa največkrat nepotrebne prtljage, saj sem prenašal vse mogoče drobnarije, od baterije in obvez do daljnogleda, ki nam je presneto malo koristil.

Navdušenje in morala sta bila na višku, posebno še na poti skozi Vrata, ker smo že pri stari cementarni zaustavili star fiat, ki je nas in naše nahrbtnike prijazno pripeljal pred Aljažev dom.

Ko smo stopili iz gostoljubnega vozila, smo se znašli sredi čudovitega venca gora. Metodu ni bilo treba razlagati, da je tisto pred nami Triglav. Tolikokrat sem ga že videl naslikanega, da nisem potreboval razlage. Stali smo sredi ogromnega amfiteatra skalnih sten in vrhov in nemo občudovali veličastno sliko pred seboj.

Sele pozneje smo se razgovorili, pri izdatni malici, ki smo si jo privoščili, preden smo se odpravili na pot, ker nismo mogli pričakovati, da nas bi spet pobral kak prijazen šofer. In Jože je dejal, da ne zato, ker tam ni ceste, ampak zato, ker je preveč klanca, da bi pаметen šofer ustavil. Zato smo bili odvisni samo od svojih nog in od tega, za koliko bomo olajšali nahrbtnike.

Preden smo odšli, smo se v domu še pozanimali, kakšno bo vreme. Potolažili so nas, da je bila Luknja zjutraj čista, kar pomeni, da bo lepo vreme. Veseli zaradi take napovedi smo jo mahnili k spomeniku padlim partizanom gornikom, kjer smo se hoteli ovekovečiti z mogočno podobo Triglava v ozadju. Takrat pa je, ne vem od kod, prijadrala prijazna meglena zavesa in nam Triglav popolnoma zakrila. Zadovoljiti smo se morali samo z orjaškim klinom, ki je zdaj naša priča in ki je mirno dovolil, da smo se ob njegovem

vznožju nekajkrat »pritisnili«. Od spomenika smo jo brezskrbno ubrali naprej proti izviru Bistrice in se nismo prav nič zmenili za meglo, ki so se plazile tja proti Kredarici. Da bi vsaj malo bolj resno vzeli očkova opozorila in podvomili v zanesljivost vremenske napovedi, s katero so nam postregli v Aljaževem domu! Ampak ne! Pogumno smo se zagrizli v strmino. Napredovali smo počasi, ker se moje dolinske noge niso obnesle ravno najboljše. Sele ko sem jih prepričal, da je strmina samo v breg prislojena ravnina, je šlo hitreje naprej.

Od časa do časa smo se ustavljali in gledali nazaj, za koliko smo napredovali. Pot je bila tudi res vredna, da pogledamo okoli sebe. Dolina se nam je odmikala, vrhovi pa so se nam približevali in nas vabili v svoj objem. In potem je prišlo tisto prvo srečanje s klini in žico. Tisti ljudje, ki niso bili še nikoli niti na Triglavu niti kje drugje v planinah, vedo največ povedati o nevarnostih, ki čakajo planinca tam, kjer se začenja klini. Menda so pripričani, da so klini v steni zato, da si neumni planinec, ki rine tja gor, lahko nanje priveže zanko, na katero se bo obesil. Taki ljudje res niso vredni, da stopijo v kraljestvo gora in jim niti najmanj ne privoščim užitka, ki sem ga občutil, ko so spočite roke priskočile na pomoč vedno zaposlenim spodnjim okončinam. Noge so postale takoj za polovico lažje. Samo... Da, samo... Ko smo se malo pod Pragom spet ustavili in se ozrli nazaj v dolino, nisem več videl niti Vrat niti vrhov onstran doline. Od Luknje sem so se hinavsko vlekli na pogled nedolžne megle, ki so nas popolnoma odrezale od sveta pod nami in so tudi nam, čeprav se nismo prav nič spoznali na vremenske znake, obetale vse prej kot lepo vreme. Nad nami je bilo še jasno. Pa tudi to ni trajalo več dolgo. Megla nas je dohitela in nas zagnila s svojim neposrednim plaščem. Naše filozofiranje smo pustili na prvi pripravniki skali in jo brez obotavljanja ubrali navzgor.

Kmalu smo bili pri studenčku. Tu je bila megla še nekoliko redkejša, toda preden smo se odžejali z ledenim malinovcem, nas je že spet dohitela tista gostejša. Kaj naj storimo sedaj? Naj se podvizamo po bližnjici na Kredarico, ali naj stopimo še v Staničevo kočjo po transverzalski žig? Odložili smo se za Staničevo kočjo, češ, če smo že tu, moramo pač tudi tja po transverzalski žig. Res smo zavili na levo in tipali proti Staničevi koči. Hodili smo dobro uro, kočjo pa smo našli šele, ko je Jože, ki je hodil prvi, skoraj z nosom zadel vanjo. Čaj, žig, razglednice, potem pa brž naprej proti Kredarici. Vendar vsa korajža ni dosti pomagala. Napredovali smo po polževo. Pod nogami sneg, krog nas pa megla, da bi jo lahko rezal in v kosih valil v dolino. Pozneje smo na Kredarici izvedeli, da so jo prav za nas tisti dan uvozili iz Italije. Na poti nam pa kljub temu ni dosti pomagala. Ko smo se prerivali skozi njo, smo namesto ene ure porabili dve, preden smo prikolovratili na Kredarico.

Še preden smo v Triglavskem domu odložili nahrbtnike, sta bila že za nami dva planinca, ki sta se vrnila s Triglava. Povedala sta, da je z vrha čudovit razgled in da je megla še daleč pod Malim Triglavom. Take priložnosti seveda nismo smeli zamuditi! Zmetali smo nahrbtnike v kot in jo ucvrli na vrh. Še danes me zanima, kaj sta tista dva prijatelja videla takrat s Triglava, kajti ko smo mi trije prisopihali na vrh, nismo našli niti sonca niti razgleda, samo megla je bila za spoznanje bolj gosta kot spodaj. In tudi, ko smo splezali vrh stolpa, ni bilo nič boljše. Megla povsod. Menda bi bila tudi v mišjih luknjah, če bi le bila katera na vrhu Triglava. Ker smo bili pa te »bele opojnosti«, pomešane z ostrim severozahodnikom, že do grla siti, smo jo jadrno udrli navzdol.

Noč smo prespali mirno, vsaj jaz, kajti Metod in Jože sta raje prisluškovala vetru, ki je igral na žice, s katerimi je kočja priklenjena na skale, čudovite simfonije. Toda zjutraj se mi je zdelo, da so morale biti nočne skladbe molovske, ker sta oba kazala otožne modre kolobarje, ki jima jih je tista glasba zarisala okrog oči.

Ko smo zjutraj malo pred šesto pokazali nosove skozi vrata, nas je kar vrglo nazaj. Sneg! Kakih deset centimetrov ga je vrglo ponoči. Kaj smo hoteli? Naprej! Se sreča, da nas je tudi zjutraj sprejela megla, tako smo več pozornosti posvetili iskanju markacij kot pa vremenu.

No, do Doliča smo se kar kmalu pritipali. Tam pa so nas sprejeli z veselo novico. Dobro uro pred nami sta odšla proti Prehodavcem dva Nemca. To je bilo kot nalašč za nas. Zdaj ne bo več treba iskati markacij. Mirno bomo lahko šli po njunih stopinjah. Res je bila njuna gaz v svežem snegu zelo razločna. Samo škoda, da smo ji tako verno sledili. Že čez dobre pol ure smo zaslišali glasno ukanje. Na koncu gazi smo našli naša »vodnika«, mlad, simpatičen parček. Izgubila sta stezo, zdaj pa sta sedela na svojih nahrbtnikih in si z glasnim vpitjem dajala poguma.

Vsa obupana sta nam povedala, da sta šla za markacijami, ki jih je pa na vsem lepem požrla megla in da zdaj ne upata naprej. Mi trije nismo dolgo premišljevali. Odložili smo nahrbtnike in se vsak v svoji smeri zagrizli v meglo. Kmalu sem zaslišal Metodove klice. Po svojih stopinjah sem se vrnil na zborna mesto in Metod je povedal, da je našel markacijo kakih trideset metrov višje v bregu. Spet smo natovorili nahrbtnike in povabili Nemca s seboj. Onadva pa sta v megli izgubila vse svoje navdušenje in sta se raje obrnila po naši skupni sledi nazaj proti Doliču. Mi trije pa smo splezali nazaj na pot in potem pridno iskali kole in markacije, ki kažejo pot proti Prehodavcem. Še sami smo bili navdušeni nad svojo korajžo. Nazadnje smo se le iznebili snega in tam, na zadnjem robu, ko se pot strmo prevesi navzdol v dolino Zajezera, smo doživeli najprijetnejše presenečenje. Megleni zastor pred nami se je nenadoma dvignil in nedaleč pred nami smo ugle-

dali Zasavsko kočo na Prehodavcih, ki se je veselo kopala v dopoldanskem soncu. S podvojeno hitrostjo smo jo ubrali navzdol, potem pa še malo navkreber, pa smo bili pri koči.

Vroč čaj nas je že čakal. Toda še preden smo ga popili, smo že izvedeli, da moramo pohiteti, če hočemo priti suhi v dolino. Pred kočo smo se nekajkrat slikali, toda spet nas je zajela megla, ki se je pritihotapila iz Trente. Nič ni pomagalo, mahnili smo jo navzdol. Do Koče pri Triglavskih jezerih se nam je sonce še nekajkrat prikazalo; ne vem, ali za tolažbo ali zato, da nas je izzivalo; potem naprej proti Črnemu jezeru in Komarči. Tam nas je že po malem močilo.

Tista pot po Komarči navzdol je najbrž zelo zanimiva. Za nas pa ni bila. Megla, iz katere je pršel droben siten dežek, jo je raztegnila v neskončnost. Do grla siti megle in dežja smo pozno popoldne le priklovrtili do Koče pri Savici. Še malo prigrizka in avtobus, ki je imel lepo mero zamude, nas je z vratolomno naglico odnesel v Bistrico na vlak, ki je čakal samo na to, da smo mu stopili na rep, pa je že potegnil.

Čeprav smo imeli kaj malo od poti, smo bili dobre volje, posebno proti večeru, ko nas je vlak nosil proti Ljubljani in je z jasnega neba sonce s poslednjimi žarki poljubljalo »snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja« in nas vabilo, naj se še vrnemo v njegovo kraljestvo. Obljubili smo si, da se še vrnemo tja med vrhove in si zaželeli, da bi nas drugič sprejeli prijazneje, da bi jih mogli takrat spoznati in občudovati tako, kot to zaslužijo.

STEZE Z GORA

(Priloga mladinske komisije)

POHORJE, LJUDJE IN ČAS

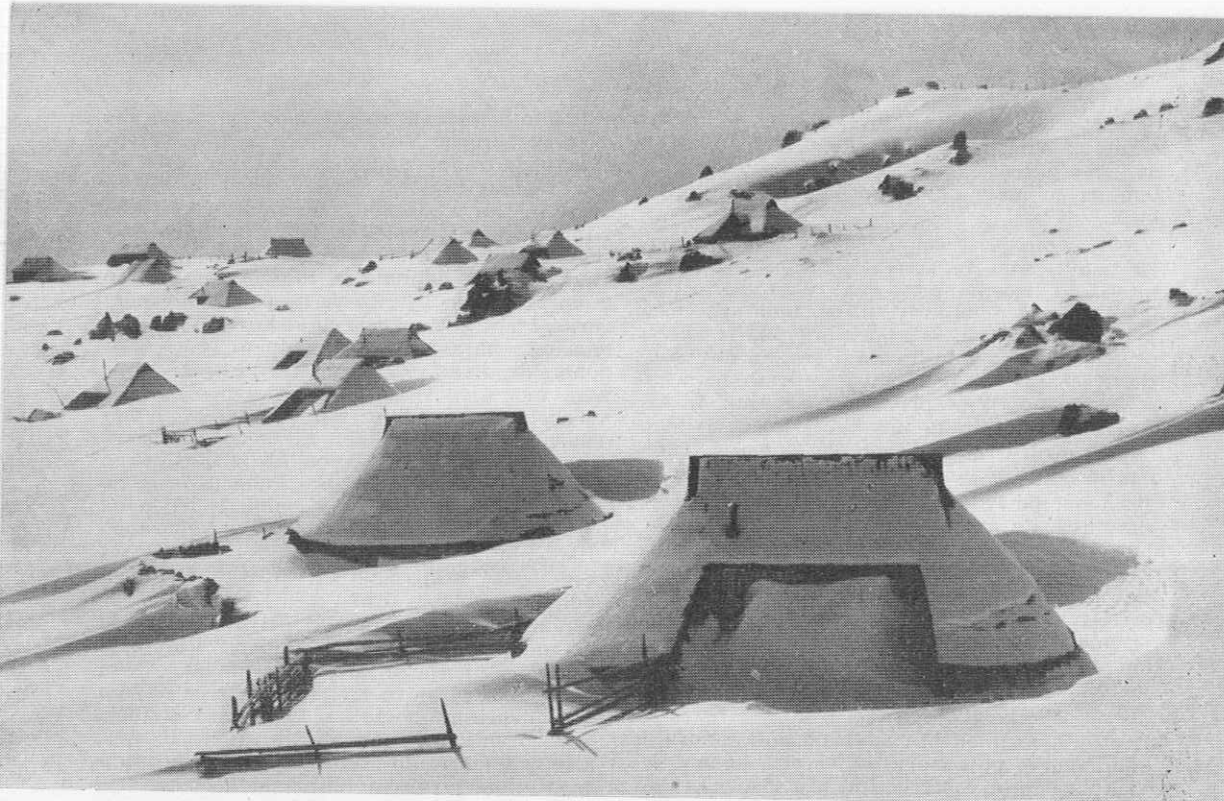
Pohorje, širno in prostrano, že leta in leta vabi v svoj objem vse, ki ljubijo naravo, mir in samoto. Sum stoletnih velikanov te povsem prevzame in ne moreš ga pozabiti. Čudovito je Pohorje s svojimi gozdovi, arniko, encijanom in pozvanjem zvonov pasče se živine. Pozimi ga obdaja neizmerna tišina, ki jo le tu in tam zmoti let samotne ptice, ki si išče hrane. Kot bi človek prišel v čarobno deželo, kjer ne najdeš živega človeka. Pa ni tako. Stari smučarski tereni privabljajo vedno in vedno več smučarjev, ki se tu razžive in uživajo svobode. Stoletna idila samotnega Pohorja se naglo umika modernizaciji.

V poletnih mesecih so goličave ena sama rumena preproga. Vonj cvetoče arnike že na daleč vabi radovedneže, pa tudi vse tiste, ki si z njenim cvetjem služijo denar in iščejo zdravila. Kot v posmeh vsem nabiralcem zdravilnih zelišč pa se arnika znova in znova razcveta, kot da bi bila obdana z nevidno močjo. Takrat, ko v dolinah že zdavnaj pospravijo seno, požanjejo žito, pa se na pohorskih močvarah sramežljivo razcvetejo zvončki — prelepa igra narave. Tudi encijan ni redk gost pohorskih livad. Že dolgo pa poznajo zdravilno moč njegove korenike. Najdemo ga le še na skrivnih mestih in tam odpira svoje modrikaste cvetove. Nikdar ni mogoče popisati vseh naravnih lepot. Treba jih je občutiti in doživeti. Šele takrat, ko boš Pohorje resnično obiskal, ga boš čutil in vzljubil. NOB je na Pohorju zahtevala ogromno žrtev. Nepozaben je spomin na junaški Pohorski bataljon. Vsi zgodovinski kraji bodo privlačevali vedno in vedno več obiskovalcev.

Romantiko pa le malokdaj uživajo ljudje, ki žive na pobočju Pohorja. Pohorje ljubijo, a njihovo življenje ni lahko, saj jim narava ni naklonjena. Njihovo življenje je že iz davnin polno neprestanih borb in bojov za obstanek. Na razdrobljenih parcelah jim uspeva le oves, rž, le malokdaj tudi pšenica. Gojijo tudi krompir, vendar je vsaka letina odvisna od vremena, prezgodnje zime, deževne jeseni, vročega poletja... V poletnih mesecih se s skrbjo ozirajo v nebo, ki lahko vsak hip uniči s točo njihov celoletni trud in delo. Na tem predelu nastopajo velike temperaturne razlike in toča ni redk pojav.

Delo vzgaja človeka in vzgojilo je tudi Pohorje. Marsikdo jih ima za neotesance in sebičneže. Premalo jih pozna. Težko delo je ljudi res storilo svojevrstne. Vse njihovo življenje je usmerjeno v delo, pa naj bo to na strmih kmetijah ali v gozdovih. Zabava je le redka in osredotočena le na nekaj dni. Za pogovor ni veliko časa in je glavna pogovorna tema vreme, letina in zdravje. Le tisti, ki se lahko vživi v mentaliteto in življenje drugega človeka, bo iz njih izlekel kaj več.

Ob nedeljskih popoldnevih jih kaj lahko najdeš doma. Ponavadi sede na soncu in počivajo po celotedskem naporu. Tujca oprežno opazujejo in se s skrbjo sprašujejo, kaj jim hoče. Njihova glavna želja je: »Samo da ne bi bil od sodnije«. »Dober dan, oče,« je pozdravil, in jih najbolj razveseli. Sami ne sprašujejo in neradi odgovarjajo. Obvezen je pogovor o vremenu in letini. Ko spoznajo, da jim nečemo nič hudega, se jim počasi razvezuje jezik. Počasi razlagajo težave in skrbi, včasih razkrijejo celo svoje načrte. Politika jim ni tuja, o njej pa je najboljša debata ob litru jabolčnika in rženem kruhu in prekajenem mesu. Ako lahko sprejmemo njihovo povabilo, izvemo marsikaj zanimivega. (Kako so nastala pohorska jezera, kakšni so strahovi, znamenja na nebu itd.). V to, kar pripovedujejo, pa trdno verujejo in je najbolje, da jim pritrujemo. Slovo je kar težko, seveda jim moramo obljubiti, da bomo še prišli. Najbolje je, da za

Zimska sezona na Veliki planini se bliža, velikoplaninski smučarji-bajtarji že urejajo svoja skromna zimovišča

Foto V. Kopač

dolg ne sprašujemo. Takšni so naši Pohorci. Modernizacija je spremenila tudi Pohorje in njegove ljudi. Visoko v planino so že speljani električni vodi in lepe ceste. Tihoto, mir spreminja hrup avtomobilov. Vedno in vedno več ljudi odhaja za boljšim kruhom v bližnja mesta in trge. Posebno primanjkuje mladih. Ukanje in moško petje podoknic so zamenjali radijski sprejemniki. Moderne popevke se razlegajo že tudi iz najbolj oddaljenih koč. Da, življenje gre svojo pot in ne bi bilo prav, če ga bi ovirali.

M. Rošar

OSAMLJENE GORE

Noč se je skoraj umaknila dnevu, na vzhodu bolj in bolj rdi, na osojnih in prepadnih legah se obširna snežišča zlato svetlikajo. Njihova temina se z rdečim navdihom jutra meša z belino snega. Sem že precej visoko iznad gozdne meje. Le redki so macesni, pomešani med pritlikavo rušje samevajo kot nemi strazarji na razdrapanem pobočju. Globoko pod menoj se sedaj, ko je sonce osvetlilo že vse, tudi nižje vrhove, belijo prodišča Bistrice, in včasih seže do mene zamolklo bobnenje slapa. Mojstrana se je verjetno že zbudila in se pripravlja na praznični prvi maj. Tukaj v višinah je mirno in le rezek krik krokarja zmoti globoko tišino. Še nekaj me opozarja, da je

tudi v višinah življenje. Stezice, utrte od gamsov, se križajo in razhajajo po zmrznjenem snegu na pobočju. Srenec hrsta pod nogami in lise snega se z višino, ki jo naglo pridobivam, večajo, dokler se tik pod sedlom ne združijo v eno samo polje, ki se na grebenu bleščeče odraža od temno modrega neba. Rušje se vedno bolj skriva pod obilno težo snega, pomlad je še prešibka, da bi zlomila ledeni oklep zime, ki je tu v višinah neusmiljena. Prisopiham na greben, ki deli Sleme od Kukove špice. Gamsove steze držijo čez greben v Beli potok. Zaverovanega v razgled me zdrami škrobot zmrznjenega snega. Prestrašen se ozrem, a se takoj oddahnem. Večja čreda gamsov, ki jih je lakota prignala iz snežnih pobočij, se odpravlja čez sedlo v že skoraj zeleno dolino Vrat. Občudujem lahkoto in ponosno hojo. Prožni, varni korak jih vodi po policah južnega grebena Kukove špice. Niti za las ne zgreše poti in jadrno sestopajo, kot da hodijo po ravnini, ne pa po nevarnem snegu, kjer je lahko vsak korak usoden. Tik pod vrhom postane pobočje strmo in prav mi pride cepin, da si z njim pomagam preko žledu, ki grozi, da me popelje po gladki površini. Na vrhu sem!

Velike snežne strehe groze, da se bodo odtrgale in zbobnele v Beli potok. Kar ne morem odtrgati pogleda od razgleda. Na zahodu se vzpenja visoko v nebo s soncem osvetljena Kukova špica, ki bode v oči s snežišči preoranimi od plazov. Na severu se vidi Koroška,

ki prehaja v sivkast meglen mrč in le ledenemu rogu Grossglocknerja dopušča, da pokaže svoje odličje...

...Že dobro uro hodim po enoličnem svetu Komne, namenjen sem na Tolminsko, na Razor planino. Ruševje ni redko grmičevje. Sleč je skoraj odcvel in rjasti listi se že pripravljajo na jesen. Planina Govnjač je že daleč za robovi. Ko dosežem rob planote, mi pogled obvisi na srebrnkastem Bohinjskem jezeru, ki ga že preprežajo rahle mreže bližajočega se mraka. Ni časa za občudovanje, kajti noč se kar prehitro približuje. Noči v septembru niso nič kaj tople, posebno v gorah. Od planote se pot vije po pobočju Bohinjskega grebena. Jezero postaja vedno bolj motno; tik pod Migovcem, vrh se je že vijoličasto obarval, dosežem kotlino, pokrito z nežno travo. Melišča z okoliških hribov strmo padajo v kotlino, tik nad stenami se beli star sneg, nasut z drobirjem skal, ki so se odtrgale v spomladanski zmrazli. Med travo je vse polno rož: turške lilije, kranjske lilije, košutniki, murke, planike, ki so se našle v kotlini, skriti visoko pod gorami. Sele večerni hlad me opozori, da se je treba pripraviti za noč, kajti na udobno posteljo v planinski postojanki še misliti ni bilo več. Bivak v gorah. O njem lahko govorijo le tisti, ki ga je doživel. Koliko lepot spoznaš v eni sami noči! Globoko spodaj se v gozdovih oglašajo sove, polno šumov ti polni v uho, ne veš jim pravega odgovora. Seveda, proti jutru se vse spremeni v trdo stvarnost, ko ves drgetaš od mraza in komaj čakaš, kdaj se bo prikazala prva zora.

Ves premražen tavam zjutraj med skalovjem v dolino. Sele ko vzide sonce iznad poraščene Jelovice, se ogrejem. Ob osmih sem že v dolini Suhe, opoldan pa se že namakam pri Sv. Janezu.

Janez Pretnar

TABOR V DOLINI HEROJEV

Malokdo je v poslednjem obdobju spoznal obširne gorske masive in pobočja bosanskih in črnogorskih velikanov. Popotnik, ki hodi tod, ne more biti samo popotnik. Znati mora razbrati preteklost v tistem šepetu stoletnih dreves in žuborenju brzic med skalovjem. Tu je zgodovina pisala krvave strani.

To je Sutjeska, to je kraj spominov na herojske momente iz NOB v peti sovražni ofenzivi.

V letu 1963 je Planinska zveza Jugoslavije organizirala množični pohod na Sutjesko. Udeležilo se ga je ca. 450 jugoslovanskih planincev. Razdeljeni v dve skupini (severno in južno) so mladi planinci ponovno hodili po poteh, kjer se je šestnajst brigad od 15. maja do 13. junija 1943 postavilo po robu velikanski sovražni premoči. Planinci so z uspehom zaključili pohod. Vendar je marsikdo v mislih želel ponovno na prehojeno pot, še in še se je vračal v Sutjesko, potoval od Žabljaka do Nedajnega, preko sedel do Trnovačkega jezera, Tjentišta, do skromnih pastirskih kočic

na Zelengori, do pobočij, kjer oznanjajo svetleče jutro cingljajoči zvonci, do zadnjega vrha ponosno izklesanih velikanov.

Zato je Planinska zveza Slovenije organizirala lani v juliju taborjenje ob Trnovačkem jezeru pod slavnim vrhom Magliča.

Pot v dolino herojev je možna z vseh strani naše domovine.

Naša izhodna točka je bila Foča, ki je prvi neposredni stik s temi kraji. Proti severu je od Tjentišta — sedanjega centra širšega pojma Sutjeska — oddaljena 27 km. V enourni vožnji do Tjentišta lahko spoznaš hribovite terene Pliješa, v daljavi pa komaj zaznaš kamenite obrise Pivske planine. Pot drži dalje po serpentinasti cesti do zavoja Predio. To je najvišja točka, s katere se ponuja lep pogled na dolino Sutjeske, okrašene s planinskimi venci Magliča, Volujaka, Tovarnice in Zelengore.

Vse to pobočje predstavlja izredno prirodno lepoto, okrašeno s kristalno čistimi rekami, jezerskimi površinami, kamnitimi vrhovi, pašniki ter s črnogorskimi in bosanskimi vasmimi. Iz Tjentišta je možen dohod do Trnovačkega jezera po dolini Suhe ali preko Dragoš sedla skozi pragozd Peručica pod sam vrh Magliča. Trnovačko jezero leži na južni strani pod Magličem na 1520 m nadmorske višine. S treh strani je obkroženo z obronki in kotanjami, na eni pa se širi bogat gozd. Jezero je srčaste oblike, dolgo okoli 700 m in precej globoko.

Tu so lani 10. julija oživili nemo naravo barvasti šotori PZS, oziroma 22 planincev. Bili smo razposajeni, prevzeti od lepote. Čas, ki smo ga hoteli preživeti v samotni med belimi stenami, smo načrtno razdelili. Hoteli smo opraviti čim več izletov v okolico, vendar nam je vreme pokvarilo načrte. Dva dni je neprenehoma deževalo. Sončen tretji dan pa nas je zvalil do bližnjih Trnovačkih kolib. To je skromna vasica, vtisnjena med skale pod vencem zobčastih vrhov Volujka. Ljudje, živeči med razsutim kamenjem, na nerodovitnih krpah zemlje, so trdno povezani z minulim obdobjem.

Naslednji dan smo se vzpeli na Maglič, močilen vrh nad Pivo, Drino in Sutjesko, visok 2386 m. Ostrmeli smo ob pogledu na njegova dva šiljasta vrhova, zavita v megleno kopreno. Pogled z Magliča bogato nagradi vse napore; vidiš zelene pašnike, temne stoletne gozdove Bosne, Črno goro in divji Trnovački Durmitor. Od severa proti jugovzhodu se vleče masiv Vučevu, kjer se poleti pasejo črede. Na vzhodu se položni vrh Vučeva strmo spušča v Pivo. Na zahodni in južni strani se širi masiv Volujka, neposredno izdan doline Suhe.

Vračajoč se z Magliča smo primerjali kompleks gorstev v Julijcih z že oddaljenimi vrhovi Bosne in Črne gore. Zvečer kramljanje med šotori ni hotelo utihniti. Še vedno nismo mogli pozabiti enkratnega pogleda z zavirljive višine po prostrani pokrajini, nasuti s tisočnimi zanimivostmi.

Ker nam vreme ni bilo naklonjeno, smo preostale dni preživeli v taboru. Na vrsto so prišli taborni ognji, pripovedovanje, pesmi. V

dnevniki so polnili strani stavki občudovanja nad divjo, neznano lepoto. Toda nemi naravi ob Trnovačkem jezeru preti civilizacija. Iz Tjetništa se po dolini Suhe že pričinja gradnja ceste.

Ko smo se vračali in center — Tjentište, smo se seznanili tudi s potekom bojev v peti ofenzivi — operaciji »Schwarz«. Prav v teh odločilnih bojih so naši proletarci dokazali, da sredi XX. stoletja še vedno zmagujeta ljubezen in morala nad materialom. Padlo je 7000 borcev — med njimi tudi legendarni heroj Črne gore — Sava Kovačević. Veliko lepot krijejo daljne višine v deželi bledih jezerskih površin, šumečih hudournikov — Bosni, v deželi ostrih skalnatih robov — Črni gori.

PREMAJHNE SO MOJE DLANI

*Na dlan bi dejala svet okrog sebe,
da iz bližine bi dahnila vanj.
A tega ne morem.
Na strmi poseki
beli čuvam si dan,
da mi ne uteče,
da ne zbeži,
da v soncu mi ves ne zgori.*

*V dlani ne morem sprejeti sveta.
S pogledom ga vzamem.
Vzamem si sonce,
seno si vzamem,
hribe nad polji v pogled si zajamem,
stegnem roke za gorami!
— Spet roki ostali sta prazni in sami.
Le gledam lahko jih
v daljavo toneče
in čakam,
da v zarji jutranji
jih videla spet bom bleščeče...*

Edita Fincinger

ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE MO PD CELJE NA KOROŠICI

Tiha želja MO PD Celje je bila organizacija visokogorskega orientacijskega tekmovanja. Tiha želja zato, ker smo jo že nekaj časa gojili, pa nismo vedeli — bi ali ne bi. — Niti v odboru nismo glasno govorili o tem, ker doslej še nismo zasledili tekmovanja mladincev v alpskem svetu.

Mik je bil velik, predlog izrečen, sklep sprejet, upravni odbor navdušen.

Kje tekmovati? Le kje, če ne na Korošici? Korošica ni daleč, predvsem pa je blizu našim srcem; onim, ki je še ne poznajo, smo jo želeli pokazati in približati.

Čas je v skorajda mrzličnih pripravah hitro mineval. Določili smo progo, izdelali način tekmovanja in pripravili sistem točkovanja. V glavnem smo delali po pravilniku o tekmovanju, ki ga je izdelala MK PZS, vendar smo morali včasih od pravilnika odstopiti in ga prirediti našim razmeram.

Tekmovanje je bilo 11. in 12. 1965. Proga je potekala od kapelice v Lučah do spomenika NOB v Podvolvljeku, dalje proti Šibju, od tod na Vodotočno jezero in preko grebena do podrte kapelice pri stari Kocbekovi koči. Na Korošici so tekmovalci prenočili in naslednje jutro startali v smer Ojstrica—Škarje—Rjavčki vrh—Bivak pod Ojstrico—Klemenškova planina.

Tekmovalci so imeli na vsej progi določen azimut, po katerem so hodili; odgovarjali so na vprašanja iz prve pomoči, flore in poznavanja gorstev; ocenjevali smo tudi planinsko opremo.

Na Klemenškovi planini je bil skromen zaključek tekmovanja. Tekmovalo je deset ekip: osem iz Celja, ena iz Maribora in ena iz Laškega.

Prvo mesto je zasedla ekipa MO PD Celje v sestavi Jože Kodre, Silvo Jošt in Tone Sirk z 1280 točkami, drugo mesto MO PD Kozjak Maribor v sestavi Emil Weller in Janko in Franc Vorše s 1085 točkami in tretje mesto MO PD Celje z 995 točkami.

Časa nismo posebej ocenjevali, omenim naj pa, da je prvoplasirana ekipa prehodila pot, katere srednji čas je znašal 10 ur 30 min, v 6 urah in 25 minutah.

V organizaciji tekmovanja je bilo prav gotovo nekaj pomanjkljivosti, ker odbor MO še nima dovolj izkušenj, vendar upamo trditi, da je tekmovanje uspelo. Nemalo zaslug za to ima brez dvoma AO Celje, ki je v pripravi in izvedbi tekmovanja aktivno sodeloval.

Mladinci, ki so že pred tekmovanjem poznali Korošico, so ji zapisani z vsem srcem. Želimo, da bi bilo tekmovanje onim, ki so bili tokrat prvič v tem svetu, kašipot k lepotam gora, da bi gore doživljali in jih imeli radi.

Od vseh tekmovalcev in ostalih sodelavcev pričakujemo, da bodo svoje izkušnje prenesli na ostale mladince, predvsem pa na naše pionirje in jih vodili v duhu: gora, bogati, vzgaja in plemeniti.

Zofka Petek

DRUŠTVENE NOVICE

MIRKO WEINBERGER

Lepe sončne nedelje na prehodu med letošnjo pomladjo in poletjem — 20. junija 1965 — je razvilo PD Dol pri Hrastniku svoj društveni prapor na Gorah. Planote, jase in seno-žeti zasavskih hribov od Čemšeniške planine in Zasavske gore do Bohorja in Lisce pa od Kuma do Janč so bile ogrnjene v razkošno lepoto živobarvnega cvetja.

V tistih urah pravega planinskega veselja smo se spominjali tudi našega Mirka, ki pa je,

Mirko Weinberger

ne da bi to slutili, prav ta čas umiral v celjski bolnišnici in umrl naslednje dopoldne.

Tako se je zgodilo, da je bil ta novi, komaj razviti prapor med mnogimi in tudi planinskimi, ki so se v sredo za tem sklonili nad njegovim grobom na zagorjanskih žalah.

Zakon narave je pač, da se prelivata življenje in smrt v enovito podobo.

Zla novica o Mirkovi smrti je boleče odjeknila posebej med zasavskimi planinci pa tudi med drugimi, ki so ga poznali, in poznali so ga mnogi — veselega in dovtipnega, s smehom na ustih, pa čeprav mu ni bilo vedno lahko pri duši, zlasti proti kraju njegovega bogatega in razgibanega življenja. Kdo ga ni imel rad in ni bil vesel v njegovi družini!

Razen njegove družine, kateri je bil Mirko vzoren mož in oče, bodo občutili njegovo izgubo predvsem planinci, najbolj v Zagorju, pa tudi drugod v Zasavju.

Mirko je bil član podružnice SPD Litija (in Zagorje) od njene ustanovitve pred približno 50 leti, v katero se je vpisal še kot mlad fant — rodil se je pred zatonom prejšnjega stoletja — od 1945. leta pa je bil član PD Zagorje. V tem času je bil ponovno odbornik, od 1949 naprej do letos pa blagajnik PD Zagorje.

Zgodaj je Mirko izgubil očeta in je moral (podobno kakor dr. Kugy) vzeti breme gospodarjenja na svoja ramena. Čeprav ni imel fakultete, je zaradi svoje visoke inteligence in seveda tudi pridnosti postal upoštevan gospodarstvenik v rodnem Zagorju. Po osvoboditvi se je ukvarjal predvsem s sadjarstvom in je obdeloval svojo zemljo, kolikor je je še imel.

Za sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju je dobil Mirko odlikovanje za zasluge za narod, za zasluge pri planinskem delu pa sta ga odlikovali Planinska zveza Slovenije s sre-

brnim častnim znakom in Planinska zveza Jugoslavije z zlatim častnim znakom.

Mirko je poznal vse dogajanje v PD Zagorje, kot izkušen gospodarstvenik je sodeloval in aktivno sodeloval povsod, kjer je bila potrebna preudarna in ekonomsko utemeljena društvena akcija. Njegova hiša je bila središče društvenega delovanja. Pri njem so se shajali odborniki in drugi člani društva. Zato ni bila samo šala, če je kdo včasih dejal, da gre v »Planinsko društvo Weinberger«.

Še dvoje je treba povedati.

Mirko je bil kot mehka, umetniško čuteča duša zelo nadarjen slikar. Čeprav je bil samouk, so njegova slikarska dela visoko nad deli povprečnih amaterjev in je v njih pristen umetniški izraz samoniklega upodabljalca Zagorja in zasavskega hribovskega sveta. To je posebej pokazala njegova slikarska razstava, ki jo je priredil ob sodelovanju PD Zagorje 1. 1963 za sedemdesetletnico SPD oziroma slovenske planinske organizacije.

Spomin na pokojnega Mirka bo ostal še dolgo živ v srcih vseh, ki so ga poznali in imeli radi, ob vsem tem in še v enem.

Blizu tisoč planincev, ne samo iz naše, ampak tudi iz drugih jugoslovanskih republik, nosi častni znak za prehojeno zasavsko planinsko pot od Kumrovcia do Kuma. Prav gotovo bo dobilo in s častjo nosilo ta znak še mnogo več planincev v spomin tudi Mirku, ki ga je domiselno zasnoval in estetsko dovršeno izoblikoval.

Dragi Mirko! Te skromne in okorne besede sem nameraval povedati ob tvojem mnogo prezgodnjem grobu, pa me je stisnilo v grlu in sem prepustil besedo tvojima zvestima prijateljskima Vitku Jurku in Franciju Golobu. Čutil pa sem, da moram vsaj napisati, kar mi izgovoriti ni bilo dano.

Stanko Hribar

JAKA ROBNIK

Tretjega oktobra, bila je lepa jesenska nedelja, polna zlate sončne luči in globoke sinjine nad gorami, je umrl v slovenjgraški bolnišnici Jaka Robnik, popularni planinski oskrbnik iz Luč v Gornji Savinjski dolini. V rodni Lučah so ga pokopali v torek 5. oktobra, v domačo prst, ki zvesto krije znamenite lučke gorske vodnike Antona Dolinarja-Sko-

bana, Jurija Planinška-Krašovca, Antona Pečovnika, Franca Dežmana-Suhca, Blaža Plaznika, Matevža Matijevca in Solčavane Martina Ošepa, Fortunata Herleta in Janeza Piskernika. Za njim se je zaloputnila neusmiljena lesa smrti, zastal je za zmerom njegov korak, za zmerom zamrl njegov dobrodušni nasmeh.

27. julija prihodnjega leta bi Jaka dopolnil sedemdeset let. Zgodba njegovega življenja se je prekmalu končala. Zadnja leta mu je slast do življenja trla bolezen, zasipal ga je metež skrbi in bolesti, zamet časa, ki hrumi mimo nas, je rasel pred njegovim pragom. Na smrt, ki hodi kakor senca tik za nami, pa ni nobeden pomislil. Zdaj solznih oči izbiramo besede o njegovem življenju. V tej preveč usmiljeni jeseni, ki bi nam rada povrnila, kar sta nam letos jemala spomlad in poletje, sedimo v rjaveči gorski muravi, iz katere bodoje zadnje rože. Kakor spomini so, razvrščeni okoli samotnega počivališča.

Robnikov rod je pognal v samotah pod Rogatem v malo znani Krnici in Konjskem vrhu pod Raduho. Oče in mati sta morala zdoma, da si prislužiata svoj kos kruha v graščinskem, škofovem gozdu, ki je zajemal blizu deset tisoč hektarjev v Gornji Savinjski dolini. Jaka je komaj odrasel šoli, ko ga je vojna vihra iztrgala iz domačije in ga vrgla na soško in tirolsko fronto. L. 1918 se je vrnil domov in odšel s koroškimi borci na Koroško, slovensko deželo, ki je bila preko Pavličevega vrha in Sv. Lenarta tesno povezana z gornjim koncem Savinjske doline. Dve leti je preživel v upu in strahu, kaj bo z njeno usodo, doživel umik pri Velikovcu, doživel celjsko legijo, nato pa odložil vojaško suknjo in si začel služiti vsakdanji kruh, kakor je bilo usojeno očetu.

L. 1926 se Jaka Robnik, 30-letni gozdni delavec, odloči za oskrbniški poklic in mu ostane zvest 27 let. Začel je na Okrešlju, v Frischaufovem domu, simbolu Kocbekovega planinskega dela za poslovenitev Savinjskih Alp. Kot oskrbnika tega po zunanosti in po komfortu skromnega, po veljavnosti in po svoji funkciji pa mogočnega planinskega doma ga je spoznala domala vsa predvojna slovenska in jugoslovanska planinska javnost. Bil je imeniten planinski gospodar, dobre glavé in prave pameti, srčno dober in srčen mož, ki je s svojo preprosto, korenito osebnostjo dajal Okrešlju in njegovi koči poseben sijaj in nepozabno dragocenost. Ne poznam človeka, ki bi ne bil zadovoljen z njegovim nastopom, besedo, postrežbo, pristno gostoljubnostjo in planinsko omiko. Znal je poslušati, biti pozoren in obziren, znal pa je tudi v vsaki družbi postaviti pošteno, pristno besedo, ki je vselej pomenila »duh kraja«, obenem pa neminljivo modrost našega človeka, ki na tej naši sveti zemlji žene korenine do neznanih globin. Bil je pred vojno s svojo ženo Burgo priznan kot prvak naših planinskih oskrbnikov, po svoji popularnosti enak čuvarju Aljaževega doma, Torkarju.

Po osvoboditvi smo se na Jaka Robnika obračali kot na varuha planinske lastnine na zapuščeni Korošici, na osamelem obmejnem Okrešlju. Ker je bil Frischaufov dom v ožjem obmejnem pasu vse do l. 1951, je Jaka najprej postavil na noge Kocbekov dom na Korošici. Nobenega napora se ni ustrašil, samo da bi spet zaplala kri po žilah našega planinstva. Zanesli smo se nanj bolj kot nase. Ko nam je dal besedo, smo vedeli, da bomo potegnili voz iz globoke drage. Izkazal se je v zrelih letih, ko bi že utegnil misliti na zmernejše delo, kot človek, ki je z vsem svojim bitjem zapisan goram in njihovim močem. Vidim ga, čutim njegovo bližino, slišim njegovo moško besedo in njegov zgovorni molk, na Korošici, na Golteh, na Raduhi. Da, na Raduhi! Vdrugič je pogorela Mozirska koča, Frischaufov dom uklenjen v obmejne predpise, Korošica je životarila — in čez noč je stala z njegovo pomočjo na nogah nova postojanka na Loki pod Javoričem in Lanežem. Kdo bi pozabil tiste zimske nočne pohode z vsemi registri hudega vremena! In vse je delal, kakor da se to razume samo od sebe, nič ni vprašal, koliko in kaj bo za to dobil. Treba je bilo narediti, delo je bilo vse, nagrada posebne vrste.

Jaka Robnik pa nima svojega mesta samo v zgodovini našega planinskega gospodarstva, marveč je pomembna osebnost tudi v naši alpinistični zgodovini. Bil je priznan gorski vodnik in eden naših prvih gorskih reševalcev, ki se je iz svoje pobude skrbno izobrazil v prvi pomoči. Ni bil plezalec, a če je bilo treba, se je v skali počutil kakor doma. Bil je velik prijatelj našim plezalcem, ki so v tridesetih letih zavzemali stene okoli Okrešlja in jih s tem osvajali zase, za nas. Ko je prišel na Okrešelj, je še doživel čase, ko so tja zahajali nemški plezalci Fritsch, Lindenschmidt, Szalay, Gerin. Nekaj sezon je minilo in že so te tuje naveze stopile v senco: Vinko Modec, Boris Režek, Igor Omerza, France Ogrin, Iglič, Vončina, Janez in Miro Gregorin in mnogi drugi so ta lepi splet prepadnih sten vrnili slovenstvu. Z njimi je Okrešelj dobil še poseben značaj in pomen. Ne trdim preveč, če rečem, da je Jaka Robnik vsaki naši navezi predstavljal utelešenje vsega najboljšega, kar je spravljeno v duhovnih in tvarnih vrednotah našega gorjanskega človeka. Predstavljal je človeka, zraslega iz gora in z gorami, ki so jih plezalci vzljubili z vso razboritostjo mlade, prekipeljavčaje krvi. Kdo bi te pozabil, Jaka, tebe, tvoj dom, tvoje ognjišče, tvojo prizanesljivost in potrpežljivost, tvojo prisrčnost in srčnost! Ko je v plazju pod Kotlički, pod Brano še zmrazil debel sneg, si že ogrel svojo kočico in preko strme krajne počitnice dolgo, vzlatato vrv — za Ljubljano, ki so s prisojne strani lezli čez Konja (= Jermanovih vrat), čim so se pokazale rjave zaplate nad Klinom in se je bočilo vedro majsko nebo nad silnimi vršaki nad Okrešljem. Prišli smo kakor domov. Nikoli ne bomo do kraja izgovorili, v čem je bila naša sreča. Bili

Jaka Robnik letošnjo pomlad

smo takó sami z gorami. Tisti razklani greben od Velikega Korana do Hudega praska nad okrešeljso krnico nam je pomenil mejo sveta. Nismo iskali sreče drugod, verjeli smo, da je v nas samih. Cutili smo, da nas razumeš. Nikoli ne bomo tega pozabili, z nami ostaneš vse do poslednje pritake, ki se nekoč za vsakim zapre.

Ni mi bilo dano, da bi te kropil niti da bi te spremil na tvoji zadnji poti po lučkih zavrtih, ko je bila že daleč za tabo najsilnejša prigoda — smrt. Ko ti v duhu na sveži grob polagam šopek rožmarina in roženkravta, slišim lučki zvon, ki ti je meril čas od zibelke do groba: Gornikom čas hitreje beži, morali bi dvakrat živeti. Slišim veter, ki vrši s prepadnih grap Dola in ti prinaša na grob spomine s koroških poti, zdi se mi, kakor da se razgledavaš po Raduhi in vse do Golt in da se nam smehljaš. Zgovorno smehljaš. Smehljaš se, in počij!

Tine Orel

OBISK SOVJETSKIH ALPINISTOV V JUGOSLAVIJI

Najprej s pismom VS DSOP z dne 6. maja 1965, nato pa še s telegramom z dne 7. VII. je bila PZS obveščena, da pridejo sovjetski alpinisti iz mesta Krasnojarsk v Sibiriji k nam na obisk 15. 7. 1965.

Skupino 14 alpinistov so sestavljali: Pavel Novokšanov (36) kot vodja — ni bil alpinist, Pavel Karlov (30) mojster športa kot trener, Vladimir Putincev (48) m/s in starejši trener, Viktor Rubanov (47) m/s, Viktor Ponomarev (31) I. raz., snemalec (Admira 16 mm), Aleksander Dolin (26) I. raz., Nikolaj Vlodarčik (28) I. raz., Aleksander Putincev (19) II. raz., Konstantin Abramovič (28) II. raz., Viktor Gerasimov (31) II. raz., Viktor Averjanov (25) II. raz., Vladimir Bičkov (25) II. raz., Anatolij Ceremnih (23) II. raz., Anatolij Šaligin (25) II. raz. (m/s = mojster športa).

18. 7. so preplezali severno triglavsko steno. Po počitku na Kredarici so odšli še na vrh in se vrnili okoli 14.30 na Kredarico. Tu pa jih

je čakala novica, da se mora nujno prenesti v dolino za slepičem obolelo dekle. Ker so prišli iz doline le štirje reševalci z marinerjem, so v reševalni akciji sodelovali tudi Genadij Karlov, Viktor Gerasimov, Konstantin Abramovič, Anatolij Šaligin, Saša Putincev ml. Prenos je potekel izredno hitro, predvsem po zaslugi sovjetskih tovarišev, tako da so bili že v treh urah in pol v Kovinarski koči v Krmi.

22. 7. je 8 Rusov preplezalo Brojanov raz, kljub ne preveč ugodnemu vremenu.

23. 7. je bilo vreme slabo, ker pa se je kasneje popravilo, jih je pet odšlo v bavarsko-dolgo nemško smer, štirje pa v kratko nemško smer. 24. 7. so vstali že ob 2.45 (na zahtevo Rusov) in v dveh navezah Karlov-Vlodarčik ter Blažina-Savenc odšli v skalaško smer. Pri vstopu so se priključili še štirje Čehi. Navezo sta spremljala Savenc in Blažina do gorenskega turnca, kjer sta onadva vstopila v Čopov stebber, naša plezalca pa sta izstopila preko Ladje in se še pred večerjo vrnili v dolino.

Opoldne istega dne je Lojze Golob odpeljal Novokšanova, Rubanova, Ponomareva, Putinceva ml. in Abramoviča v Kamniške Alpe, kamor jih je povabilo PD Celje. Plezalca iz Čopovega stebra se do noči nista vrnila niti iz stene ni bilo signalov.

Zjutraj se je zato sovjetskih tovarišev polastila panika. Ob desetih sta se oba pogrešana srečno vrnila in zopet je bilo vse v redu. Sovjetski plezalci so se vrnili v domovino 3. 8. 1965, potem ko so si v lepšem vremenu ogledali še Slovensko Primorje.

Franci Savenc

PRAZNIK KVARNERSKIH PLANINCEV

PD Opatija v Opatiji je v nedeljo dne 12. 9. 1965 na proslavi 20-letnice osvoboditve, v kateri so sodelovala vsa planinska društva reške okolice, društva za telesno vzgojo in ostale društvene organizacije, odprlo nov planinski dom na Poklonu 926 m (na Učki), hkrati pa so na Domu odkrili spominsko ploščo padlim borcem. Še isto dopoldne je Zveza borcev Opatije na Veli Učki (okrog 2 km dalje od novega planinskega doma) odkrila spomenik padlim borcem NOB. Specialni avtobusi iz Reke in Opatije so pripeljali na slavnostni prostor številne planince in ljubitelje narave, sodelovala pa je tudi godba na pihala iz Trsata ter mešani in moški pevski zbor Avto-moto iz Opatije. Po končanem slovesnem delu programa je bil organiziran skupinski pohod na vrh Učke (1396 m) Popoldne je sledilo planinsko veselje z godbo in plesom v dolini pred hotelom Učka.

Organizator vseh teh slovesnosti je bilo PD Opatija v Opatiji ob sodelovanju ostalih družbenih organizacij Opatije.

Novi dom stoji na desni strani avtomobilske ceste Opatija—Učka, komaj kakih 10 minut od hotela Učke. Razpolaga s 16 ležišči v dveh spalnicah, z jedilnico, kuhinjo, kopalnico in angleškim straniščem. Ureditev vseh prosto-

rov je zelo okusna in sodobna. Dom ne bo oskrbovan. Ob sobotah od 16. ure dalje pa preko nedelj ga bodo oskrbovali dežurni društveni funkcionarji, v ostalih dneh pa bodo gostje lahko prejeli ključ v sosednjem hotelu Učka II (preko ceste). V kuhinji si bodo morali planinci sami pripravljati jedila. Z uporabo posteljnine bodo člani PD plačevali za enkratno prenočevanje po 400 din, nečlani — vendar samo v spremstvu članov — po 800 din. Za zimski čas bodo določili prispevek za ogrevanje.

Društvu sta med drugim čestitala k doseženu uspehu tudi predstavnika Planinske zveze Hrvatske in Slovenije.

L. R.

OB PREJEMU ZNAČKE ZASAVSKE TRANSVERZALE

Dobil sem vabilo na sejo PD RADEČE, ki je bila v lanskim jeseni otvorjeni planinski postojanki ali bivaku »Gašperjevi koči«, tričetrure ure od Zidanega mosta, v višini 513 m tik pod Vel. Kozjakom. Ko sem v dežju hitel proti postojanki, me je dohitel džip, v katerem so bili štirje odborniki PD, med njimi vneti planinec, predsednik Stane Koselj. Zato smo kmalu prispeli do podnožja. Po kratki in spolzki hoji nas je kmalu pozdravila nova postojanka, ki ima res lepo lego pod steno Vel. Kozja. Vljudno nas je sprejel »oskrbnik« in podpredsenik PD tov. Adam. Koča je kar udobna, ima kuhinjo in dnevno sobo. V podstrešju je tudi zasilno ležišče.

Tov. Koselj je ob 16.30 otvoril sejo in prebral dnevni red, iz katerega sem razvidel, čemu sem bil pozvan na sejo. Zatem mi je predsednik slovesno izročil značko kot najstarejšemu članu PD Radeče, ki je prehodil zasavsko transversalo, z željo, da bi pričel še s slovensko (transverzalo), kar pa mu pri 62. letih nisem mogel obljubiti. Naj povem, da mi je izmed Zasavcev najljubša Čemšeniška planina, ki nudi prelep razgled na Triglav in Kamniške. Tudi ostale štiri postojanke, do katerih ni mogoče priti z avtom, so prijetne. Na drugih postojankah pa je preveč moderniziranega planinstva.

PD Radeče je mlado, ustanovljeno je bilo l. 1951. Ves čas mu predseduje ravnatelj papirnice tov. Koselj. V 14 letih delovanja je PD doseglo že nekaj uspehov. Tako oskrbuje od l. 1954 visokogorsko postojanko Prehodavce, 2050 m, pod Kanjavcem. Druga postojanka je Lovrenc, 711 m, ki leži med Kozjem in Lisco. Tretja postojanka pa je Gašperjeva koča, ki jo je uredil in opremil podpredsednik tov. Adam. Planinsko društvo ima v načrtu otvoriti v doglednem času še bivač na Brunku, znani partizanski vasi nad Radečami. Se en načrt je in sicer urediti najkrajši dostop iz Gašperjeve koče na Vel. Kozje v obliki zavarovane plezalne ture, ki bo služila začetnikom za vajo. Ob koncu moram dati vse priznanje kolektivu Papirnice Radeče, ki vneto podpira planinski razvoj v Zasavju.

St. Skočir

KLOPNOVRŠKA

Pepca Dolinšek

*Kam rijemo v viharni noči
skoz snežni metež? Gozd ječi...
Zamétene so vse poti,
vsa známenja zabrisana so h koči.
Kje Klopnovrška snuje
si zimske pravljice? Vihar buči,
da z Lóbnice sam Zlodej rjuje?
Se po zverjadi ni sledú...
Juhú! Juhuhú? —*

*Kaj res iz teme tam svetli se?
Zdrviyo smučke v zadnji vdar,
kot bi jih nosil sam vihar.
Zaznali kočé smo obrise.
Hudiča, kaj? Nam duri vrag zasul je,
ha — naše svete kletve čul je...
Kosti nam stresa mraz strupeni —
odprite, Pepca,
zunaj smo — možjé sneženi!*

*Pramenov sij objel je nas — v svetlobi topli
oklep nam snežni snel je. Ozárjeni, zasopli
oddihamo se zdaj — kot bi se v nas stopila
trdóst v mehko, se v bláženost prelila,
kot da v leđeno lice
prejeli bi poljub vesele oskrbnice.
Žari ognjišče, ogenj plapolá
nam pesem klopnovrško. Kdo je ne pozná
skoz gobovo, skoz kisko juho
in pesem sládko še skoz grlo suho?*

*Viharni vasaovalci brez mirú
in pravljice sanjave,
oj, kam v višave
zibajo nas v zimskem snú...*

Ludvik Zorzut

(Spominu pok. Pepce Dolinškove, večletne oskrbnice pri koči na Klopnem vrhu, in spominu starejših pohorskih planincev)

IZ
PLANINSKE
LITERATURE

SPLOŠNI ALI IZBIRNI ALPINISTIČNI VODNIK, dilema, pred katero stojimo po 33. letih tudi mi s svojim nadaljevanjem »Našega alpinizma«, je naravna, vendar se pri delu nekateri raje odločajo za izbirni vodnik, češ da nima smisla upoštevati smeri za povprečne plezalce, ponavljalce ip. Dilema je pravzaprav nepotrebna, saj prvo ne izključuje drugega. Kdor se čuti poklican za težje, ekstremne vzpone, jih bo v splošnem, ki je namenjen vsaj malce širšemu krogu, itak dobil že po načelu »vsakomur svoje«. Ne smemo pretirati vrednosti najtežjih vzponov, pa tudi ne podcenjevati lahkega plezanja. Prav to daje veselje mnogim in od njih tudi nekaj terja.

T. O.

TURISTA, časopis pro turiste a horolezce, ročnik IV, 1—6, 1965. Časopis ima skromno opremo, pač pa je moderno metiran, pester in zato kljub slabemu papirju mikaven, vabljiv. V zimskih številkah je večji del vsebine posvečen smučanju. Vedno več je člankov o Jugoslaviji, v št. 1 je npr. Ivo Hejl napisal članek o Triglavu in mu priložil sliko Aljaževega doma in severne stene, ki jo je posnel Vilém Heckel, fotokamera št. 1 v Evropi. Jaromir Rada pa je v isti številki objavil češke uspehe v Špiku l. 1964. Članek ponazarja risba in slika z vrisano smerjo. V isti številki je izšel tudi mikro-intervju urednika Planinskega Vestnika, ki mu je ob lanskem obisku v Pragi dr. Anton Černik zastavil nekaj vprašanj. V št. 3 dr. Jan Sykova piše o potovanju po Makedoniji, dr. Arnošt Černik o campingih okoli Pule v Istri, Miroslav Malik o turističnih znakih v Jugoslaviji, posebno za vodne športe. V št. 2 je posebna turistična priloga z mnogimi informacijami o naši državi. Št. 2 prinaša tudi seznam čeških vzponov v tujini l. 1964, iz katerega je razvidno, kako intenzivno in velikopotezno se Čehi uveljavljajo v alpinizmu na široki fronti od Pamira mimo Kavkaza do Alp in Balkana. (V l. 1964 sta Kuchař in Zibrin preplezala še Piz Badile in Rebuffatovo v Aiguille du Midi, pri nas pa so plezali v Triglavu, Travniku, Špiku, Jalovcu, Stenarju in Veliki Ponci.) V št. 5 Vladimir Kaštyl opisuje svoje potovanje po Jugoslaviji z motociklom. Članek je opremljen z zanimivimi risbami, ki kažejo, koliko je prehodil peš, koliko prevozil in koliko ga je to stalo. V isti številki so obsežne informacije o naši državi, posebno o prometnih zvezah in o cenah na trgu. Češki turist je sistematičen,

kulturen, zato se na potovanje dobro pripravi. Po vsebini je list zelo podoben »Naturfreunde« in zato propagira in pospešuje vse športe, ki človeka zbližajo z naravo, pretežni del pa je posvečen goram. V vsaki številki je tudi nekaj osebnih novic, med intervjuji pa so v prvi polovici 1965 prišli na vrsto še Pierre Mazeaud za Francijo, Beleckij za SZ in dr. E. Wyss — Dunant za Švico.

T. O.

CLUB ALPIN BELGE, Belgische Alpenclub, bulletin trimestriel, drie maandelijks tijdschrift, april 1965. Izhaja deseto leto, glavni urednik je José Vandevoorde. Pričujoči zvezek je posvečen Ötztalskim Alpam, je pa v njej tudi nadaljevanje spisa iz januarskega zvezka o jugoslovanskem planinstvu (H. de Ryck), o čemer smo poročali na drugem mestu. Viden sodelavec v tem zvezku je popularni Claude Barbier, gotovo eden od najbolj upoštevanih plezalcev na svetu, izredno spreten in sposoben za prosto plezanje, a prav tako dober tehnik v VI A do A₃, to je v umetelnem plezanju (artificiel). Napisal je uvodnik o nesrečah v gorah in kroniko belgijskega plezalnega vrta v masivu Freyr in Rocher de Goyer. Ryck je o Jugoslaviji na štirih straneh napisal celo bero samih dobrih in ugodnih informacij, le sestogradom pravi, da bodo v Julijskih Alpah razočarani, ker je največ smeri III—IV. »Če dobite v Triglavski steni 2—3 naveze, že lahko rečete, da je gneča.« Sploh mu je všeč v naših gorah to, da v njih še ni tistega šundra, ki je značilen za Alpe bolj razvitih držav. Omenja tudi, da manjka plezalski vodnik, da ni kart, da pa vsaj v Julijskih Alpah ni težko priti do natančnih informacij. Vsekakor pomeni članek simpatičen izraz stika med belgijskimi in jugoslovanskimi planinci. Ciklostirana aprilska številka biltena pa vsebuje poleg tega tehten prispevek v vponkah, ki bi zaslužil objavo v tisku. Nekaj člankov, posebno onih, ki govorijo o Ötztalu, je napisanih tudi v flamščini.

T. O.

KRÁSY SLOVENSKA, Ročnik XLII, 1—6, 1965. Vsebinsko se revija ni spremenila, pridobila pa je še modernejše opremo, ovitek iz težkega umetniškega papirja s štirimi barvnimi celostanskimi posnetki, na prvi strani pa navaja vsebino tudi v ruščini, nemščini in angleščini. Do Jugoslavije je bolj zadržana, vendar je v št. 6 prinesla tudi dve strani nasvetov pred odhodom v Jugoslavijo.

T. O.

PLANINSKI RAZGLEDI 1965, glasilo MO PD Ruše, leto V, št. 5. Uredili so številko Tone Klemenc, Miro Majcen, Marija Markež, Karel Kordeš, Jože Strnad, Janko Zadravec in Miran Zemljič. Ilustriral je Janko Zadravec. V uvodu se mlada redakcija, ki pa vztrajno prodira že v peto leto, pritožuje, da nima dovolj gradiva, nato pa vabi k pisanju, fotografiranju in h kvalitetnemu planinskemu čitvu, pri čemer

opozarja na Avčinovo knjigo »Kjer tišina šepeta«. Vanč Potrč, znani sotrudnik PV, je napisal nekaj misli o alpinizmu, pri čemer se bolj zavzema za intenzivnost doživetja v gorah kot pa za športno-tehnične uspehe. Karel Kordeš, marljivi planinski organizator v Rušah, dopolnjuje Potrčev članek in vabi mladino na izlete v naravo, Janko Zadravec pa hudo-mušno opozarja mladino na lepo vedenje v gorah v 13 točkah, ki jih bomo objavili v PV. Karel Kordeš piše tudi o Triglavskem narodnem parku (Trinapu) in pogreša kratko vodniško literaturo o njem (zdaj je vodnik o Trinapu že izšel pri MK). Sledi nekrolog Marije Markeževe, zapis Voja Ribara iz Zrenjanina o Fruški gori, Boga Mrakiča o Kamniških, dve pesmi Toneta Kuntnerja, Robnikov potopis po zimskem Pohorju, Uršjevo po Zasavju, Edite Juršetove o Pohorju in Stanka Poglajena o Grossglocknerju. Sledi rubrika »Najmlajši — najmlajšim — naše gore cvet«, ki vabi v gore naš najmlajši rod s tem, da daje prostor za kratke zapise o vtisih na prvih turah, za pesmice in za razna obvestila, ki opozarjajo na dejavnost mladinskega odseka in njegove najvidnejše člane. Da se MOPD Ruše res zaveda pomena, ki ga ima kulturna dejavnost v planinstvu, ne kažejo samo skrbno urejevani »Planinski razgledi«, ampak tudi razpis natečaja za najboljšo fotografijo. Obe sliki, ki sta priobčeni v tej številki kažeta, da mladi planinci v Rušah vedo, kam gre moderna planinska fotografija.

T. O.

VYSOKE TATRY 1965, 1—3. Revija je glasilo TANAP, Tatranskega narodnega parka, in izhaja v Bratislavi, odgovorni urednik je František Siska, ki mu stoji ob strani številni uredniški odbor, glavni urednik je znani Arno Puskaš, tehnični urednik pa Julius Psotka. Naslov redakcije je: Tatranska Lomnica TANAP. Prva številka je posvečena prireditvi »Velka cena Slovenská« (Grand prix de Slovaquie) in je izšla v nakladi 10 000 izvodov, po 1500 izvodov je šlo na Madžarsko, Poljsko, po nekaj sto izvodov pa v »Interhotel Tatry« in druge tatranske hotele. Kazalo vsebine prinaša glasilo TANAP v ruščini, nemščini, francoščini, angleščini, poljščini in madžarščini, zgled, kako se TANAP aktualizira mimo državnih meja. Uvodni članek prinaša govor ministra Chudika o osvoboditvi Visokih Tater, nato slede članki o znamenjih, ki propagirajo Visoke Tatre, Ruppeltdovo prečenje Užbe, Te-režčakov o izvrstnih snežnih razmerah v Štrbské Pleso, Krajčovičev o naravnih katastrofah v Podbanské, Samuhelov o plazju v dolini Velka Studená, Knazovicky pa piše o novih kartografskih meritvah po novem sistemu v Tatrach (1 : 10 000). Harvanov razpravlja o obrambnih napravah zoper plazove, zaključuje pa Bohuševo nomenklatura Visokih Tater, delo direktorja TANAP, ki izhaja v nadaljevanjih. Isti avtor piše tudi o prvih dneh svobode v Tatrach. Med članki v drugih dveh številkah omenimo dr. Arnošta Černika članek o bajkah in legendah, ki so nastale o gorah

na vseh kontinentih. (Černik pripravlja knjigo o tem zanimivem svetu.) Dalje članek o panoramski fotografiji z žičnice, ki vozi na Lomnicki vrh, akademskega slikarja članek Jaroslava Votrube o pomladi v Skalnaté Pleso (1700 m), Krčmeryjeva reportaža o XI. srečanju žurnalistov v Visokih Tatrach, ing. Jaroslava Čejka članek o turistični izgradnji Tater do l. 1970, Olejnikov članek o skansenu v Ždiaru pod Tatrami, Vladimira Proházke o družbeni problematiki planinstva in ing. Jána Hudeca članek o električni struji v gorah, ki govori o problematiki znanstvenega observatorija slovaške akademije znanosti na Lomnickem štitu (2635 m).

Ing. Josef Lorenz, ki se že več let posveča oživiljanju nekaj tako trdnih vezi med Čehi, Slovaki in Jugoslovani, je napisal članek o Julijskih Alpah, zgoščen, zelo informativen članek, ki ga je opremil tudi z literaturo, med katero navaja tudi izvrstna češka dela iz l. 1907, ko so Čehi zgradili prelepo Češko kočjo na Ravneh. Zapisali smo že, da je glasilo TANAP izvrstno urejevana revija, ki vzbuja pozornost že s samo tehnično redakcijo. Ravnanje s prostorom, izbira tiska, prvovrstne slike, grafična oprema lista, vse to in še kaj kaže, kakšna strokovna pozornost se izkazuje družbenim nalogam, ki jih ima TANAP.

T. O.

KRÁSY DOMOVA, 1965, 1—4, izhaja 4. leto in jih izdaja osrednji športni forum v ČSSR. Revija ima posebnega grafika, ki skrbi za zunanje lice revije, in lastnega fotoreporterja. V uredniškem odboru je tudi dr. Arnošt Černík, glavni urednik pa je v tem letniku Josef Ořtabec. Revija je s svojo kompleksno vsebino odraz kompleksne narave turizma, ki ga ima namen pospeševati in ga v resnici spretno pospešuje. Bogato je ilustrirana, fotografije so žive, dinamične, arhitektura prostora mikavna, sodobna, morda ne tako »avantgardna« kot v glasilu TANAP, a vendar daleč od vsake konservativne šablone. Krásy domova so po vsebini izredno pestra revija, pisana za turistične množice, danes tako značilne za moderno civilizacijo. Osnova vsebine je domača zemlja z vsem svojim reliefom, zato v vsaki številki najdemo tudi kak članek o gorah in planinstvu. Ker pa se je ČSSR zadnja leta uvrstila med najambicioznejše turistične dežele, revija tudi na široko odpira okno v svet. Ovitek ima na prednji in zadnji strani barvno celostransko sliko, ki je po navadi skrbno izbran, privlačen, vendar ne senzacionalen motiv, dobro grajen in spretno režiran, vse s pravo mero in okusom.

T. O.

RIVISTA MENSILE. 83. letnik, 1964, 1965, 1—5. Glasilo CAJ se v zadnjih dveh letnikih večkrat pojavi z barvnim ovitkom, tehnično ne ravno popolnim. Ob taki navidezni zboljšavi se tem bolj pokaže, da je pravi rokopis fotografa gotovo črnobela fotografija. To velja zapisati tem bolj, čim bolj postaja, posebno

pri nas, višek amaterskega lova s kamero ravno barvni posnetek, največkrat diapozitiv. Gledalec in snemalec sta z igro barv prej zadovoljna kakor z igro svetlobe in sence in tako je upravičen strah, da bo nivo fotografije ob sedanji praksi pri nas še padal. Rivista Mensile je v obeh zadnjih letnikih ostal pri starem uredniku Bertogliu, isti je ostal tudi uredniški odbor. Vsebinska je v precejšnjem delu biltenska, glasilo CAJ organizacijska strumnost in strokovni napredek planinstva mnogo pomeni. Značilen za glasilo je dalje patetični patriotizem in skrbno varovanje planinskega izročila, ki sega prav v osnove italijanskega risorgimenta v 19. stoletju. Med vidnejšimi članki omenimo Daga Demaria članek o demokratičnih izvorih CAJ, vsekakor zelo značilno razpravljanje ob vstopu CAJ v drugo stoletje. Mazeaudov spominski članek k tragediji v Frêne y l. 1961, o kateri smo tudi mi v »Razgledu po svetu« obširno poročali; Monzinov članek o ekspediciji na Ruvenzori; vrsto člankov ob 100-letnici Marmolade; Zappelli je članek o znamenitem zimskem vzponu z Bonattijem v Walkerju (Grandes Jorasses); Consigliov članek o Atlasu; De Tonijev o zdravniku-alpinistu; Marchiarov o zimskem vzponu v Grand Capucinu; Melindov o lombardskem alpinizmu v zadnjih 30 letih in Zecchinelli je članek o italijanskem planinskem filmu v l. 1964. Redakcija skrbi, da je v vsaki številki vsaj po en članek, ki je glede na stanje in razvoj alpinizma vsaj evropsko pomemben.

T. O.

DE BERGGIDS, april 1965, je himalajska številka, v kateri popisujejo Ranitz, Dufour, Driessen, Lint in Boon uspehe nizozemske ekspedicije v Himalaji. O tej ekspediciji 1964 smo na kratko že poročali.

T. O.

LA MONTAGNE ET ALPINISME, 1965, 1—4. Glasilo CAF in GHM (Club Français in Groupe de Haute Montagne) je ostalo pri tradicionalni obliki, ki predstavlja kljub Hieblerjevi reviji »Alpinismus« še vedno najeleгантnejše planinsko glasilo, čeprav po vsebini zadnje leto ne prinaša več tako tehtnih in dognanih člankov kakor prejšnja leta pred fuzijo z »La Montagne«. V prvih dveh zvezkih 1965 omenimo ponatis poglavja iz knjige, ki jo je lani izdal član uredniškega odbora Tézenas o humanizmu v Alpah, Gobbijev opis Haute Route v Dolomitih, Denisov članek o Innominati, Ginelov o Pelvouxu, Ritterjev o narodnem parku v Pirenejih in članek o vrveh, ki sta ga napisala P. Henry in R. Paragot. Ostalo zavzemajo tradicionalne, upoštevane in dobro urejene rubrike, med katerimi je Couzyjevo ceno obdržala alpinistična kronika, ki jo še vedno urejuje Lucien Davies. Revija je obenem glasilo CAB (Club Alpin Belge) in Groupe Alpin Luxembourgeois, pri izdajanju pa sodeluje tudi himalajski komite pri FFM (Fédération Française de la Montagne).

DIE ALPEN — LE ALPI — LAS ALPS — LES ALPES 1965, 2. zv. št. 5—6. Bilten švicarske revije CAS prinaša poleg običajnih rubrik članek o planinski fotografiji in posebno poročilo o skupščini vseh predsednikov CAS maja 1965. Običajne rubrike so izredno skrbno urejene in dokazujejo o solidni organizacijski povezanosti in dobro urejeni informacijski službi CAS. Rubrike obsegajo v vsaki številki poročila osrednjega odbora, poročila iz sekcij, osmrtnice, alpinistično kroniko, opise novih ali izrednih vzponov, poročila o kočah, poročila o mladinskih odsekih, o reševalni službi, o varstvu gorske narave in o literaturi, torej v vsakem biltenu deset rubrik. 2. zvezek Les Alpes je v veliki meri posvečen Matterhornu oziroma »Letu Alp«. Zgodbo o Whymperjevem vzponu 14. julija 1965 je popisal Emile Gos, Georges de Rahm piše o grebenu Furggen, Adolf Fux pa o starih in novih poteh v Zermatt. V Whymperjev spomin je izšel tudi prevod njegovega opisa o vzponu na Cotopaxi. Informativno vrednost večjega obsega ima Leglerjev članek o Monument Valley v Arizoni in Messerlijev o Ercyas Daghu (3916) v Turčiji. Naj k tej beležki zapišemo še to, da se v propagando za švicarski turizem vključujejo tudi »Nachrichten aus der Schweiz, ki jih ureja »Schweizerische Verkehrszentrale« v Zürichu in jih naša redakcija dobiva od konzulata. Tudi v teh listih je mnogo planinskega gradiva.

T. O.

NOS MONTAGNES — UNSERE BERGE — LE NOSTRE VETTE — NOSSAS MUNTAGNAS 1965. Glasilo CSFA (Club Suisse de Femmes des Alpinistes) izhaja v Zürichu že 44. leto. Junjsko številko je posvetilo »Letu Alp« in prineslo na naslovni strani tisto znano Whymperjevo risbo Matterhorna z Riffelalpa, ki se je človek ne more nagledati, spremlja jo pa članek o Whymperju in članek o ženah — pionirkah alpinizma. Zanimivosti iz zgodovine alpinizma prinaša tudi članek »1965: Leto Alp«.

T. O.

RONALD W. CLARK, »ALS DAS SEIL RISS« 1965. Znana založba Orell-Füssli v Zürichu je izdala za 100-letnico Matterhorna to angleško delo. Pravijo, da je to najnovejša literatura o tej gori, nova kritična ocena izjav, pisem in poročil o tragediji iz l. 1865 na Matterhornu, pisana s pravo angleško fairnessom in objektivnostjo, pa tudi s smislom za življenje in za dramatično napetost.

T. O.

DER BERGSTEIGER (Berge und Heimat, Wandern, Klettern, Skilaufen), 1965, 4, 5, 6. Glasilo ÖAV ostaja pri opremi, vsebinski in tehnični redakciji prejšnjih let. V pričujočih treh številkah je izšlo nekaj pomembnih člankov: Grötzbachov o Afganistanu in Hindu-kušu, Bonattijev o Grand Pilier d'Angle, dr. Mortona o Hallstattu, Vanisov o severni steni Aletschhorna, G. O. Dyhrenfurthov o

Himalaji 1964, Knollov o neznani Koroški, deželi 40 jezer, Thomaserjev o Kavkazu 1964 in Gustava Renkerja »Bivak« (Freilager), ki prinaša zanimive drobtine o Kugyju in njegovih trentarskih vodnikih. Značilna za vsebino Bergsteigerja je pokrajinska pestrost, revija načrtno opozarja bralce na širno nemško govoreče alpsko področje. V zadnjih letih prinaša tudi barvno prilogo in objavlja tudi poezijo.

T. O.

ÖSTERREICHISCHER ALPENZEITUNG, 1965, 1—4. Glasilo ÖAC (Österreichischer Alpenclub) izhaja 83. leto in spada med najstarejša planinska glasila in najstarejše revije v Evropi sploh. V pričujočih zvezkih je člani ÖAC, izbrane po zelo strogih kriterijih, informiral o planinstvu v Kaliforniji dr. Richard Hechtel, ki zadnja leta biva v Redwood City. Tehtna je razprava univ. prof. dr. Josefa Schintlmeistera iz Dresdena o Kavkazu 1931 do 1963. Alpiniste bo verjetno bodla v oči izjava, da so težavnosti v Užbi vselej preširjale, medtem ko je prečenje Bezenigija težje od Eigerja. Schintlmeister je l. 1931 plezal v Kavkazu z Vörgom in Poppingerjem. Eggerth iz Salzburga popisuje še ekspedicijo na Diran (Minapim Peak), ekspedicijam v visokogorje tujih kontinentov pa je v vseh številkah posvečena še posebna rubrika »O gorah po svetu«. Obširna in dobro urejena je tudi rubrika o planinski literaturi. Glavni in odgovorni urednik je Sepp Walcher, dober poznavalec in ljubitelj naših gora.

T. O.

Med nemškimi revijami, ki prihajajo v redakcijo PV, omenimo še: *Der Naturfreund* 1965, ki izhaja 58. leto in je glasilo socialistične organizacije za oddih in šport; *Mitteilungen des ÖAV*, bilten, kakršnega izdajajo nekaj let tudi Švicarji, med tem ko avstrijski že 20 let vsak mesec obvešča številno članstvo o tekočih društvenih zadevah, prinaša pa tudi uvodnik in še kak članek, na koncu pa opozarja tudi na planinske publikacije; *Mitteilungen des Deutschen Alpenvereins*, 1965, ki izhaja 17. leto v Münchenu in je zdaj obvezno za vse člane DAV. *Deutscher Alpenverein*, Sektion Frankfurt a. M., izhaja šestkrat na leto že 36. leto; *Österreichische Alpenzeitung* je štirinajstdnevnik, ki izhaja v obliki časnika in pospešuje potovanje, zimski šport in turizem, njena vsebina pa je večji del planinska; *Der Bergkamerad* 1964, 1965 je revija, ki jo izdaja planinska založba Rudolf Rother v Münchenu, sama tudi tiska in razširja. Izhaja na 14 dni že 26. leto. Značilne za revijo so pogoste uredniške krize. Zadnji urednik Muffat jo je vodil komaj dobro leto.

Te in še mnoge druge planinske publikacije kažejo, kakšen pomen prisojajo v sosednih alpskih deželah planinskemu tisku in njegovim propagandnim in vzgojnim nalogam.

T. O.

LLIBOUTRY LOUIS je napisal knjigo »Traité de Glaciologie«. Prvi zvezek obravnava snežno hidrologijo. Izšel je v založbi Mason v Parizu na 428 straneh, ima 180 risb in 36 podob. Avtor je imel na razpolago bogato biblioteko in dokumentacijo glaciološkega laboratorija univerze v Grenoblu. Uvodno poglavje seznanja bralca z zgodovino glaciologije, nato obravnava knjiga fiziko ledu, njegove mehanske lastnosti, plastičnost in deformacijo, petrografijo ledu, kristalizacijo in rekristalizacijo, morski led in led v sladkih vodah, hidrometeorologijo, kondenzacije v zraku, slano, ivje, sneg, točo, sodro itd., metamorfoze snega, vpliv vetra, kopanje, zmrzovanje snega; mehaniko snega, spremembe snežne površine, kohezijo, drsenje, plazitev; boj s plazovi, zamete; poledenitev; umetni sneg, iglu; termična vprašanja atmosfere in nad snežno plastjo, sevanje, kopnenje na ledenikih; in na koncu teče še beseda o meritvah temperatur in gibanj snega in ledu. V knjigi je prva sinteza rezultatov, ki so bili poseženi v mednarodnem geofizikalnem letu 1957. V drugi knjigi, ki je že na poti, bo avtor obravnaval predvsem ledenike in klimo.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

MEDNARODNO ŠOLO SODOBNEGA PLEZANJA so odprli v Leysin pri Aigle in jo bo vodil ameriški as svetovnega imena John Harlin. V učnem programu je plezanje v kopni skali, ledu, snegu, kombinirano in visokogorsko smučanje. V šoli pa bodo poučevali tudi jezike, meteorologijo, geologijo, biologijo in reševanje. Harlin bo zbral predavatelje iz raznih narodov z namenom, da bi šola izkoristila najboljše moči svetovnega alpinizma. Vsekakor zanimiva integracija na področju alpinistične izobrazbe in gotovo v duhu mednarodnih zvez na vseh področjih!

BONATTI skrbi za to, da mu njegova zvezda nikdar ne mrli, vedno močnejše se sveti na svetovnem plezalskem firnamentu. L. 1965 je 35 let staremu silaku prineslo v dnevih od 18. do 22. februarja doslej nesluteno slavo. Njegovo ime je stalo na prvi strani svetovnih časopisov, »publicity« pa taka, kakršne zlepa kak športnik ne doživi. Že l. 1928 sta skušala premagati 1200 m visoko steno švicarska vodnika Kaspar Mooser in Victor Imboden iz Täscha. Prišla sta do 450 m višine v steni in obrnila, nekako v višini tretjega Bonattije-

vega bivaka, torej ni bila tako majhna reč. Bonatti je bil v steni en teden pred uspelim vzponom, spremljala sta ga Gigi Panei in Alberto Tassotti. Prišli so vsi trije do drugega Bonattijevega bivaka in so se morali zaradi slabega vremena vrniti. 14. februarja so bili vsi trije pod steno.

Štiri dni nato, 18. februarja, so spet štartali vsi trije, z njimi še popularni, priletni Guido Tonella iz Zermatta. Z žičnico so se peljali na Schwarzsee, s smučmi prišli do konca lifta Hörnli, nato pa peš po letni poti k hotelu Belvedere. Tu so ostali Bonattijevi spremljevalci, Bonatti pa je odšel sam preko Matterhornskega ledenika, sam premagal vzhodni ledeniški prag, prečil ledenik proti zahodu mimo vstopa v smer Franza in Tonijsa Schmid, se povzpел proti steni in prvič bivakiral malo pod vznožjem prave stene. 19. febr. je začel s plezanjem. Že takoj v začetku ga je čakala snežna vesina z naklonino 55°, nato kombiniran odstavek, še bolj strm. Zmagoval ga je zelo počasi, saj se ni spuščal v pravo samohodstvo. Poslužil se je zanimive tehnike, plezal je namreč s fiktivnim soplezalcem, to se pravi, varoval se je tako, kakor če bi imel soplezalca. To je bilo komplicirano in zamudno. V vsakem raztežaju je zabijal kline, po 40 m pa se je ob vrvi spustil na začetek raztežaja, nato pa spet »gor grede« vse kline pobral, varovan seveda na klinu, s katerega se je po vrvi spustil. 300 m nad vznožjem stene je drugič bivakiral. 20. febr. je Bonatti z isto tehniko zmogel le 150 m stene. Skala je tu strma, prepadna in krušljiva. 21. febr. je dosegel gornji rob zelo strmega srednjega dela stene in tu prebil četrto noč. 22. febr. je stopil na Zmuttski greben 250 m pod vrhom in po grebenu prišel na vrh Matterhorna ob 15. uri. Sestopil je po Lionskem grebenu. V višini 3900 m nekaj nad kočo Luigijsa Amedéja je moral bivakirati peto noč. Šele 23. februarja je končno prispel v Breuil.

Izjavil je, da je bilo prvo težko mesto pred drugim bivakom, imenoval ga je »angelska traverza«. Drugo ključno mesto pa je bil previs pod četrtnim bivakom. Bonatti imenuje turo kot »svojo najtežjo«, težave so bile »ogromne«, stena da je »strašna«. Tako on, tako agenture, ki so mu sledile. Direttissima pa to ni. Če bo nekoč od četrtega bivaka narejena direktno na vrh, bo to Bonattijeva smer, nikakor pa ne direttissima, saj sta brata Schmid izstopila v vpadnici vrha in to od višine Bonattijevega četrtega bivaka. V gornji tretjini je direttissima torej že narejena, v spodnjih dveh tretjinah pa bi morala potekati nekako v sredi med smerjo Schmid in smerjo Bonatti. Če tu seve velja geometrija! Če primerjamo spodnji dve tretjini v smeri Schmid in v smeri Bonatti, je že na oko vsaj prva tretjina Bonattijeve v težjem terenu.

Vsekakor je Bonatti naredil spet nekaj »nadčloveškega«, četudi se bodo našli ponavljalci, ki bodo njegovo smer zmogli v poldrugem dnevu ali pa še prej.

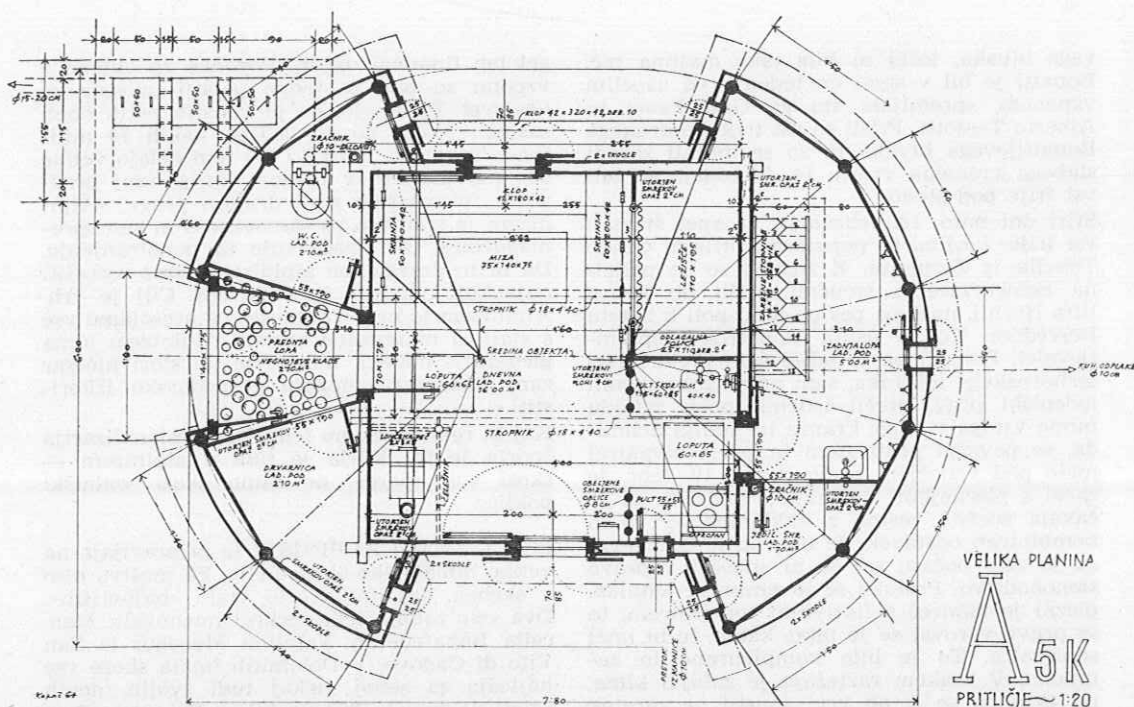
Bonatti je v Italiji in drugod znan, da svoje podvige zna dobro prodati. Tudi tu je dose-

gel lep finančni uspeh. Pogodbe za objave o vzponu so bile že tedne poprej urejene za ves svet. Računajo, da je v tistih petih dneh zaslužil 30 000 do 50 000 DM, kakih 10 milijonov dinarjev. Tisti, ki pri tem delajo velike oči, naj prebero v njegovi knjigi vsaj predgovor, v katerem med drugim pravi: »Alpinizem je sredstvo za samovzgojo in samopremagovanje, za očiščevanje in ponotranjenje. Da bi to dosegel, se alpinist ne sme ustrašiti največjih naporov in odpovedi. Cilj je vrh. Alpinizem je brez vrednosti, če presojamo vse s stališča materialne koristi. Alpinizem nima gledalcev, nobena industrija ne stori ničesar zanj. Njega ni mogoče gospodarsko izkoristiti.«

Kaj bi rekli k vsemu temu? Profesionalizacija športa je tu. Vdrla je tudi v alpinizem — skozi vse »pore«, ne samo skozi vodniški poklic.

ITALIJANSKI ALPINISTI se pripravljajo na veliko himalajsko ekspedicijo. Za moštvo niso v skrbeh, saj imajo celo vrsto »najboljših«. Dva smo zadnja leta večkrat imenovali: Marcella Bonafede in Natalina Menegus iz San Vito di Cadove. V Dolomitih imata skoro vse najtežje za seboj, nekaj tudi svojih, novih smeri. Pozimi l. 1963 sta bila z Robertom Sorgatom in Ignazijem Piussijem v severni steni Eigerja. Ignazio Piussi, znanec naših alpinistov, saj je iz bližnjega Trbiža doma, član akademskega CAJ, bi bil gotovo med prvimi kandidati za Himalajo, pa je težko obolen na žlezi ščitnice, izgubil 30 kg na teži in leži v videmski bolnišnici. L. 1963 je v osmih dneh kot prvi pozimi preplezal severozapadno steno Civette, sicer pa smo njegovo plezalsko pot vedno zasledovali. Roberto Sorgato, 29-letni študent, je plezalec izrednih kvalit. Prvi je pozimi preplezal severno zapadno steno Cima Su Alto, za seboj ima prvo ponovitev zimskega vzpona preko severnozapadne stene Civette, Walker itd. Težje mu gre pri študiju, zato njegova udeležba v Himalaji še visi. 29-letni akademik Giorgio Redaelli je že deset let v italijanski plezalski eliti. Prvi je zmogel direktno smer v jugozapadni steni Torre Trieste, prvi ponovil Bonattijev steber v Druju. L. 1964 je postal gorski vodnik, na kar so ga izključili iz CAAJ, češ da tako terja statut CAAJ. Ali je to prav ali ne, o tem teko hude debate, češ ali Cassin ne živi od alpinizma in to celo zelo dobro, saj prodaja alpinistične rekvizite! Pa Maestri in drugi, cela vrsta. Stari predpisi o amaterstvu najbrž ne bodo mogli več zdržati. To pravi tudi Maurice Herzog, francoski državni komisar za mladino in šport. Samo bogati mladi ljudje se še lahko posvečajo vrhunskemu športu, socialno šibkejši pa nujno pridejo v zagato zaradi 50 let starih predpisov, ki so se preživeli, oziroma, življenje in razmere so se tako spremenile, da so postali nesmiselni, neživljenjski.

LAŽNIVI KLJUKEC je, kakor smo pred leti že pisali, razsajal s svojimi izmišljotinami večkrat tudi v alpinizmu. O tem je zbral pre-

Velikoplaninska weekend hišica (tloris) po načrtu arh. Vlasta Kopača (gl. tudi str. 517 in 518)

cej imenitnih anekdot Walter Schmidkunz (umrl 1962), imenitnih zato, ker je danes že težko ugotoviti, koliko je navadne goljufije in laži, kolikor pa pomot in zmot v dobri veri ali zaradi prevelikega navdušenja, ki od človeka zmerom terja »visok davek«. Tako je stotnik A. J. Lawson na Novi Gvineji odkril 10 757 m visoko goro, ki jo je imenoval, najbrž napet od klasične izobrazbe prav toliko kolikor od slavoheleja, Mt. Hercules. Od l. 1875 do l. 1922 je šla njegova legenda iz revije v revijo, dokler je ni vrgel »na odpad« Alpine Journal. L. 1904 je Miss Annie Peck za vsako ceno hotela imeti ženski višinski rekord in je odkrila — Huascaran, ki pa v resnici meri 6768 m. Kakor Lawson je tudi ona napisala knjigo o vzponu na ta izmišljeni osemstisočak. Na mino pa je naletela prej kot Lawson. Amerikanka Fanny Workmann je na svoje stroške organizirala ekspedicijo pariške akademije, ki je znižala Huascaran za približno 1500 m.

Tudi nedavna preteklost je rodila Kljukce ali Münchhausne. 15. sept. 1947 naj bi bil severno steno Matterhorna preplezal Gino Gandolfo v družbi zermattskega vodnika Julija Binerja. Za italijanski tisk bomba kot nalašč, Italijani jo radi plasirajo in to tudi znajo narediti tako, da se dobro sliši. Nase del je celo dobro informirani milanski »Lo Scarpone« (kdor urednika tega lista pozna, bi skoraj ne verjel!) in prisodil Gandolfu, da so ga celo Švicarji triumfalno sprejeli na nekem predavanju v Sittenu. Tu v Sittenu pa niso o Gandolfu ničesar vedeli, pa tudi med mno-

gimi Binerji v Zermattu niso mogli najti Julija. Tudi Schönbühlhütte in v Hörnlihütte niso o tem podvigu ničesar vedeli. Zermattski kronist, v našem listu prejšnja leta večkrat omenjeni Fritz v. Tscharnner, je nato zapisal z biblično prispodobno, da bi lažje šla v Zermattu kamela skozi šivankino uho kakor pa plezalska naveza skozi severno steno Matterhorna — neopažena. »Lo Scarpone« je molčal. Kaj pa naj bi bil končno odgovoril? Požreti je treba grenko slino in se »narediti Angleža«. L. 1951. je z Matterhornovo severno steno javnost potegnil za nos tudi neki Josph Brunner, švicarski študent. Izposodil pa si je samega Hermanna Buhla, da bi ja držalo. Buhl mu tega ni zameril, bil je prevelika dobričina, pritrditi pa seveda ni mogel.

SMUČARSKI TEČAJI imajo danes s svojih programih predvsem vaje na izgajenem in poglajenem vežbališču, s katerimi naj bi se tečajnik čimprej usposobil za to, da bi se z večjo ali manjšo srečo spuščal po standardnih progah. CIL, znani dr. Luther, smučarski veterani — publicist, ki je l. 1911 izdal knjigo »Moderner Wintersport«, je pred kratkim z zadoščenjem sprejel na znanje novost v novem nemškem smučarskem učbeniku, ki ga je izdala bavarska športna akademija l. 1964. Učbenik terja, da mora biti osnova smučarskega pouka smuški korak in prirodni tek. Isto je terjal že l. 1911 Luther, ki je svoje tečaje vedno začel z — izletom, s smučarskim sprehodom, na katerem so tečajniki dosegli vedno najboljše začetne uspehe. Smučar —

baby se mora najprej navaditi hoje kakor otrok, ne pa da takoj začne z — dričanjem. Dober smuški korak s svojim ritmom ni podlaga samo za vzpon, marveč tudi za spust, pravi H. v. Zallinger v svojem učbeniku iz l. 1931.

Isto pravijo tudi moderni švicarski smučarski učitelji, na čelu njim Marzel Meier. Ta pri vsaki smučarski lekciji planira in izvede tudi sprehod skozi gozd. Obstaja akcija, da bi vse velike smučarske šole uvedle turno smučanje in smuški tek, torej stran od »brega idiotov« ali bolje idiotskega brega. — To bo seveda težko speljati, prizadevanje pa je več kot značilno in potrjuje, da je moderno, sodobno smučanje že začutilo zagato, v katero so ga spravili lifti vseh vrst.

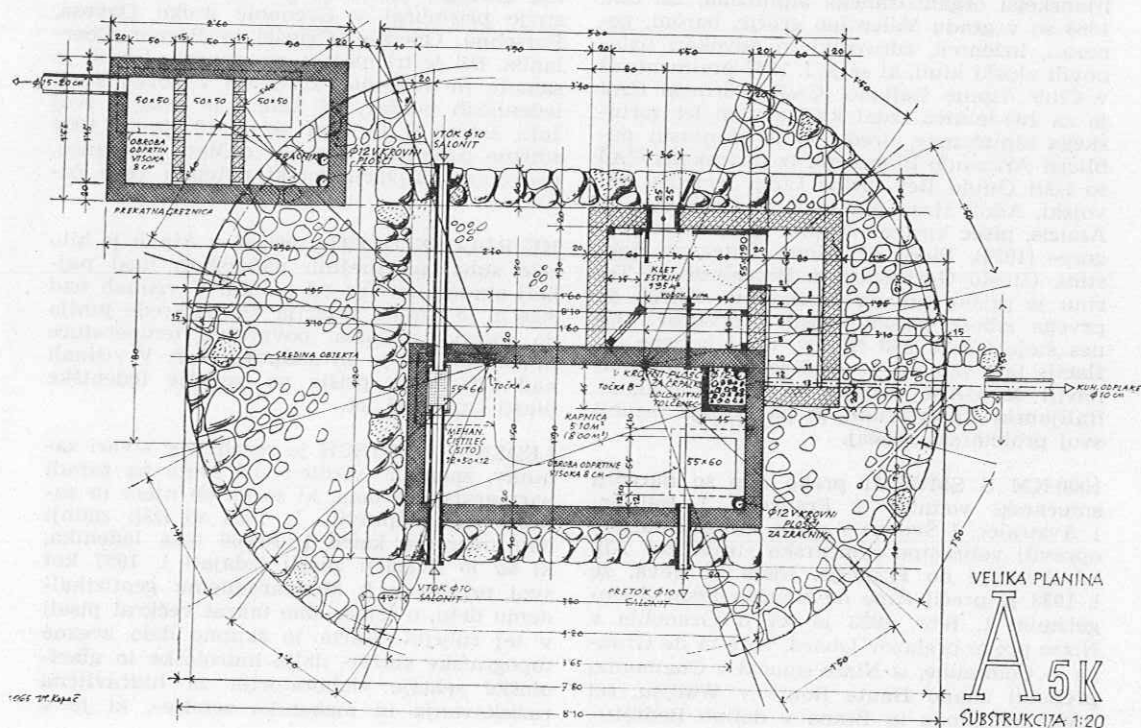
ZAPORA NA SMUŠKIH PROGAH v razvitih turističnih deželah je postala pravni problem. Posebno primer znanega smučarja Williija Bognerja je razpihal žolčne debate o odgovornosti varnostne službe na pistah in vodnikov. Če varnostna služba progo zapre, to še ne pomeni pravega varstva in jamstva. Nespametni smučarji kljub temu lahko gredo na progo, ni jim mogoče preprečiti. Če pa se potem zgodi nesreča, je tisti smučar, ki jo povzroči, kazensko odgovoren in kazniv, ne glede na civilno pravno odgovornost. Četudi bi npr. tečajniki prostovoljno šli na progo, je to po kazenskem pravu irelevantno, odgovoren je kljub privolitvi učencev zadolženi vod-

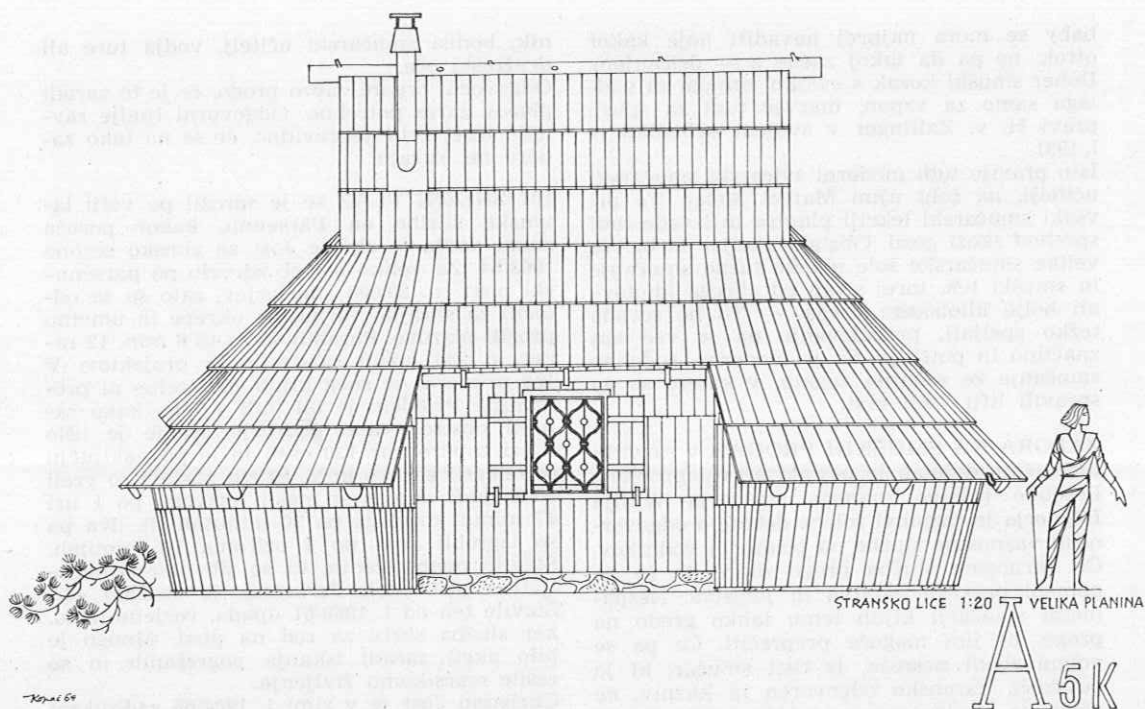
nik, bodisi smučarski učitelj, vodja ture ali družinski oče.

Odgovorni organi zapro progo, če je to zaradi plazov zares potrebno. Odgovorni ljudje ravnaajo torej zelo neprevidno, če se na tako zaporo ne ozirajo.

101 SNEŽNI PLAZ se je sprožil po volji lavinske službe na Parsennu, kakor poroča znani vodja te službe Jost za zimsko sezono 1963/64. Za veliko noč je zdrvelo po parsennski pisti ca. 20 000 smučarjev, zato so se odločili za skrajne varnostne ukrepe in umetno prožili plazove. Porabili so za to 6 min, 12 raketa in 236 lažjih razstrelivnih projektov. V 153 primerih se sneg kljub »odstrelu« ni premaknil. Problem je bil tudi v tem, kako zapreti obstreljevano področje. Nekje je ušlo skozi zaporo kar 120 oseb in le po naključju so odnesli zdravo kožo. Štirje plazovi so vzeli štiri ljudi. Enega so našli mrtvega po 1 uri 47 minut, drugega pa 30 minutah (!), dva pa so izgubili živa po 4 oziroma 10 minutah. Število ponesrečenih, ki so jih morali odpeljati s pist okoli Parsenna, je znašalo 462. Število teh od l. 1960/61 upada, verjetno zato, ker služba skrbi za red na pisti. Mnogo je bilo akcij zaradi iskanja pogrešanih in so rešile marsikomu življenje.

Christian Jost je v zimi l. 1964/65 zadnjikrat opravljal službo šefa na Parsennu. Izročil jo je v roke Hansa Tinnerja, kapetana alpinske vojske. Jost je imel čin nadporočnika in je služil na Parsennu 40 let.

TORINO, znano italijansko mesto, se rado ponaša z vzdevkom »alpsko mesto«, ker je pač v območju Alp in ker je tu tekla zibelka italijanskega organiziranega alpinizma. 23. okt. 1863 so v gradu Valentino grofje, baroni, generali, inženirji, zdravniki in advokati ustanovili alpski klub, ki se je l. 1867 preimenoval v Club Alpino Italiano (CAI). Torinski CAI je za 100-letnico izdal knjigo »100 let torinskega alpinizma«, uredil jo je planinski publicist Armando Biancardi. Iz torinskega CAI so izšli Guido Rey, princ Luigi Amedeo Savojski, Adolf Hess, planinski pisatelj, Ugo de Amicis, pisec knjige »Majhni ljudje in velike gore« (1924), Piero Ghiglione, Pater de Agostini, Giusto Gervasutti in Boccalatte. V Torinu je prišlo tudi do ustanovitve CAAJ, do prvega izbora najodličnejših alpinistov. Danes šteje CAAJ 350 članov, torej nobene inflacije tega odličja. L. 1946 so v Torinu ustanovili še GAM (Gruppo Amici Montagna), italijanski Naturfreund, ki pa je baje izgubil svoj proletarski značaj.

1000 KM S SMUČMI preko Alp so naredili smučarski vodniki (2 Francoza, 1 Italijan, 1 Avstalec, 1 Švicar) v petih tednih in s tem opravili veličastno smučarsko »traverzo« Alp od Avstrije do Francije. Ideja ni nova, že l. 1933 je prečil Alpe na smučeh Leon Zwingelstein: 1. febr. 1933 je šel iz Grenobla v Nizzo preko prelazov Izoard, Vars in de Grange — Commune, iz Nizze smučal v Chamonix, prehodil znano Haute Route v Wallisu, šel preko Simplona in Binna v dolino Bedretto,

preko Olivone v Rheinwaldhorn, Splügen, St. Moritz, Silvretto, Galtür in Paznaun v Avstriji. Ker še ni bil zadovoljen s tem, je »veliki Zwing«, kakor so ga imenovali, iz Avstrije prislučal v Grenoble preko Davosa, Parsenna, Oberalp, Grinsel in Berner Oberlanda. Bil je tri mesece na smučeh. Ljubil je samoto in svobodno življenje v gorah sredi ledeniških puščav, na katere je posajal svoj žolti šotor. 37 let star se je 13. julija 1934 smrtno ponesrečil na Pic d'Olan v Oisansu, nedvomno največji gorski potepuh vseh časov.

HIDROLOŠKO LETO 1963/64 v Alpah je bilo zelo suho, po snežnih padavinah med najbolj skromnimi vse od l. 1864. V višinah nad 3000 m je trajala ablacija vse od srede junija do začetka avgusta, povpreček temperature in sončnih dni je bil nadpovprečen. V višinah nad 2700 m so prišle na površje ledeniške plasti izpred 25 let.

LEDENIK ALETSCHE je zaradi več stvari zanimiv, znan in »vodilen« na svetu pa zaradi kartografskega dela, ki so ga ob njem in zaradi njega napravili. L. 1964 so izšli zadnji listi imenitne karte 1:10 000 tega ledenika, ki so jo Švicarji začeli izdajati l. 1957 kot svoj prispevek k Mednarodnemu geofizikalnemu delu, o čemer smo takrat večkrat pisali v tej rubriki. Karta je skupno delo zvezne topografske službe, dalje hidrološke in glaciološke sekcije »laboratorija za hidravlična raziskovanja in mehaniko zemlje«, ki je v

sestavu zvezne politehnične šole. Sodelovali pa so še: državni sklad za znanstveno raziskovanje, komisija za ledenike, znanstvena postaja na Jungfrauochu, železniška družba Wengeralp — Jungfrau in še kakih 40 članov CAS (Kako poučno za nas, ta koordinacija in teamsko delo pri eni sami karti za en sam ledenik!)

Karta je delana v enajstih barvah in podaja natančno podobo širne ledeniške pokrajine v srcu Alp z namenom, da bi ocenila tudi volumetrične inace na ledeniku. Pri tem so se »okoristile« seveda še druge znanosti. Karta predstavlja ca. 200 km² in obsega bazen Massa do višine 800 m. 138 km² od teh je pokritih z ledom. Ledenik Aletsch so izbrali zato, ker je največji v Alpah, saj po horizontali meri 23,5 km dolžine, se začne v višini 3475 m in liže s svojim jezikom groh v višini 1500 m. Že dolgo časa ga opazujejo. Vedo, da je pri Concordi debel 800 m, niže doli še 500 m. V nižjih legah dosega brzino 200 m na leto, torej 55 cm na dan. Njegov metabolizem je že več desetletij deficitaren (po naše bi se to reklo, da ne raste, ampak »hujša« in »leze skupaj«), čeprav dobiva letno 4 do 6 m nove snežne hrane v višavah Jungfraue. Pri končnem jeziku ga je vsako leto 15 m manj, totalni deficit, skupni vpadek pa znaša 2300 milijonov m³, po 16,5 m je to povprečno znašalo pri debelini ledenika od zime 1926/27 do zime 1957.

Višine na ledeniku so bile izmerjene vse aero-fotogrametrično, izohipse so bile tako omogočene na 10 m, celo na 5 m. Mikrolief je bil posnet z največjo natančnostjo. Razpoke in ledeniški potoki, ledeniški lonci (morda bolj vodnjaki), grmade, ki nastajajo zaradi ledeniških plazov iz serakov se zelo jasno razločijo kakor tudi površine živega ledu, (led, ki se premika), mrtvega, nepremičnega ledu in snežni pasovi. Označene so zelo dobro tudi ledeniške groblje in celo peščeni drobiri, ki sem in tja pokriva ledenik.

Novodobna raziskovanja ledenika Aletsch so odkrila v njem debela in korenine zagozdene v pečine. S pomočjo radioaktivnih meritev (C¹⁴) sta Öschger in Röthlisberger ugotovila starost tega lesa, znaša 700 do 800 let. Okoli l. 1100—1200 n. e. je torej rastel gozd tam, kjer je danes ledenik na umiku. Napredovanje ledu je torej onemogočalo rast gozda. Svoj maksimum je dosegel od l. 1600 do l. 1850. Sodijo, da sta se ledenika Rhône in Grindelwald okoli l. 1600 skoro zalivala z Aletschem. Karta 1:10 000 ponazarja tudi te stadije.

Naj ob beležki za to karto omenimo še, da je v zimskem semestru 1964/65 imel svoje poslovno predavanje na tehnični visoki šoli v Zürichu Eduard Imhof »Kartografija večraj, danes, jutri«. 70-letni švicarski kartograf je pri tem posegel vse do zemljevidov Leonarda de Vincija in končal pri sodobni švicarski karti, ki jo odlikujeta preprostost in jasnost in ki je nedvomno najboljša na svetu. Imhof ima pri tem velik delež zaslug.

MAMUTSKI SMUČARSKI KONGRES se je l. 1965 vršil v Badgasteinu. Udeležilo se ga je 22 narodov s 500 zastopniki. Strokovni poročevalci govorijo o osiromašenju smučarstva, odkar se boji znoja pri vzponu. Temu osiromašenju pa niso podlegli Nordijci. Na kongresu so hoteli nekaj novosti v vožnji pokazati Francozi in Avstrijci, veliko priznanja pa so poželi italijanski mladinci s svojim prirodnim stilom. Japonci so posneli Avstrijce tako, da ni bilo nobenega razločka več. Kanadčani so posneli Francoze, Američani pa se drže švicarske šole, ki se ozira bolj na povprečno sposobne in nedeljske smučarje. Nemci so prikazali posebne metode za smučarje invalide in baje uspeli. Na kongresu je bilo seveda veliko referatov, predvsem pa se je Badgastein izkazal kot zimovišče svetovnega formata. 8. mednarodni smučarski kongres se bo vršil v Aspěnu v Coloradu.

LEDENIKI NA ALASKI so v 18. st. in v drugi polovici 19. stoletja prav tako napredovali kakor v Alpah. To je odkril Th. D. Hamilton, geolog univerze v Wisconsinu, obenem pa po morenah in z merilnimi metodami ugotovil, da v zadnjih 50 letih ledeniki usihajo kakor povsod po svetu.

Veliki ledeniki so tudi na Meighen Islandu v severozapadni Kanadi, ki meji na Severno ledeno morje. Meighen Island je kanadsko področje z najnižjimi količinami padavin, ena desetina površine je pokrita z ledom debeline do 150 m. Tudi tu led usiha v takem tempu, da ga, če bo šlo tako naprej, v 100 letih ne bo več.

Pastirski stan na Vel. planini

Foto Vl. Kopač

Tudi skandinavski ledeniki Svartisen se umikajo. Svartisen leže za Holandskim fjordom na robu polarnega kroga. Opazujejo jih od l. 1894, ko so obsegali 868 km² in s svojimi jeziki segali v celo vrsto dolin. Na umiku so zapustili vrsto ledeniških jezer. 15 % umika gre na 20. stoletje. V zadnjem času jih je raziskoval angleški glaciolog Teakstone.

GRADNJO NOVIH PLANINSKIH KOČ bi morala danes investitor in arhitekt še bolj premisliti kot včasih. Prvič ima današnji človek drugačne pojme o »strehi nad glavo« kot pred nekaj desetletji, ko je nastalo največ koč. Drugič pa je treba misliti na dozidave in adaptacije in zato ne bi bilo odveč, če bi na gradnjo planinskih koč študijsko mislila tudi mladina, ki bo prevzela planinsko dediščino. Ali je naša gradbena tehnika kdaj pomislila, da bo Slovenija po vojni zgradila 100 koč? In če je, ali ne bi bilo prav, če bi bil gradbeni problem planinskih objektov tema za teamsko delo? Gradnja planinskega objekta terja od projektanta — kaj šele od študentov, ki se pripravljajo na življenjske naloge — cel roj hvaležnih manjših nalog v okviru celote: kako spraviti pod streho prehodnega gosta in prenočevalca obenem z njegovo opremo (garde-robo?), kako ga prehraniti, kako omogočiti elektriko za razsvetljavo in gospodinjske stroje, kurjavo, vodo, kako opraviti z odpadno vodo in odpadki, kako organsko kočo vkomp-nirati v pokrajino — in še to in ono.

Münchenski politehnikum, največja visoka tehniška šola v Zapadni Nemčiji, je lani izdelala idealen projekt planinske koč kot izdelek teamskega dela in ga razstavila. Za naše potrebe in pojme je to velika koč, saj znaša kapaciteta 200 prehodnih in 160 prenočevalcev, s centralno kurjavo, toplo in mrzlo vodo, komfortnimi sobami, lastno hidrocentralo (vir ledenik) in tolilikimi stroji, da je treba čim manj strežnega osebja za gospodinjstvo in transport blaga. Koča naj bi obratovala tri mesece poleti in tri pozimi, postavljena je v pokrajino Hennebergerspitz, tako da so morali študentje misliti tudi na varstvo narave in nje kulturno oblikovanje. Šola ni delala na terenu, ampak se je glede mnogih podatkov zanesla na planinsko sekcijo Schwaben DAV, lokacijo pa so določili s pomočjo povečane karte in fotografij. Pri načrtu so sodelovali študentje visokih gradenj, kurjave, plinske tehnike, hidrotehnike, elektrotehnike in strojništva. Naredili so štiri rešitve. Prva, navadna koč, sestoji iz višje gostinske stavbe in priključenega nizkega gospodarskega poslopja. Oboje veže ista veža, delovna soba oskrbnika je priključena kuhinji, a tako, da je iz nje možen pregled nad obojim. Gost mora iz veže v gostinski prostor, prenočevalec pa v garderobo, kjer odloži čevlje in športne rekvizite. Koča ima dva gostinska prostora, posebno sobo za personal, zimsko sobo za 12 oseb, v kleti je shramba, pralnica in pokrit prostor za tovarno žičnico. Sobe so vse dvoposteljne z instalacijo, vsako nadstropje ima kopalnico in sanitarije, personal ima prostore

v pritličju. Kurjava je centralna na mazut, z avtomatično regulacijo in avtomatično izpraznitvijo. Vgrajena je s tankom vred v kleti pod spalnico. Gostinski prostor ima klimatsko napravo, odpiranje oken, ki razburja goste, odpade. Koča je postavljena tako, da je preskrba z vodo čim lažja, tudi pozimi priteka 60 l na sekundo. Hidrocentrala je urejena tako, da dela tudi, če bi nastopil izreden mraz, vsi motorji so opremljeni z vsemi napravami za dušenje hrupa. Poskrbljeno je tudi za akumulacijo vode, pri čemer so se še prav posebno potrudili za prilagoditev okolici. Odpadna voda gre skozi čistilne naprave in to preko mehanične in biološke stopnje. Koča ima svojo žičnico, določen je prostor za vlečnico za 300 oseb. Koča je torej avtarkično podjetje in zato je načrt terjal veliko premisleka pri tehničnem prednačrtovanju. Stroške je šola namenoma pustila ob strani.

Po izvršenem načrtu so vsi sodelujoči odšli ob semestralni ekskurziji na mesto, kjer naj bi stala koč. Tu so bili navzoči vsi docenti in drugi strokovnjaki, med drugim tudi znan oskrbnik, ki je po svoje rešil vprašanje opozicije, ki je trdila, da je preskrba z vodo pomanjkljiva. Dejal je, da to ne drži, saj se planinci, ki radi dolgo spijo, ne umivajo vsi naenkrat, tisti pa, ki radi zgodaj vstajajo, se pa ponavadi umivajo z roso in znojem.

Prispevek k bibliografiji o naših gorah

Bilten, ki ga podružnica C. A. I. v Gorici izdaja od 1922. pa do 1928. leta spočetka pod naslovom »Comunicato bimestrale« nato kot »Bolletino mensile« (od tretje številke 1925. dalje), je prinesel na svojih straneh obilico gradiva o gorah severne Primorske (Trnovski gozd, predgorje in Julijske Alpe). Bil je glasilo podružnice ne pa planinske revije krajevnega obsega in kot piše prva številka, je bil namenjen »boljšemu povezovanju med člani naše sekcije CAI«. Pretežni del vsebine je bil posvečen življenju društva, predvsem pa skromnim opisom planinskih in alpinističnih tur, ki so jih opravili društveniki na skupinskih izletih ali pa posamezniki. Mnogi od teh prispevkov so presegli namene publikacije ter so zrastle v solidne planinske članke, katerih izbor je v naslednjem podan. Izbor je omejen le na opise izletov v naše gore, čeprav v biltenu ne manjka opisov italijanskih Alp in drugih gorstev v svetu. Če sledimo tem opisom, potem lahko ugotovimo, da je bilo planinsko nagnjenje goriških Italijanov pred štirimi desetletji enako porazdeljeno na Tr-

novski gozd, predgorje in na Julijske Alpe same, seveda vse tostran takrat obstoječe državne meje.

Prva številka »Comunicata« je izšla 1. aprila 1922. leta kot dvomesečnik, medtem ko je prva številka drugega letnika bila že mesečnik. »Planinski Vestnik« je o tem glasilu prvič in edinkrat poročal 1925. leta (XXV, str. 215 do 216), ga s par besedami predstavil, omenil je korektno pisanje in grajal pisavo imen naših gora.

Skupinski izleti članov podružnice so se v največji meri usmerjali na bližnje gore Trnovskega gozda ter na tolminsko-bohinjske gore. Že v četrti številki prvega letnika naletimo na širši popis ture na Veliki vrh (Kuk), Bogatin ter na Lepo špico (str. 5–6), omenimo nato opis izleta na Tolminski Migovec (Gita al monte Migouz 1885 m; II, št. 11, str. 6–7) ostalih manjših zapisov tur niti ne kaže omenjati spriču njih velikega števila. O krnski skupini govore naslednji sestavki: »Al Monte Nero e a Gligione Rosso« (Na Krn in Rdeči Rob; II, 1923, št. 13, str. 9–11), »Al Gran Monte di Ternova (Gruppo del Polouni 1767 metrov)« (Na Veliki vrh — Skupina Polovnika 1767 m; II, 1923, št. 12, str. 4–6), »Ciglion Rosso (1916 m) e valle Tolminca« (Rdeči Rob in dolina Tolminke) (III, 1924, št. 7, str. 1–2), članek »Traversata in sci del Monte Nero« (III, 1924, št. 4, str. 6–7) popisuje zimski vzpon na Krn. Problematike alpskega smučanja se loteva tudi članek G(iuseppa) Z(ollie) »L'altipiano del Mosis e la sua importanza per lo sciatore« (Planota Možica in njena važnost za smučarja; V, 1926, št. 3, str. 5–7). Sosed Možica je Kolba in njej je posvečen poseben članek »Monte Colba« (II, 1923, št. 12, str. 6–7).

Trnovski gozd in njene gore so doživele popise, v našem izboru postavimo na prvo mesto geografsko-geološko razpravo dr. Dina Crivellarija »La Selva di Ternova« (Trnovski gozd; V, 1926, št. 4 in 5, str. 3–7 in 3–4), manjšega pomena je anonimni prispevek »L'altipiano di Ternova« (Trnovska planota; II, 1923, št. 6, str. 2–3). Posebnih opisov so deležni Jančarija (III, 1924, št. 8, str. 2–3), Goljak (V, 1926, št. 7, str. 3–4), Veliki Rob (IV, 1925, št. 2, str. 9–10), Mala Gora (IV, 1925, št. 6–7, str. 1–2); VI, 1927, št. 4–6, str. 4–5), Poldanovec (II, 1923, št. 9, str. 4–5), Kucelj (II, 1923, št. 13, str. 11) in Stanji Rob (II, 1923, št. 13, str. 8). Nekateri člani obravnavajo problem smučarstva v Trnovskem gozdu, tako poseben članek o Lokvah (II, 1923, št. 12, str. 3–4), »La nuova Capanna Sciatori ai campi di Lazna« (IV, 1925, št. 2, str. 4–5) govori o postojanki goriških smučarjev na Lazni. Izven ožjega področja Trnovskega gozda omenimo članke »Altipiani di Voshia e Sebreglia« (IV, 1926, št. 12, str. 2–3), o Vojskem in Šebreljah, »Le cime piu alte dei nostri Altipiani« (VII, 1928, št. 1–3), str. 2–6) in prispevek o gorah med Sočo in Idrijo »Maria Zell (677 m) — Castelmonte (618 m)« (VII, 1928, št. 1–3, str. 6–8).

Med opisi Julijskih Alp je najobsežnejše G. Zollie popisovanje Kaninske skupine (II, 1923, št. 11 in 12, str. 2–5 in 2–3), omenimo tudi članek o Prestreljeniku in Pelcu (II, 1923, št. 14, str. 13–16). Mnogo je krajših zapisov na primer o Bavškem Grintavcu, Razorju, daljši je prispevek o Jalovcu (III, 1924, št. 4, str. 1–3). Velike pozornosti je bil deležen tudi Mangrt (II, 1923, št. 8, str. 1–2), zanimiv je popis zimskega vzpona (IV, 1925, št. 4, str. 1 do 3). O Triglavu je bilten prinesel tudi kratek historiat »Il Tricorno (schizzo storico)« (II, 1923, št. 15 in 16, str. 1–2 in 1–2, III, 1924, št. 2, str. 2–3) ter nekaj alpinističnih podvigov, na primer Fabia Schwarza »Un'ascensione al Tricorno (2863 m) per la parete Nord (I. italiana)« (III, 1924, št. 12, str. 1–3) ali pa »M. Tricorno (2863 m). Parete Ovest e Cresta Nord (Ia ascensione)« (III, 1924, št. 10, stran 2–4), omenimo še zimski vzpon »Salita invernale Tricorno 2863 m dalla Val Trenta. S. Ten. G. Bernardelli e Giovanni Zorc G. A. I. Sezione di Gorizia« (VI, 1927, št. 4–6, str. 1–4). Iz območja Julijcev omenimo še dva članka o Poncah, tako o Visoki Ponci (I, 1922, št. 4, str. 6–8) in izredno zanimivo pisanje »Il Venunza (2272 m)« (III, 1924, št. 10, str. 5–7). Ob tej priliki je še omeniti zapis slavlja ob otvoritvi planinske koče »Antonio Seppenhofer« na Kriških Podih (III, 1924, št. 11, str. 1–6) in nekoliko turistično potovanje, ki ga je napisal G. Zollia »Traversata Saga — Venzona« (II, 1923, str. 14, str. 17–18), pohod od Žage v dolini Soče do Pušje vesi v videmski pokrajini.

Zapadne Julijce obravnava dr. Mario Donda v opisu plezalne smeri v Višu »L'innominata (2461 m) Jof Fuart-Gruppo della Madre dei Camosci. Prima ascensione sud 12 agosto 1925« (IV, 1925, št. 9, str. 2–3) in dr. Henrik Tuma prav tako Viš »Il Jof Fuart (2666 m) per le Fontane« (III, 1924, št. 2, str. 4–5). Tuma je objavil tudi prispevek o Nanosu »Il Monte Re dei Longobardi« (II, 1923, št. 14, str. 3), kjer je zastopal mnenje, da je langobardski kralj Alboin ob umiku iz Panonije zagledal italško nižino z Nanosa. O tem je Tuma pisal tudi v slovenščini v članku »Odkod je kralj Albin zagledal Italijo« (Koledar Goriške Matice 1926, str. 59–62). Zgodovino goriškega planinstva obravnava G. de Mulitsch v »Cenni storici sulla vita della nostra Sezione« (IV, 1925, št. 11–12, str. 2–3, V, 1926, št. 1–2, 3 in 4, str. 1–2, 1,3). Za konec ni odveč omeniti vodnik skozi botanični vrt v Trenti (VI, 1927, št. 7–9, str. 9–10), ponesrečeno pesem »Il Canto dell'Isonzo« (V, 1926, št. 1–2, str. 15) in za zgodovino slovenskega planinstva na Primorskem važen dokument, ki ga je bilten ponatisnil. Gre za dekret tržaškega prefekta z dne 9. oktobra 1923, s katerim je bila ukinjena tržaška podružnica SPD (III, 1924, št. 7). Zadnja številka biltena je izšla kot številka 4–9, leta 1928, potem ko je bilten izhajal sedmo leto.

B. Marušič

Tuja članka o Soški dolini

Najpomembnejši goriški periodiki »Iniziativa isontina« in »Studi Goriziani« sta v sredini letošnjega leta skorajda istočasno priobčili članka o soški dolini, ki tematsko vsak s svoje strani odgovarjata vsebinskemu delokrogu obeh revij. Ker je tudi Posočje, vsaj njegovi zgornji predeli, del našega planinskega sveta, ni odveč z nekaj besedami opozoriti na to vsekakor zanimivo koincidenco.

»Iniziativa isontina« izide nekajkrat letno in obravnava pretežno aktualna vprašanja in problematiko goriške pokrajine ter ni ob tem prav nič nenavadnega, da je v svoji 23. številki objavila reportažo Celsa Macorja »Isonzo finalmente fiume di pace« (Soča, končno reka miru; str. 16–44) s številnimi dovolj originalnimi fotografskimi posnetki, kot da bi hotela pisec ali njegov sodelavec-fotograf odkrivati nove posoške panorame. Reportaža je napisana pošteno, v duhu besed »dve ljudstvi ob reki. Reka, ki hoče služiti dvema narodoma.« Pri tem pa so mnoge formulacije narodnostno neopredeljene in bi človek lahko ponekod dobil vtis, da je Posočje narodnostno monolitno, vendar razdeljeno na dve državni tvorbi. Popis, ki pričanja ob izviru Soče in neha ob njenem izlivu, mestoma apelira na najboljše sožitje in sodelovanje obsoškega prebivalstva. Zaustavimo se še pri besedah pri popisovanju Bovca, kjer je poleg drugega rečeno, da ima kraj »eno najlepših alpskih dolin«, kar so zelo pomenljive besede za vse, ki žele ohraniti ali pa na drugi strani korenito spremeniti sedanjo podobo Bovca in okolice. »Studi Goriziani« so šestmesečna revija goriške državne knjižnice, njih pomen in namen je zato drugačen. So zbornik večjih strokovnih in znanstvenih prispevkov, med katere je letošnja prva številka uvrstila tudi ponatis doktorske teze Slovenke Ane Šturm z naslovom »L'insediamento umano e la casa rurale nell'alto val d'Isonzo« (Človeška naselitev in kmečka hiša v zgornji soški dolini; vol. XXXVII, str. 77–115). Delo spada med »lažje« doktorske disertacije, če ga hočemo obravnavati z merili, ki veljajo pri nas pri presojanju znanstvenih del take kategorije. Metoda je deskriptivna, zato je mnogo kompiliranja, kakšne obsežnejše terenske raziskave pa iz razprave niso razvidne. Primerjalnih analiz ni, prav tako pa tudi ni izčrpana vsa predvsem zemljepisna in etnografska znanstvena ter strokovna literatura. Namen študije je, kot avtorica uvodoma piše, raziskava sedanjih naselitvenih razmer ter iskanje vzrokov, ki so v zadnjem stoletju povzročili upadanje števila prebivalstva obravnavanega

področja. Glede na geofizikalne razmere terena je v razpravi zajeto področje od izvira Soče do Mosta na Soči.

Ena osnovnih ugotovitev je padec prebivalstva, kar je avtorica dognala po statističnih primerjavah. Raziskuje vzroke padca in jih ugotovi v neugodnih ekonomskih razmerah, sploh pa upadanje prebivalstva v gorah ni samo značilnost gornjega Posočja. Preiskuje še ostale migracijske fenomene, jim skuša najti opravičilo, vzroke in posledice. Obravnava posameznih naselitvenih področij je monografska, sedanje ekonomske stanje področja pa ni predmet analitičnega razpravljanja temveč zgolj skromno poročilo. Nekako neskladno je ob vsem tem pridani drugi del študije, popis kmečke hiše na teritoriju, ki je predmet obravnave. Sledeč ugotovitvam B. Niceja ponavlja obstoj treh tipov kmečkih hiš: bovškega, idrijskega in kobariškega. Hiše je popisala dovolj natančno uporabljajoč pri tem originalna slovenska imena. Seznam uporabljene literature na koncu razprave more služiti vsakomur, ki bo želel o teh problemih znanstveno temeljiteje razpravljati, zato mu bo literatura le dopolnilo ne pa vodilo pri takih terenskih raziskavah.

B. Marušič

Posvetovanje prosvetnih delavcev o vprašanjih varstva narave v Trenti in na Komni od 1. — 4. 7. 1965

Tudi v Sloveniji smo končno začeli govoriti o problematiki varstva narave.

V učnih programih osemletk in srednjih šol je odločno premalo govora o varstvu narave. Ker je vsaka vzgoja jalova, če se ne začne pri mladini, je skušala komisija za varstvo narave in gorsko stražo pri Planinski zvezi Slovenije najti najhitrejšo in v trenutni situaciji najugodnejšo rešitev. Sklicala je posvetovanje pedagogov iz vse Slovenije pod naslovom: »Vzgoja mladine in varstvo narave«. Seminar se je ob zares lepi udeležbi 38 tečajnikov in predavateljev začel ob lepem vremenu 1. 7. 1965 na Vršču.

Po pozdravnem nagovoru so tečajniki odšli preko Kranjske planine v Trento. Pohod naj bi bil namenjen predvsem botaniziranju, ki ga je neutrudno vodil botanik prof. Tone Vrabec. Pogovorili so se tudi o problematiki izumiranja Trente, saj je od skupaj 60 hišnih števil obljubljenih le še troje. Popoldne je bil ogled Alpinimu Juliane, tega edinstvenega alpskega vrta pri nas. Zvečer je bilo predvajanje diapozitivov zaščitenege cvetja ter posnetkov o posegih v naravo, ki niso ravno v čast kulturnemu poslanstvu človeka.

Naslednje jutro 2. 7. t. l. je bila na sporedu daljša tura iz Trente čez dolino Lepenje na Krnsko jezero in na Komno. Izlet je trajal skoro ves dan, zvečer pa je sledilo predavanje referenta za var-

stvo narave pri spomeniškem varstvu v Mariboru. Tov. Šostarič je spregovoril res o aktualnih problemih varstva narave. Tehnizacija narave posega tudi po naših naravnih biserih, gorske kmetije propadajo, pri gradnji žičnic pa se pozablja, da ne vodi turiste v gore samo vožnja z žičnico, temveč predvsem prvobitna — nedotaknjena narava. Dne 3. 7. t. l. je bila poldnevna ekskurzija v dolino Triglavskih jezer, zvečer pa predavanje — visokogorska divjad in gojitvena lovišča. Referent tov. Cvenkelj Franc, urednik glasila Lovske zveze »Lovec«, je nanizal vrsto problemov varstva divjadi, omenil je stalež divjadi ter prepričal udeležence, da lov ni samo ubijanje, ampak je čedalje bolj vezan tudi na varstvo živali. Končni referat varstva narave in vzgoja mladine je podal tov. Kordež.

Dne 4. 7. t. l. je bila diskusija in sprejem sklepov ter priporočil. Tečajniki so se razšli z eno samo željo — taki seminarji naj bi postali družbena nužnost.

Posvetovanje se je zaključilo s sklepi, od katerih naj nekatere vsaj v izveščku navedemo:

Ni mogoče obravnavati nobeno področje ali element v naravi brez povezave z ostalimi, brez upoštevanja biološkega ravnotežja, ki ga ustvarja narava.

Vedno bolj ogrožajo človekovi posegi v naravo tudi estetsko podobo krajine.

Medtem ko v drugih, tudi manj naprednih deželah skrbi za varstvo narave vrsta institucij od društvenih organizacij do akademij za znanost in fakultete, je v našem sicer načrtno usmerjevanem gospodarstvu narava povsem prepuščena naključju. Prve posledice te nevsklajenosti se že kažejo v močni degradaciji estetske podobe krajine in v drugih problemih, ki so v zadnjih letih vzniknili zaradi zanemarjene koordinacije tehničnih posegov v pokrajino, saj noben tehnični poseg v naravo ne ostane brez posledic.

Prav zato bi morali pri vseh takih posegih v naravo nujno sodelovati tudi biologi, katerim mora dati šolska vzgoja dovolj trdne temelje in razgledanost.

Naša propaganda prihaja večkrat navzkriž z načeli varstva narave, saj radio in televizija, turistična propaganda in dnevni tisk ter film često vzpodbujajo k uničevanju cvetja ter trganju zavarovanih rastlin.

Prav šolska vzgoja bi utegnila največ pripomoči k oblikovanju discipliniranega in preudarnega državljana s pravilnim usmerjanjem in vzgojo v smislu varstva narave od osemletke do fakultete. Zaradi popularizacije vprašanj in načel varstva narave je potrebno:

1. Da se referati s tega posvetovanja (delno ali v celoti) ter sklepi objavijo v Prosvetnem delavcu ter razpošljejo vsem pedagoškim gimnazijam.
2. Taki ali slični posveti naj bi se prirejali vsakoletno, prihodnjič morda v Kamniški Bistrici in
3. Potrebno bi bilo organizirati letne posvete vseh organizacij, ki si prizadevajo za varstvo narave (prirodoslovno društvo, društva za zaščito ptic, živali, lovška, ribiška, planinska, taborniška itd.).
4. Varstvo redkih rastlin naj se postavi na sodobnejše temelje in naj ne zagotovi samo varstvo endemitov in redkih cvetic, ki so zanimive za znanstvenike in jim preti iztobljanje, ampak naj

upoštevata tudi varstvo dekorativnega rastlinstva. Tako varstvo je tudi potrebno zaradi uspešnejšega razvoja turizma.

Preneha naj se z odobravanjem izjemnih kontingentov za odkup in nabiranje redkih rastlin za industrijsko-farmacevtske namene. Primer: za košutnik (*gentiana lutea*) so idealna rastišča na Vremščici; če bi pred 20 leti začeli načrtno planтажno gojiti ta svišč, bi danes v Senožcih imeli rešen problem zaposlitve delovne sile. Podčrtavamo, da je nabiranje ogroženih rastlin v naravi ostalina kapitalistične eksploatacije narave (ropanja) in da bi tudi na tem področju morali uvesti socialistične metode gospodarjenja.

5. Sekretariat za gospodarstvo naj dokončno ugotovi in sprejme odlok o varstvu koristnih ptic in sicer ne samo pevk, ampak tudi ostalih koristnih ptic (žolne, detli, ujede, kanje, skobci, kragulji, planinski orli in druge.)

Če se v doglednem času tak odlok ne bi mogel sprejeti, naj bi se začasno uveljavil vsaj spisek koristnih ptic pevk, veljaven pred vojno.

6. Zaradi zlorabe zračnih pušk (posebno po mladoletnikih) treba uporabo teh zunaj strelišč prepovedovati.

7. Redigirati je treba tudi spisek ptic za odstrel v lovskem zakonu ter izločiti redke ptice (laboda, veliko dropljo, čaplo, planinskega orla), nadalje oreharja (*nuccifraga caryocatactes*), ki ga pod drugim nazivom »planinska šoja« ponekod lovci streljajo za točke; končno je treba podaljšati varstveno dobo divjih rac do 16. 9., ker so po 1. 8. mladiči še negodni. Posebno varstvo bi zaslužili planinski beli zajec (*lepus timidus varonis*), ki se v koroških hribeh ne more razmnožiti, saj ga nekateri sebični lovci sproti iztrebljajo.

8. Zagotoviti je treba učinkovito varstvo voda zaradi vedno nevarnejšega onečiščenja (industrijski odpadki, kanali, separacije), sprejeti pa posebne predpise za varstvo zraka in plodne prsti.

9. Triglavski narodni park je treba bistveno razširiti, saj je sedaj omejen le na ozek rezervat Doline sedmerih jezer. V razširjeni TNP naj bodo vključeni tudi Bohinjski kot, Mostnica, dolina Kot, Krma in Vrata, Martuljkova skupina, Zadnjica, Pišnica, Planina in Trenta ter Krnsko jezero.

10. Čimprej naj se realizira narodni park v Kamniških planinah na področju Kamniške Bistrice, Velike planine, Logarske doline, Matkovega in Rožanovega kota, Jezerskega, Bistre, Koprivne in Tople v povezavi z zavarovanimi pokrajinskimi predeli v sosednji Avstriji. To bi bil naš drugi najvažnejši pokrajinsko varstveni predel, pomemben predvsem za razvoj turizma.

11. Zavarovati je treba nekatera posebno znana rastišča zanimivih in redkih rastlin na večjih površinah tako, da se prepreči trganje vsega rastlinstva, posebno cvetnic in sprememba rastišnih pogojev (Črna prst, Mangrt, Krn, Sleme-Vršč, Kranjska planina, Golica, Begunjska, Komen-Smrekovec, Peca, Plešivec, Boč, Donačka gora) rastišča redkih vodnih rastlin (ribniki v Račah, Slovenci, Hrastovcu, Podvincih, Negovi) pohorska jezerska barja, Kopitnik, Lisca, Slavnik, Nanos in drugo.

12. V okviru prizadevanj za varstvo narave je treba tudi pri nas začeti resno obravnavati varstvo po-

krajske podobe kot celote ter v tej zvezi zaje-
ziti zazidavo pokrajine s stanovanjskimi zgrad-
bami in najlepših pokrajinskih predelov z letnimi
hišami.

13. Tudi hribovske kmetije je treba razen z eti-
čne, ekonomske in narodnoobrambne plati obrav-
navati iz estetskih vidikov kot odločilen pokra-
jinsko oblikovalen činitelj. Zavedati se moramo,
da je Slovenija pretežno gorata dežela in da je
zato pomen gorskega gospodarskega prostora v
Sloveniji neprimerljivo večji kot v drugih repub-
likah, posebno še zaradi izpostavljene mejne lege.
Iz tega zornega kota gledan je tudi nacionalni
pomen gorskih kmetij izredno velik.

14. Stara drevesa (posebno hišne lipe) so bile
hišna in krajevna tradicija ter znak kulture ljud-
stva. V zadnjem času so ta drevesa postala red-
kost. Posebno ob arondacijah in komasacijah ter
gradnjah so stara drevesa prve žrtve sekire, s tem
pa izgublja naša pokrajina enega najodličnejših
olepševalnih elementov.

15. Na vseh ogroženih področjih je treba name-
stiti napise v več jezikih in s primernim, ilustra-
tivnim enotnim varstvenim opozorilnim znakom
poudariti, da je področje pod posebnim varstvom.
16. Spoštovanje zavarovalnih ukrepov morajo upo-
števati in podpirati tudi dnevni tisk, turistična
propaganda, film in radio-televizija.

17. Po vzoru mednarodnih mladinskih skupin za
raziskovanje narave bi morali tudi pri nas orga-
nizirati mladino, bodisi v okviru šolskih krožkov,
društvenih organizacij, ljudske tehnike ali drugih.
18. Šolske izlete naj vzgojitelji sistematično in
strokovno vnaprej pripravijo. Na izletih naj vodje
poskrbijo, da se bodo udeleženci kulturno obna-
šali ter pospravili smeti za sabo, obenem pa opo-
zarjajo za potrebne ukrepe za varstvo narave.

19. Šolske zbirke naj se osredotočijo na sodobne
učne pripomočke (filmi, diapozitivi, slike in učila),
odsvetovati pa je treba obnavljanje zbirk naga-
čenih živali (posebno ptic) jajc, rastlin v herba-
rijih.

20. Pedagoški svet naj pri sestavljanju novih učnih
načrtov upošteva v največji meri tudi pouk o
potrebi varstva narave pri vseh predmetih (čtiva,
biologije, geografije, zgodovine, kemije, fizike
itd.).

Predvsem naj mladina spoznava znamenitosti do-
mačega kraja (zgodovina, priroda).

Zaključek

Kot ugotavljajo opazovalci iz drugih republik, je
Slovenija bila nekoč najkulturnejša in najnapred-
nejša republika v Jugoslaviji. Kar se tiče varstva
narave pa je danes SR Slovenija gotovo na zad-
njem mestu.

Da bi ta zaostanek dohiteli, bo nujno potrebno
ukreniti vse, kar je v sklepih našeto, pred vsem
pa v šolskih učnih programih uvesti varstvo na-
rave kot važen element državljanske vzgoje dr-
žavljanov.

Na določenih stopnjah bo potrebno pouku o var-
stvu narave posvetiti več pozornosti in ga osamo-
svojiti kot samostojen predmet.

Varstvo narave v sodobnem smislu ni več samo
muzealno konserviranje obstoječega stanja ali
redkosti, ampak mnogo več — aktivno oblikovanje
pokrajine in preventiva.

OBČNI ZBORI

PD SOLČAVA. Društvo je oskrbovalo zavetišče
pod Ojstrico in kočjo pod Olševo. Pomagali so tudi
nekateri člani, ki so udarniško napravljali drva in
opravili razne nošnje za postojanko ter s tem
zmanjšali stroške. Odbor si je tudi v preteklem
letu prizadeval, da bi poživil delo z mladino.
Stanje v tem pogledu se je nekoliko izboljšalo,
ko je stopil v njihove vrste šolski upravitelj. Po-
kazal je vso svojo dobro voljo in dosegel tudi že
določen uspeh. Društvo je prepričano, da je z njim
dobila mladina dobrega vodnika in planinskega
vzgojitelja. V času od 31. januarja pa do 7. febru-
arja letos je organiziral z dvema vaditeljema v
koči pod Olševo smučarski tečaj, ki se ga je ude-
ležilo 33 učencev osnovne šole v Solčavi. V zad-
njem šolskem letu mu je uspelo vključiti 45
učencev v društvo. Obiski v njihovih postojankah
stalno naraščajo. Zavetišče pod Ojstrico je v mi-
nuli sezoni obiskalo okrog 1200 planincev, torej
najmanj 300 obiskovalcev več kot v prejšnjem letu.
Leta 1963 je bilo 78 moških in 41 ženskih članov
ali skupaj 119 članov. To število se je v letu 1964
dvignilo na 165 članov. Kočo pod Olševo je lastnica
lansko leto nekoliko obnovila in tudi uredila ne-
kak ležišč, ki jih kočja doslej ni imela. Društvo je
imelo neprimerno večje stroške z dostavo blaga v
kočo, ker je bil prevoz zaradi velikega snega
nemogoč od Macenika do kočje. Tudi zavetišče
pod Ojstrico je lansko leto kar dobro obratovalo.
Oskrbnik je dajal hrano v lastni režiiji. Obe po-
stojanki sta po odbitku stroškov izkazali le din
50 998 dobička.

V preteklem letu so organizirali tudi manjše sku-
pinske izlete v Matkov kot, na Strelovec, Raduho,
Olševo, Potočko zijalko, Ojstrico in Planjavo.
Večji izlet pa so organizirali z avtobusom čez
Vrčič v dolino Soče, Brda ter preko Nove Gorice
in Postojne nazaj v Solčavo. Tega izleta se je ude-
ležilo 22 članov, 5 mladincev in 7 pionirjev, dru-
štvo pa je prispevalo k stroškom. V razpravo je
bila izražena želja, da bi PD Celje pokazalo več ra-
zumevanja za težnje domačinov, ki bi se želeli
vključiti v alpinistični odsek in gorsko reševalno
službo, ker samo društvo ni tako močno, da bi
moglo samo ustanoviti ta dva odseka. Vso pomoč
je društvu obljubil tov. Božo Greblaher, ki je
zbor pozdravil v imenu PZS in PD Celje.

PD BOHINJSKA BISTRICA. Občni zbor se je
vršil dne 23. 5. 1965 v koči dr. Janeza Mencingerja.
Društvo je bilo ustanovljeno pred 11 leti s ciljem,
da poveže ljubitelje gora v spodnji bohinjski do-
lini v samostojno društvo, ki naj bi ideje in cilje
planinstva razširilo na čim večje število prebi-
valstva tega območja, posebno pa na doraščajočo
mladino. Število članstva iz leta v leto napreduje.
Tako ima sedaj že 456 članov, od tega 246 starejših

članov, 140 mladincev in 70 pionirjev. V propagandni dejavnosti so bili bolj šibki. Predavanja niso imeli in tudi ne skupinskih izletov. Bolj razgibana je bila mladina, ki se je podala na transverzalo od Maribora preko Pohorja na Slovenjgradec. Trije člani in štirje mladinci so se udeležili izleta na Velebit. Ze na več občnih zborih so ugotavljali, da je vzrok za tako stanje v glavnem prezaposlenost članstva v več izmenah večinoma izven Bohinja, pri mladini pa okolnost, da se po dokončani osnovni šoli razkropi po raznih strokovnih ali srednjih šolah in se ne vrača v Bohinj. Pred leti so ustanovili alpinistični odsek, ki pa že iz navedenih vzrokov tudi ni mogel živeti. Vendar pa ne bi bilo prav, če ne bi omenili, da se je njihov član tov. Tine Mihelič udeležil alpinistične odprave v ameriške Ande in da je iz članskih izkaznic večine članov lahko ugotoviti, da stanje vendarle ni tako slabo, saj njihovi člani v skupinah ali posamič kar pridno obiskujejo razne vrhove in da torej niso člani samo na papirju. Društvena gospodarska dejavnost je omejena na upravljanje koč dr. Janeza Mencingerja. Koča posluje rentabilno, vendar pa le z minimalnim dobičkom. Da bi koča postala rentabilnejša, bi jo bilo treba dograditi in še povečati, zlasti še glede na njeno zelo ugodno lego za zimski turizem.

PD RADLJE OB DRAVI. Društvo si je prizadevalo, da bi pridobilo čim več novih članov, vendar v tem ni povsem uspelo. Konec leta je vključevalo vsega skupaj le 106 članov in sicer 55 starejših članov, 41 mladincev in 10 pionirjev. Mladinski odsek je ponesel štafetno palico od Kremžarice do Ribniške koč, udeležil se je pohoda po Koroški, organiziral izlet na Peco, združen s kratkim predavanjem o spoznavanju Kamniških Alp, priredil izlet na Triglav, Kanjavec, Pihavec, na Kriške pode in na Razor ter se skupaj s člani upravnega odbora povzpел na Kamniško sedlo in Brano. Za svoje člane je organiziral tudi redna predavanja o orientaciji in prvi pomoči. Pozimi so organizirali sankško tekmovanje in pri tem ugotovili, da se ljudje zanimajo za njihovo delo in da imajo radi njihove prireditve. Člani mladinskega odseka so se redno sestajali ob rednih mesečnih klubskih večerih. Pri društvu deluje tudi pionirski odsek, ki šteje 10 članov. Društvo je skrbelo tudi za razvedrilo svojih članov in v ta namen organiziralo izlet v Logarsko dolino, od tam pa na Okrešelj in Kamniško sedlo. Svoj drugi izlet je usmerilo na Raduho. Društvo ugotavlja, da s strani članstva ni velikega zanimanja za skupinske izlete. Pri skupinskih izletih nastopajo težave predvsem pri prevozu članstva, ker je prijav za izlete premalo, da bi društvo lahko za prevoz uporabilo avtobus. V takih primerih si društvo pomaga na ta način, da angažira osebne avtomobile, last družstvenih članov. Društvo je imelo v načrtu tudi troje predavanj, vendar je pa zaradi premajhnega zanimanja članstva lahko izvedlo le predavanje o naši odpravi na Kavkaz. Za tovrstna predavanja se zanima predvsem mladina. Za Planinski Vestnik je društvo pridobilo 8 novih naročnikov.

Za predsednika društva je bila ponovno izvoljena dosedanja predsednica tov. Marjeta Lasnik.

PD ŽELEZNIČAR MARIBOR. Občni zbor se je vršil dne 27. 3. 1965 v sindikalnem domu Sekcije za vzdrževanje prog Maribor, pozdravili pa so ga predstavniki PD Železničar Ljubljana, Zagreb in Niš, PD Maribor-matica in PD MTT Maribor, dalje zastopnik PZS, PD TAM Maribor, ZK TZV »Boris Kidrič« Maribor in Občinske zveze za telesno kulturo Tabor.

Društvo ima to srečo, da sodeluje z ostalimi planinskimi društvi Železničar in da mu je na ta način nekako omogočeno v večji meri spoznavati kraje širom po naši domovini. Ta društva so namreč med seboj tako povezana, da prireajo planinska srečanja v raznih krajih in časih. Eno takšno omembo vredno srečanje je prav gotovo že skoraj tradicionalno prirejanje izletov planinskih društev Železničar, ki se vrši vsako leto v drugem kraju oziroma planinskem predelu naših republik in omogoča s tem zблиževanje in spoznavanje planincev. Tako se je vršil prvi izlet leta 1961 v Bosni na planini Romanija, naslednje leto v Sloveniji ob prekrasnem Bohinjskem jezeru, leta 1963 v gostoljubni Srbiji v dolino Morače in v preteklem letu v zgodovinski Zadar ob vznožju masiva Velebita. Pri vključevanju novih planincev društvo noče zaostajati za ostalimi društvi. Sicer skromno število članov od ustanovitve društva do danes je naraslo že na 359 članov. Samo v preteklem letu je na novo pristopilo 130 članov. V zvezi z naraščanjem članstva pa se pojavlja v društvu problem, kdo bo vodil društvo s tako številnim članstvom, kajti tovarišev, ki bi hoteli aktivno delati v vodstvu društva, je vedno manj. Pogrešajo tudi vodnike za vodstvo skupinskih izletov, ker to delo ne more sloneti vedno na enih in istih ljudeh, ki se žrtvujejo v nedogled, na drugi strani pa si morda tudi sami udeleženci izletov v tem želijo spremembo. Težišče propagandnega odseka se je tudi v preteklem letu odražalo na izletništvu. V ta namen je sestavilo običajen načrt izletov, ki ga je prejel sleherni član društva. Otvoritev v sezono in v počastitev Dneva železničarjev je bil izlet v rojstni kraj maršala Tita v Kumrovec, ki se ga je udeležilo 30 članov in članic. Izlet je bil toliko pomembnejši, ker so se tamkaj sešli z 31 člani PD Železničar Ljubljana in s 25 člani PD Železničar Zagreb. Sledil je izlet na prikupno planinsko koč na Zavarjevem vrhu kot uvod v sezono izletov. Tradicionalnega izleta planincev-železničarjev, ki se vrši vsako leto 4. julija in se je vršil lansko leto v Zadru, se je udeležilo nič manj kot 112 članov. Izleta se je udeležilo tudi več mladincev in pionirjev, ki so se udeležili orientacijskega tekmovanja na pogorju Velebita. Ti sicer niso zabeležili znatnih uspehov v tekmovanju, pokazali pa so dobro voljo in pogum, saj so prehodili njim popolnoma nepoznane kraje in predele Velebita. Izletu v Zader so sledili številni izleti v Kamniške in Julijske Alpe ter Karavanke, na Pohorje in v Zasavje. Tri neustrašene planinke-veteranke so šle iz Tetova na Popovo Sapko, nato do Bitola in na Kopaonik ter Pelister preko Kamenare. Plan izletov je bil zaključen z izletom v »neznano«, ki se je začelo in končalo v Slov. goricah v znanem turističnem kraju Jeruzalemu. Vseh izletov je društvo organiziralo 16, skupaj z mladinskimi pa 25, s povprečnim številom udeležencev 26 članov na en izlet. Po poti slovenske

planinske transverzale hodi 57 članov, od teh so trije prejeli zasluženno značko na občnem zboru. Od lanskih 28 naročnikov na Planinski Vestnik se je letos število naročnikov dvignilo na 34. Mladinskemu odseku primanjkuje vodniški kader. Trenutno ima le dva mladinska vodnika, pa še od teh je eden popolnoma pasiven. V odseku imajo tudi organiziran vod Gorske straže, ki deluje pod okriljem baze pri PD Maribor-matica. Skupnih akcij sicer ni bilo, vendar je pa vod skrbel, da se je vsakega društvenega ali mladinskega izleta udeležil tudi gorski stražar, ki je v primeru prekrška pravilno posredoval. Poleg že navedenih izletov se je mladinski odsek udeležil še raznih drugih mladinskih akcij in organiziral nekaj predavanj, vsakih 14 dni pa se je redno sestajal v društvenih prostorih. Večjo pozornost bo odslej posvečal tudi pionirskemu odseku, ki je zadnje čase nekoliko stagniral.

PD ŽIRI. Največ se je društvo ukvarjalo z gospodarstvom, zato pa je nekoliko zanemarilo ostale družbene dejavnosti.

Komaj zgrajen planinski dom na Goropekah v prvem polletju ni pokazal uspeha. Vzroki za to so bili v nevistem poslovanju upravnice, ki je privabljal le določen in izbran krog gostov, resne domače in tuje goste pa le odbijalo. Z nastopom sedanje upravnice se je stanje bistveno izboljšalo. Postojanka je imela od julija do konca decembra 1964 din 5 194 920 dohodkov in din 3 793 286 izdatkov. Po odbitku OD in prometnega davka za navedeni čas je znašal čisti dobiček din 629 841. Društvo je na postojanki uredilo črpanje vode in zgradilo vodni rezervoar za ca. 40 000 litrov ter uredilo plato za domom, ni pa še končalo z deli pri gradnji sobe pri drvarnici in pri ureditvi pralnice. Velika pridobitev za dom je napeljava telefona, kar je stalo okrog din 1 500 000. Za to je pokazalo veliko razumevanje PTT podjetje kakor tudi osebno nadzornik telefonskih naprav tega področja. Svoj delež je prispeval tudi Elektro Ljubljana-okolica. Vprašanje obveznosti do upnikov je vedno bolj pereča, ker na podlagi dosedanjih rezultatov poslovanja društvo ugotavlja, da ne bo v stanju poravnati dolžne zneske v predpisanih rokih. Teh dolgov je preko din 4 500 000, za katere ni kritja. Ves ta dolg izvira še iz gradnje postojanke. Društvo je vložilo prošnjo za pomoč na občinsko skupščino Logatec.

Člani društva so pridno obiskovali naše gore v manjših skupinah. Društvo sodi, da je za izlete v planine vedno več zanimanja, posebno pri mlajših članih. Število članstva se je v preteklem letu zvišalo za 56 %. Danes šteje 134 odraslih, 128 mladincev in 223 pionirjev ali skupno 485 članov. Mladinski odsek si je postavil zelo obširen program. Pri tem pa ima velike težave, ker nima določenega stalnega prostora za zbiranje tako velikega števila mladih, saj je včlanjenih več kot polovica vse šolske mladine in je za PRK najmočnejša organizacija na šoli. Manjkajo mu tudi vodniki. Največja težava je v tem, ker šolarji nimajo finančnih sredstev in so zato navezani na matično društvo, ki pa se zaradi koče na Goropekah bori s težavami in jim le težko odrine kako podporo. Ostale krajevne organizacije in občina pa za planinsko mladino nima posluha. Edino

Društvo prijateljev mladine jim je za novo leto podarilo din 5000, PRK pa se je odrekal din 5000 v njihovo korist. Mladina pa je željna izletov in hoče vsako nedeljo ven in to ne v okolico, ampak dalje, tako da se vsaj nekaj časa pelje z avtobusom. Ugoditi njihovim željam pa je s temi sredstvi nemogoče. V preteklem letu so za najmlajše organizirali le tri izlete na Lubnik. Težave ima društvo tudi zaradi tega, ker nima svojih poslovnih prostorov. S turističnim društvom se dogovarja, da bi si skupaj zgradili sredi Zirov primeren paviljon, ki bi hkrati služil tudi prodaji spominkov in dajanju informacij.

PD VELENJE. Odbor je na svojih šestih sejah in štirih krajših posvetovalnih sestankih skušal usmerjati društveno življenje. Da odbor v tem ni v celoti uspel, je treba iskati krivdo delno v 50 % do 60 % udeležbi na sejah, večji del pa v materialnih težavah, s katerimi se je odbor vseskozi boril. Da je temu res tako, dokazujejo zapisniki, iz katerih je razvidno, da je bilo na teh sejah vsaj 90 % vsega časa porabljeno za probleme postojanke, zaradi česar je bilo organizacijsko delo društva zapostavljeno. Kljub temu pa je število članstva naraslo od prejšnjih 487 na sedanjih 696. Lahko pa bi bilo to število še večje, če bi društvu uspelo poiskati način, kako obdržati stare člane. Tudi starostni sestav dokazuje, da društvo vodi pravilno politiko. V zvezi s tem je odbor posvetil precej skrbi mladini, ki organizirana v svojih mladinskih odsekih deluje na vseh treh šolah, predvsem pa na osemletkah. Odbor je nudil tem odsekom pomoč pri organizaciji, predvsem pa pri sofinanciranju organiziranih obiskov posameznih planinskih predelov, saj je bila v ta namen porabljena vsa članarina, ki po obračunu s PZS ostane društvu. Velike skrbi povzroča Dom na Paškem Kozjaku, ki še ni rentabilen. Lansko leto je zaključil z izgubo din 300 000, ki pa so jo delno pokrili z dotacijo RLV v višini din 150 000. V želji, da bi postojanka čimbolj ustrezala zahtevam obiskovalcev, je društvo vlagalo vsa razpoložljiva sredstva v njeno izpopolnjevanje. V tej težnji je šlo društvu celo predaleč. Tako so se na primer obratna sredstva prenašala ne samo za redno vzdrževanje postojanke, pač pa tudi v razna dela investicijskega značaja. Pri tem so prišli v zagato — zmanjkalo jim je sredstev. Postali so nelikvidni, zaradi česar niso mogli sproti plačevati računov. To je privedlo tako daleč, da jim trgovska podjetja ne dajo več potrebnega materiala na račun, kar seveda društvu povzroča velike težave. Društvu pa tako tudi primanjkujejo sredstva za redni obračun plač dveh uslužbencev na postojanki. Ker društvo nikjer ni našlo razumevanja za svoje težave, se je končno odločilo, da bo dalo postojanko v zakup RŠC, ki je zato kazal precejšen interes. Vendar pa tudi do tega zakupa ni prišlo in zato društvo še dalje upravlja postojanko. Dom na Paškem Kozjaku je izrazil izletniška točka in ima vse naravne pogoje, da se pod danimi pogoji razvije v rekreacijski center za velenjski industrijski bazen. Izdelan je bil že tudi idejni projekt tega centra, ki ga je izdelal po naročilu ukrajne gospodarske zbornice Projekktivni biro Velenje. Za prvo etapo ceste je do 50 % izdelan že tudi glavni projekt. Vsa terenska dela v zvezi s to cesto je

izdelala skupina članov pod vodstvom tov. Penška, ki je pri tem delu napravila preko 700 udarniških ur v vrednosti okoli din 450 000. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pa bo moral ta projekt čakati na boljše dni. Društveni mladinski odsek šteje 122 mladincev in 187 pionirjev. Dotacije društva so znašale le din 43 250. Skupina pionirjev I. osnovne šole se je podala na pot planinske transverzale po Julijcih, po uspešno končani poti pa se jih je nekaj podalo na Javornik in Nanos, da so tako zaključili transverzalo. Mlajša skupina se je podala na pot od Postojne do Ankara. Skupina najmlajših iz osnovne šole Miha Pintar-Toledo v Velenju je napravila izlet na Paški Kozjak, na dolenski »Triglav« in šestdnevni izlet v Kamniške Alpe. Krožek mladih planincev na šoli šteje 80 članov, obstaja pa že 5 let. Zaradi priljubljenosti krožka se njegovo število stalno veča.

Za bodočega društvenega predsednika je bil izbran tov. ing. Alojz Merčun.

PD ŽIČNICA LJUBLJANA. Društvo sodi, da po svojem triletnem obstoju še vedno ni našlo prave poti za svoje delo. Kljub raznim težavam pa je organiziralo nekaj izletov kakor na Grintavec, Triglav, Pohorje, Gorjance ter na Sv. Jakob nad Predvorom. Nekaj članov društva se je udeležilo tudi izleta PZJ na Velebitu ter izleta na Grossglockner in na Dolomite. Sodelovali so na tekmovanju »Mladina in gore« v Kamniku ter še na raznih drugih akcijah. Priredili so tudi eno predavanje. Število članstva se ni bistveno spremenilo. Danes šteje 84 starejših članov in 10 mladincev. Zaradi velike fluktuacije delavcev v tem podjetju društvu nikakor ne uspe izdatneje pomnožiti svoje vrste. Popolnoma napačno pa je in v nasprotju z društvenimi pravili, da se je vodstvo društva postavilo načelno na stališče, da naj se člani izven tega delovnega kolektiva ne vključujejo v to društvo. Na pobudo članov društva je podjetje leta 1964 kupilo v Sv. Jakobu nad Predvorom hišo, ki jo bo preuredilo v počitniški planinski dom zaprtega tipa. Zaenkrat bo imel le 8 do 10 ležišč. Dom stoji na lepi točki, od koder se lahko delajo izleti na Zaplato in Storžič.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Janez Baloh.

PD DOMŽALE. Društvo je polagalo obračun svojega dela dne 12. 3. t. l. v sejni sobi Skupščine občine Domžale ob navzočnosti 52 članov in predstavnikov PZS, Občinske zveze za telesno kulturo, občinskega odbora ZMS, tabornikov, Turističnega društva in PD Mengeš.

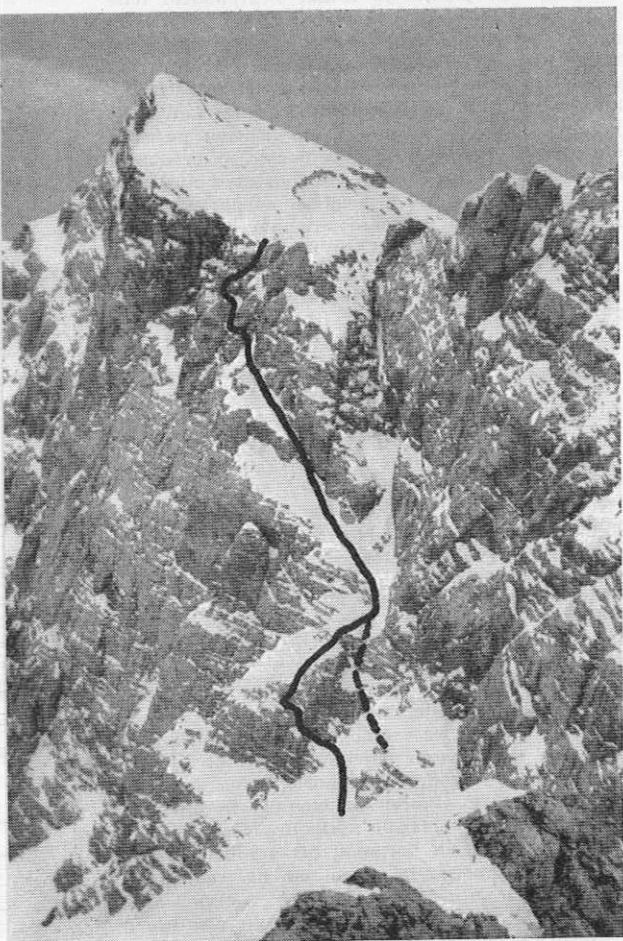
Naj omenimo samo velike napore za popravilo tovrstne žičnice Črna-Mala planina, ki je v juliju 1964 zgrmela v dolino zgolj zaradi malomarnosti oskrbnika in upraviteljev žičnice in povzročila društvu neprecenljivo škodo. Poleg materialne škode je nastala škoda še zaradi ogromne količine embalaže v vrednosti okrog din 850 000, člani društva pa so morali 4 mesece vsako nedeljo in v vsakem vremenu in snegu nositi na Vel. planino nahrbtnike z živili za prehrano gostov. Po večmesečnem iskanju je društvo končno našlo potrebno jekleno vrvi in jo po večdnevnom trudu spravilo

na mesto. Za nabavo jeklene vrvi in opravljeno delo je moralo društvo plačati din 248 905. Promet koč na Vel. planini je znašal v preteklem letu din 7 440 462, žičnica in ostala društvena dejavnost pa je ustvarila nadaljnjih din 2 778 855 prometa, skupni promet je torej znašal din 10 266 051. Dosežen čisti dohodek je znašal le din 118 952. Promet koč v letu 1963 je znašal din 5 299 882. Leta 1963 je imel dom 1631 nočnin, ki so društvu prinesle din 235 000, leta 1964 pa 2183 nočnin v vrednosti din 406 150. Pri izbiri oskrbnika društvo ni imelo srečne roke, nasprotno, našli so najslabšega, kar jih je bilo sploh mogoče najti. Po dveh in pol mesecih so ga odpustili, ker je društvu povzročil za okrog din 500 000 škode. Šele z nastopom sedanjega oskrbnika se je stanje v postojanki popravilo.

V papirnici Količevo je društvo formiralo posebno skupino, ki upravlja planinsko koč, ki jo je v naselju na Jamah postavil ta kolektiv. Društvo vzdržuje dobre odnose s sosednjimi društvi, tesneje pa se bo povezalo s PD Mengeš predvsem na propagandnem področju. Po dokaj plodnem delu v letu 1963 je leta 1964 nastopilo v mladinskem odseku mrtvilo. Verjetno že sama ustanovitve odbora odseka ni bilo najbolj posrečena, saj so že tedaj nekateri člani odbora kazali večje zanimanje za sodelovanje z MO Kamnik kot pa v tem odseku. Mladinci so prejeli od društva le skromen prispevek za pohod na Durmitor, večjih sredstev pa društvo ni moglo dati, saj je imelo, kakor že prej navedeno, visoke stroške z žičnico, poleg tega pa še gradi poleg svoje postojanke na Vel. planini gospodarsko poslopje. Kljub vsemu so nekatere akcije le uspele. Na tekmovanju med odseki pod naslovom »Mladina in gore«, ki ga je organiziral PD Kamnik, je sodelovala tudi njihova ekipa in zasedla I. mesto. Prejeli so nagrado in diplomu. Nekaj članov je pomagalo nositi hrano na planino, nekateri pa so tudi pomagali pri gradbenih delih na Vel. planini. Sodelovali so tudi na tradicionalnem pohodu po poteh II. odredov v organizaciji MO Kamnik. Tečaja za gorske stražarje niso uspeli organizirati, vendar so pa zato vsi njihovi mladinski vodniki sodelovali pri občasnih pohodih na Vel. planini ter tako pomagali odseku za varstvo narave pri njegovem delu. Odsek za gorsko stražo ima 9 članov, ki je v preteklem letu napravil 12 pohodov. V vsakem pohodu so sodelovali dva do trije člani. Pohodi so se vršili organizirano od 1. maja do sredine avgusta. Njegove akcije so bile usmerjene prav na področju postojanke na Vel. planini, nekaj pa so jih izvršili na Kamniškem in Kokrskem sedlu, na Krvavcu in Storžiču. S pomočjo GS Kamnik so organizirali predavanje o zaščitnih rožah. Letos so se dogovorili, da bodo vršili pregled terena izmenoma z GS Kamnik, Mengeš in Črnuče. Alpinisti so izvršili vzpone v Skuti pod stolpom, južni raz in zajedo, Belaveč steber v Kalški gori, Steber Brane, v Planjavi XY in Y. Poleg tega so imeli tudi priprave in kondicijske treninge za težje vzpone in vaje v izpopolnjevanju tehnike plezanja v skalovju Starega gradu v Kamniku in Turnu pod Šmarno goro. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Mitja Zupančič, ki že vrsto let uspešno vodi to društvo.

M. G.

PRVENSTVENI VZPONI

ZAPADNA STENA VEL. DRAŠKEGA VRHA
2237 m (TRAPEC)
(prvi zimski vzpon)

Plezali: V treh navezah na zveznem zimskem alpinističnem tečaju — Velo polje:
Marko Butinar - Majda Marinko - Urso Vrdoljak
Tine Zupančič - Niko Slamberger
Janez Krušič - Janez Vrhovec - Nuška Purkelj
Dne: 8. aprila 1965
Čas plezanja: 5 ur
Višina stene: ca. 350 m
Ocena: mestoma IV in IV + (izstopne dolžine)

Tehnični opis:

Vstop iz plaznega stožca v zadnji markantnejši sneženi lijak v vpadnici najnižje točke grebena med Draškim vrhom in Toščem. Po zasneženih policah ca. 15 m levo v steno do izoblikovanega raza. Po strmem pragu 1 dolžino navzgor na snežišče. Rahlo desno navzgor do strmega plaznega žleba. Več dolžin poševno levo navzgor do skalnate stopnje. Preko nje na naslednje snežišče in po njem ob steni navzgor do njegovega zaključka na zasneženem rebbru. Po prekinjenih zasneženih policah v levo za rob in preko skalnatih pragov v zasneženo grapo, ki se grezi v SZ steno Trapeca. Do njenega zaključka — nato po snežišču levo na rob. Odtod desno poševno navzgor čez krušljivo pečevje na sežišče. Po njem do skalne lope (dobro varovališče). Čez ploščo desno v izstopni žleb. Po njem na rob stene.

Prihodnja številka bo posvečena letošnji naši odpravi na Kavkaz, prinesla pa bo tudi običajne statistične tabele PZS in kazalo. Številka za 70. leto, odkar izhaja naše glasilo, bo izšla zato v l. 1966.

V nedeljo 10. oktobra t. l. so zborovali v Podbrdu zastopniki primorskih društev. Med drugim so sklenili, da bodo prihodnje leto v začetku avgusta slovesno odprli Planinski dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, konec avgusta pa priredili velik planinski tabor na Vrsnem in se z njim spomnili šestdesete obletnice smrti Simona Gregorčiča. V njeno opombo bodo mladinski odseki ves mesec usmerjali skupne izlete v primorske gore, prehodili pota Gregorčičeve brigade in o tem poročali v Planinskem Vestniku in v svojih listih. Natančnejši program primorskega planinskega meseca bomo objavili še letos.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev

in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski

in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic

za luknjanje v standardni velikosti

in tisku

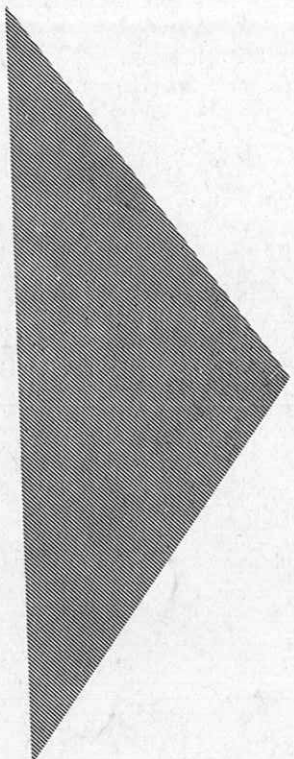
Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)
granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)
granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija